

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων και η συμβολή τους στη βιωματική μάθηση. Η μελέτη του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου»

Φοιτήτριες: Ζαχάρη Βικτωρία	A.M.: 14386
Καμπάνη Χριστίνα	A.M.: 14547
Λαϊβερά Τριανταφυλλιά	A.M.: 14966
Οικονόμου Ιωάννα	A.M.: 14503

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Τζουρμανά Ευαγγελία

Ιωάννινα, Ιούνιος 2016

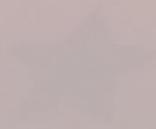
ακούω και
ξεχνώ

βλέπω και
θυμάμαι

κάνω και
καταλαβαίνω

*« Ακούω και ξεχνώ
βλέπω και θυμάμαι
κάνω και καταλαβαίνω »*

Ελληνικό Παιδικό Μουσείο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μουσειακή εκπαίδευση έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια. Αφορά τόσο στην εκπαίδευση των παιδιών όσο και των μεγάλων. Άτομα διαφόρων ηλικιών και γνωστικού υπόβαθρου, μπορούν να έρθουν σε επαφή με το παρελθόν μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Κεντρική ιδέα της παρούσας εργασίας αποτελεί ο ρόλος της μουσειακής αγωγής στη μάθηση, που επιτυγχάνεται μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς επίσης και η ανάδειξη της ενεργής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες σε βιωματικά, διαδραστικά μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα. Κι όλα αυτά έχοντας ως δείγμα μελέτης το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο στην Αθήνα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : “ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ “	8
1.1. ΜΟΥΣΕΙΟ : ΕΝΝΟΙΕΣ – ΟΡΙΣΜΟΙ.....	8
1.2. ΜΟΥΣΕΙΟ...ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ.....	10
1.3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ- Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : “ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗΣ “	15
2.1. Η ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΕΙΤΑΙ.....	15
2.2. ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΔΙΕΠΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ	17
2.3. ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	19
2.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ	22
2.5. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ – ΣΧΟΛΕΙΟΥ	22
2.6. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΜΨΥΧΩΤΗ.....	26
2.6.1 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΩΣ ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ	29
2.6.2 Ο ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΩΣ ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : “ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ “	33
3.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	33
3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	33
3.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	36
3.3.1. ΤΕΧΝΙΚΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	39
3.4. ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	42
3.5. ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ.....	42
3.6. ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	43
3.7. ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ.....	45
3.8. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : “ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ “	48
4.1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΩΣ ΑμεΑ	48

4.2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑμεΑ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	49
4.3. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	51
4.3.1. ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ.....	52
4.4. ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑμεΑ	54
4.4.1.ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠ.ΠΟ ΓΙΑ ΑμεΑ	54
4.4.2. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	58
4.4.3. ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5Ο : ‘‘ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ‘‘	65
5.1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: ΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΕΙΤΑΙ.....	65
5.2. ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	66
5.2.1. ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	73
5.3. Ο ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	75
5.4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	79
5.5. ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	82
5.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	85
5.7. ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	87
5.8. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	90
5.9. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6Ο : ‘‘ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ‘‘	94
6.1 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ.....	94
6.1.1. ΟΜΑΔΑ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.....	94
6.1.2. ΟΜΑΔΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	95
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	98
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	106

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με την μουσειοπαιδαγωγική και με τα εκπαιδευτικά προγράμματα αλλά και τα μέσα που χρησιμοποιούνται ώστε να συμβάλλει τόσο στην αγωγή των παιδιών με τυπική ανάπτυξη όσο και των παιδιών που φέρουν κάποιο νοητικό ή κινητικό πρόβλημα. Όλα αυτά έχοντας ως πρότυπο μελέτης το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο της Αθήνας.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στον θεσμό του μουσείου, κάνοντας ένα ταξίδι πίσω στον χρόνο για να εντοπίσουμε πώς ξεκίνησε αυτός ο θεσμός και πώς εξελίχθηκε. Ακολουθεί ο ρόλος των μουσείων που αποτελεί επίσης ένα ζήτημα που απασχόλησε κι εμάς αλλά και την επιστήμη της μουσειολογίας.

Καθώς λοιπόν ο χώρος του μουσείου εξελίσσεται με το πέρασμα των χρόνων εντάσσεται μια νέα έννοια, αυτή της μουσειοπαιδαγωγικής. Μία έννοια που αναφέρεται σε μια πρωτοποριακή μέθοδο μάθησης μέσα στο μουσείο, με την συνεργασία καταρτισμένου εκπαιδευτικού προσωπικού χωρίς να αλλοιώνεται με αυτόν τον τρόπο η σημαντικότητα του σχολείου ως μέσο μάθησης.

Το ερώτημα που μας απασχολεί είναι με ποιόν τρόπο οι επισκέπτες κάποιου μουσείου θα καταφέρουν τόσο να αγαπήσουν τον χώρο του όσο και να διδαχθούν πράγματα μέσα από αυτόν; Σε αυτό το σημείο γίνεται λόγος για τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελούν βιωματικές δράσεις που διεξάγονται είτε στον χώρο του μουσείου είτε εκτός αυτού, χρησιμοποιώντας μεθόδους βασισμένες σε μεγάλους θεωρητικούς. Επιπλέον τα παιδιά μπορούν να έχουν εύκολα πρόσβαση εφόσον κύριοι πρωταγωνιστές είναι τα Παιδικά Μουσεία.

Παρόλο που γίνεται αναφορά σε παιδικό κοινό και Παιδικά Μουσεία, καλό είναι να μελετηθεί ένα ακόμη ζήτημα. Κατά πόσο έχουν πρόσβαση όλοι επισκέπτες σε ένα μουσείο. Μπορούν τα άτομα με κάποιο πρόβλημα κινητικό ή αναπτυξιακό να συμμετέχουν σε μουσειακές δράσεις ή είναι απομονωμένα από το κοινωνικό σύνολο; Άτομα με επίκτητη ή εκγενετής αναπηρία έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν στο πλαίσιο μιας μουσειακής δράσης; Αυτά τα ερωτήματα καθώς και η καταλληλότητα του χώρου των μουσείων θα μας απασχολήσουν σε αυτό το κεφάλαιο.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην εκτενή μελέτη του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου της Αθήνας. Ένα πρότυπο Μουσείο που από το 1987 δίνει την ευκαιρία σε μικρούς και μεγάλους επισκέπτες να παρακολουθήσουν και να συμμετέχουν ενεργά στα

εκπαιδευτικά του προγράμματα. Μεγάλης σημασίας για τη μελέτη αποτέλεσε τόσο το εθελοντικό έργο - με οποιονδήποτε τρόπο- όσο και η συνεργασία του Μουσείου με άλλους φορείς.

Κλείνοντας θεωρήσαμε πως για την καλύτερη μελέτη του Μουσείου αποτελεί και η δική μας βιωματική δράση σε αυτό. Για το λόγο αυτό παρακολούθησαμε τρία εκπαιδευτικά προγράμματα το διάστημα του Δεκέμβρη 2015.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : “ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ “

1.1. ΜΟΥΣΕΙΟ : ΕΝΝΟΙΕΣ – ΟΡΙΣΜΟΙ

Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, σπανίως αναρωτιόμαστε τι είναι το μουσείο και πώς αυτό πήρε τη μορφή του σήμερα. Ίσως το πρώτο πράγμα που μας έρχεται στο μυαλό όταν ακούμε τη λέξη μουσείο, είναι πως το μουσείο αντιπροσωπεύει ένα κτίριο, το οποίο αποτελεί μέσο σύνδεσης του πολιτισμού μας με το παρελθόν μας, εφόσον στο χώρο του φιλοξενούνται εκθέματα κι έργα τέχνης αναγνωρισμένης πολιτισμικής αξίας.

Το μουσείο είναι ένα πολιτιστικό φαινόμενο που ξεκινά από την αρχαιότητα. Συνδέεται με το ιστορικό, πολιτισμικό, κοινωνικό και επιστημολογικό περιβάλλον μέσα στο οποίο κάθε φορά λειτουργεί. Η λέξη «Μουσείο», προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη «Μούσα» και σημαίνει τέμενος αφιερωμένος στις Μούσες. Η σύνδεση των Μουσών με την καλλιέργεια των τεχνών και των γραμμάτων οδήγησε στην εξέλιξη της λέξης μουσείο σε έναν χώρο καλλιέργειας των γραμμάτων, των τεχνών κι έπειτα στο χώρο της φιλοσοφικής σχολής και της βιβλιοθήκης. (Τζιαφέρη, 2005 σελ. 13-14).

Η έννοια του μουσείου ωστόσο προσδιορίζεται για πρώτη φορά από τον Georges Brown Goode, στην Αμερική το 1889, όπου σύμφωνα με αυτόν, το μουσείο ασχολείται με τη «συλλογή διδακτικών θεμάτων, το καθένα από τα οποία αντιπροσωπεύεται από κάποιο πολύ καλά επιλεγμένο δείγμα». Το 1895 η διατύπωση του ορισμού του ολοκληρώνεται ως εξής: «το μουσείο είναι ένας οργανισμός που διαφυλάσσει όσα αντικείμενα απεικονίζουν καλύτερα τα φυσικά φαινόμενα, τις τέχνες και τον πολιτισμό του ανθρώπου με σκοπό τον εμπλουτισμό των γνώσεων, τον διαφωτισμό και την πολιτισμική του ανύψωση» (Ορφανίδη, Λυριτζής, 2006, σελ.17).

Η έννοια του μουσείου φαίνεται να μεταβάλλεται μέσα από το πέρασμα των χρόνων. Η προσπάθεια εύρεσης ενός ορισμού, που θα κάλυπτε μουσεία με διαφορετικό περιεχόμενο (αρχαιολογικά, ιστορικά, λαογραφικά, μουσεία τεχνολογίας και άλλα), ήταν δύσκολο να επιτευχθεί.

Ο πιο σύνηθες και αποδεκτός από πολλά κράτη ορισμός είναι αυτός που παρατίθεται από το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (International Council Of Museum), ένα όργανο που ασχολείται με τις λειτουργίες των μουσείων και τη μελέτη τους παγκοσμίως καθώς και με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ICOM συστάθηκε το 1946 από την UNESCO και διαθέτει

εθνικές επιτροπές σε περισσότερα από εκατό κράτη. Ο ορισμός που κατέληξαν τα μέλη του αναφέρει πως:

«Μουσείο είναι ένας οργανισμός μόνιμος, χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα, υποταγμένος στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της και ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, μελετά, κοινοποιεί και εκθέτει υλικές μαρτυρίες του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία». (Οικονόμου, 2003 σελ. 16).

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτουν δύο στοιχεία σχετικά με την έννοια του «Μουσείου». Το πρώτο στοιχείο παραθέτει, πως τα μουσεία δεν αποτελούν κλειστούς χώρους – κτίρια ούτε και κάποιο πολιτιστικό περιβάλλον κατά αποκλειστικότητα, αλλά και ανοιχτούς χώρους (μνημεία) καθώς και το φυσικό περιβάλλον (δρυμοί).

Με τη σειρά του το δεύτερο στοιχείο που νοείται μέσα από τον ορισμό του ICOM είναι η σύνδεση του μουσείου με την κοινωνική πραγματικότητα, ώστε να βοηθά στην ανάπτυξή της. Το σύγχρονο μουσείο δεν παρέχει απλώς εκθέματα και συλλογές αλλά μπορεί να μεταθέσει γνώσεις στους ανθρώπους μέσα από τις λειτουργίες και τα ποικίλα προγράμματά του που θα δούμε στη συνέχεια.

Παρόλο που ο παραπάνω ορισμός είναι αποδεκτός από πολλά κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο, σε ορισμένες χώρες οι εθνικοί οργανισμοί έχουν προτείνει τους δικούς τους. Σημαντικό παράδειγμα αποτελεί η Ένωση Μουσείων στη Βρετανία όπου στο συνέδριο που υλοποιήθηκε το 1984 εγκρίθηκε ως ορισμός ότι «το μουσείο είναι ένας οργανισμός που συλλέγει, τεκμηριώνει, διαφυλάσσει, εκθέτει και ερμηνεύει υλικές μαρτυρίες και σχετικές πληροφορίες για το δημόσιο όφελος». Ο ορισμός αυτός προσαρμόστηκε το 1998 ως εξής : «Τα μουσεία επιτρέπουν στους ανθρώπους να εξερευνούν συλλογές για έμπνευση, μάθηση και ψυχαγωγία. Κάνουν προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία διαφυλάσσουν για την κοινωνία». (Οικονόμου, 2003 σελ. 18).

Κάτι αντίστοιχο συνέβη και με την Αμερικάνικη Ένωση Μουσείων, όπου ορίζει το Μουσείο ως «ένα οργανωμένο και μη κερδοσκοπικό οργανισμό με στόχο κατ' ουσία εκπαιδευτικό ή αισθητικό, με επαγγελματικό προσωπικό, που κατέχει και χρησιμοποιεί απτά αντικείμενα, τα οποία επιμελείται κι εκθέτει στο κοινό με κάποιο τακτό πρόγραμμα». (Οικονόμου, 2003 σελ. 19).

Τέλος, ένας διαφορετικός μα αξιοσημείωτος ορισμός για το «Μουσείο» είναι εκείνος που δόθηκε από τους φουτουριστές (μία καλλιτεχνική ομάδα), της οποίας ο αρχηγός τους, Φίλιππο Τομάζο Μαρινέτι, έγραψε το 1909 το εξής:

«Μουσειά, νεκροταφεία! Πραγματικά ταυτόσημα στη φάυλη μείξη χωρίς διακρίσεις τόσων πολλών αντικειμένων άγνωστων μεταξύ τους. Δημόσια κοιμητήρια, όπου κανείς βυθίζεται μονίμως σε ύπνο δίπλα σε μισητά και άγνωστα όντα. Αμοιβαία αγριότητα ζωγράφων και γλυπτών που δολοφονούν ο ένας τον άλλον με χτυπήματα φόρμας και χρώματος στο ίδιο μουσείο» (Οικονόμου, 2003 σελ. 21). Μέσα από αυτόν τον ορισμό παρατίθεται το μουσείο ως σύμβολο της συντήρησης της παράδοσης καθώς και ως χώρος φιλοξενίας αποκλειστικά, των καλλιτεχνημάτων. Ενώ οι φουτουριστές, ονειρεύονται μία νέα εποχή αποδεσμευμένοι από το παρελθόν.

Συνοπτικά θα κατέληγε κανείς στο συμπέρασμα, πως, καθολικός και γενικά αποδεκτός ορισμός του μουσείου δεν μπορεί να υπάρξει. Οι ορισμοί που δόθηκαν παραπάνω αλλάζουν ανάλογα με τις κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες. Μπορεί οι συλλογές να αποτελούν τον πυρήνα ενός μουσείου, παρόλα αυτά η έννοια του «μουσείου» είναι πολυδιάστατη από τη στιγμή που προσφέρει την ενεργητική συμμετοχή στο κοινό και την άμεση γνώση κι όχι απλώς την αισθητική ικανοποίηση. Θα το χαρακτηρίζαμε λοιπόν ως έναν ζωντανό οργανισμό.

1.2. ΜΟΥΣΕΙΟ...ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Το μουσείο χαράζει μια μακραίωνη πορεία μέσα στο χρόνο μέχρι να καταλήξει στη σημερινή του μορφή.

Ο πρώτος σταθμός λοιπόν στην ιστορία του μουσείου καταγράφεται στην αρχαιότητα, όπου ο όρος «Μουσείον» αποτελούσε χώρο αφιερωμένο στη λατρεία των Μουσών, οι οποίες ήταν προστάτιδες των γραμμάτων και των επιστημών. Στα ιερά του τότε μουσείου, καλλιεργούνταν οι τέχνες ,τα γράμματα, η ποίηση, η μουσική και η φιλοσοφία. Ο χώρος προοριζόταν για φιλοσοφικές συζητήσεις και για διοργάνωση πνευματικών εκδηλώσεων. Λέγεται πως οι πρώτοι που άρχισαν να συγκεντρώνουν θησαυρούς έργων τέχνης ήταν οι Έλληνες.

Επόμενο σταθμό αποτελεί το μουσείο των Πτολεμαίων στην Αλεξάνδρεια τον 3^ο π. Χ αιώνα, το οποίο ιδρύθηκε από τον Πτολεμαίο Α' Λαγός ή Σωτήρ, κατά την διάρκεια των ελληνιστικών χρόνων. Ο σκοπός του μουσείου ήταν η εκπαίδευση, εφόσον περιελάμβανε

χώρους μελέτης και έρευνας για τους διανοούμενους εκείνης της εποχής (φιλολόγους, φιλοσόφους, μαθηματικούς, γεωγράφους), ώστε να καταστήσουν την Αλεξάνδρεια των Πτολεμαίων σε μεγάλο πνευματικό κέντρο. Στο χώρο του μουσείου, λειτουργούσε βιβλιοθήκη, αστεροσκοπείο και αμφιθέατρο, ενώ οι συλλογές του αποτελούνταν από αγάλματα, ιατρικά και αστρονομικά εργαλεία (Ορφανίδη, Λυριτζής, 2006, σελ.21).

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο η λέξη μουσείο μετατρέπεται στο λατινικό *museum*. Τα αντικείμενα και τα διάφορα έργα τέχνης, αποτελούσαν συλλογές ιδιωτών και φυλάσσονταν σε ναούς.

Στην εποχή του Μεσαίωνα, αντικείμενα αξίας κι έργα τέχνης συσσωρεύονται σε χώρους των εκκλησιών και στα μοναστήρια, ενώ άλλα εκτίθενται στους δρόμους.

Ακολουθεί η εποχή της Αναγέννησης όπου υπάρχει αναζωπύρωση της έννοιας του μουσείου, καθώς παρατηρείται αναβίωση του αρχαίου ελληνικού πνεύματος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι πλούσιοι, οι βασιλιάδες, οι ευγενείς και κάποιοι εκλεκτοί επισκέπτες να συλλέγουν αντικείμενα όπως αγάλματα, πανοπλίες, βιβλία, έργα ζωγραφικής και νομίσματα. Δεν αποσκοπούν στη διαφώτιση και τη διδασκαλία των ανθρώπων. Πλησιάζουμε λοιπόν πιο κοντά στις απαρχές του σύγχρονου μουσείου.

Η Φλωρεντία, με το Παλάτι των Μεδίκων φιλοξενεί τον όρο Μουσείο τον 15^ο αιώνα και μπορεί να θεωρηθεί ο τρίτος σημαντικός σταθμός της ιστορικής εξέλιξης του μουσείου. Το Παλάτι των Μεδίκων ιδρύθηκε από εύπορο έμπορο και τραπεζίτη. Το 1540 εκπονείται η πρώτη οργανωμένη έκθεση έργων τέχνης, όπου παρουσιάζεται έντονο ενδιαφέρον από το κοινό. (Καλούρη, 1988).

Έπειτα, τον 16^ο και 17^ο αιώνα, κυρίως στην Ευρώπη παρουσιάζεται η ανάπτυξη αξιοπερίεργων αντικειμένων- εκθεμάτων από τη φύση και την εθνογραφία, τα γνωστά *cabinets of curiosities*, τα οποία ήταν αντικείμενα από όλο τον κόσμο όπως ταριχευμένα ζώα, αποξηραμένα φυτά, νομίσματα, μουσικά όργανα, μέταλλα, εικόνες, γλυπτά καθώς κι εξωτικά αντικείμενα από μακρινές χώρες όπως η Αφρική και η Ασία. Αυτές οι συλλογές αντικειμένων, κατελάμβαναν μεγάλους χώρους – αίθουσες (με τα καλλιτεχνικά αυτά εκθέματα), τις οποίες ίδρυσαν ηγεμόνες και πλούσιοι ιδιώτες, και συχνά χρησιμοποιούνταν ως σάλες για κρατικές τελετουργίες, με σκοπό να εντυπωσιάσουν τόσο τους ξένους επισκέπτες όσο και τους ευγενείς. Αυτά τα εκθέματα αποτελούσαν μία αντανάκλαση της εικόνας του κοινωνικού και φυσικού κόσμου. (Οικονόμου, 2003, σελ. 32).

Τον 18^ο αιώνα λοιπόν ξεκινάει η ίδρυση των πρώτων, ανοιχτών μουσείων στο κοινό. Η σημασία του όρου «μουσείο» φαίνεται να «εκδημοκρατίζεται», αφού οι ιδιωτικές συλλογές μετατρέπονται σε δημόσιο μουσείο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μετατροπή του Λούβρου από παλάτι σε «Μουσείο της Γαλλικής Δημοκρατίας» (Τζιαφέρη, 2005 σελ. 16). Επίσης, μεγάλες συλλογές όπως η συλλογή Uffizi της Φλωρεντίας, δωρίθηκαν στο κράτος της Ιταλίας, ενώ βασιλικές κατοικίες όπως το Schloss Belvedere της Αυστρίας μετατράπηκαν σε αίθουσες τέχνης.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ο θεσμός του μουσείου έχει καθιερωθεί. Προβάλλεται ως ένας χώρος διαμόρφωσης της εθνικής συνείδησης των πολιτών καθώς και ως χώρος διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς της κάθε χώρας. Στα πλαίσια του κινήματος του Νεοκλασικισμού και της αναβίωσης της αρχαιοελληνικής Τέχνης, τα μουσεία στη Γερμανία και τη Γαλλία κατασκευάζονται σύμφωνα με την αρχαιοελληνική αρχιτεκτονική με σκοπό να προκαλέσουν το θαυμασμό.

Παράλληλα στην Ελλάδα τα πρώτα μουσεία δημιουργούνται μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους. Το 1829 ιδρύεται το Εθνικό Μουσείο της Αίγινας από τον Ιωάννη Καποδίστρια, που αποτέλεσε το πρώτο μουσείο της χώρας, και στεγάστηκε στο κτίριο του Οικοτροφείου της Αίγινας. Έπεται η δημιουργία του μουσείου της Ακρόπολης (1864-1874), το οποίο είναι το πρώτο μουσείο της Αθήνας. Ακολουθούν το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (1886), το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας (1875) και η Εθνική Πινακοθήκη (1900).

Κατά τον 20^ο αιώνα δημιουργούνται πολυάριθμα μουσεία σε ολόκληρη την Ευρώπη και την Αμερική, ενώ διαμορφώνονται νέες κατηγορίες μουσείων όπως τα μουσεία Επιστημών και Τεχνολογίας, Σύγχρονης Τέχνης.

Στην Ελλάδα του 19^{ου} - αρχές του 20^{ου} αιώνα τα μουσεία αποτελούν κτήμα όλων των κοινωνικών στρωμάτων καθώς τα πρώτα μουσεία αντιμετωπίζονταν ως δημόσια ιδρύματα. Εν αντιθέσει με τα περισσότερα ευρωπαϊκά μουσεία, όπου η «ιδιωτικότητα» του χώρου αποβλήθηκε σταδιακά, τα ελληνικά μουσεία απευθύνονταν στο ευρύ κοινό, πράγμα το οποίο δεν κατάφερε να ευδοκιμήσει λόγω οικονομικών δυσκολιών, ελλιπούς υλικής υποδομής και προσωπικού. Με αυτόν τον τρόπο ευνοήθηκε η εμμονή στο αντικείμενο.

Παρόλα αυτά το μουσείο σήμερα αποτελεί πλέον έναν από τους κατ'εξοχήν χώρους της διαβίου εκπαίδευσης. Παρατηρούνται ορισμένες ομοιότητες στο μουσείο του τότε και στο σύγχρονο μουσείο, αφού και οι δύο περιπτώσεις συνδυάζουν την αισθητική απόλαυση των

εκθεμάτων καθώς και την έρευνά τους, αποσκοπώντας στην εκπαίδευση και την ψυχαγωγία μέσα από τις πολυποίκιλες πνευματικές εκδηλώσεις και τη σύζευξη των διάφορων μορφών τέχνης.

1.3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ- Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Ο ορισμός της μουσειολογίας έχει αρχίσει να γίνεται όλο και πιο γνωστός στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και συχνά υπάρχει ασάφεια σχετικά με το αντικείμενο που μελετά. Σύμφωνα με την Διεθνή Επιτροπή για τη Μουσειολογία του ICOM, ο ορισμός της μουσειολογίας αναφέρεται και στο θεωρητικό και στο πρακτικό επίπεδο, αφού: «μουσειολογία είναι η επιστήμη που εξετάζει σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο ζητήματα προστασίας, ερμηνείας και επικοινωνίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνεται και πραγματοποιείται η σχέση ανθρώπων και αντικειμένων». (Οικονόμου, 2003, σελ. 25).

Η σημασία του μουσείου έγκειται στο ρόλο του μουσείου ο οποίος έχει διπλή κυρίως σημασία. Η κοινωνική- πολιτισμική προσφορά του και η οικονομική του σημασία.

Με την έννοια της πολιτισμικής προσφοράς τους, τα μουσεία μέσω της συλλογής, της διατήρησης και της συντήρησης των συλλογών τους φέρνουν κοντά το σημερινό κοινό με το παρελθόν του. Επιπλέον τα μουσεία μπορούν να προσφέρουν υποστήριξη σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς με την σωστή συνεργασία του μουσείου με το σχολείο (που θα συναντήσουμε στην συνέχεια). Η συνεργασία τους είναι μια σχέση αμφίδρομη και η προσφορά του στους μικρούς επισκέπτες είναι μεγάλη, την οποία και θα την αναλύσουμε παρακάτω. Επίσης εξυπηρετούν το κοινό, φέρνοντάς το πιο κοντά στο θεσμό του μουσείου μέσα από τις διοργανώσεις πολιτισμικών εκδηλώσεων.

Σχετικά με τη σημασία της οικονομικής προσφοράς σύμφωνα με τους Timothy Ambrose και Crispin Paine (2006), τα μουσεία μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπλαση της τοπικής οικονομίας, με τον τουρισμό. Τα μουσεία προσελκύουν τους ξένους τουρίστες, οι οποίοι κατά συνέπεια για την επίσκεψή τους σε κάποιο μουσείο ξοδεύουν χρήματα σε χώρους όπως γκαράζ, μαγαζιά (είτε του ίδιου του μουσείου, είτε σε γειτονικά), ξενοδοχεία και τα λοιπά. Επιπλέον τα μουσεία συνεργάζονται με άλλους φορείς και οργανισμούς για τη διεξαγωγή κάποιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με αποτέλεσμα την συχνή οικονομική ενίσχυση. Τέλος μια εξίσου σημαντική είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο χώρο του μουσείου.

Συμπερασματικά, η σημασία του μουσείου αποτελείται από διαφορετικές πτυχές, καλύπτοντας ένα ευρύ παιδαγωγικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό φάσμα. Όλες οι σημασίες συνδέονται μεταξύ τους, επιδρώντας στο κοινωνικό σύνολο για την έμμεση εξέλιξή του. Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), προκειμένου να τονίσει τη σπουδαιότητα του ρόλου των μουσείων, έθεσε από το 1977 την 18^η Μαΐου ως την παγκόσμια ημέρα εορτασμού των μουσείων. Στις 18 Μαΐου κάθε χρόνο η είσοδος στα μουσεία της Ελλάδας είναι ελεύθερη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20: “ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗΣ “

2.1. Η ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

Η μουσειακή εκπαίδευση ή αλλιώς μουσειοπαιδαγωγική αποτελεί μια πρακτική, η οποία εφαρμόζεται παράλληλα με δράσεις του σχολείου σε αρχαιολογικούς τόπους, μουσεία κι αίθουσες που φιλοξενούν εκθέσεις, μνημεία, σε αστικό περιβάλλον και κοινωνικούς φορείς (Νάκου, 2001). Η μουσειοπαιδαγωγική διακατέχεται από έναν ιδιαίτερα παιδαγωγικό ρόλο, αφού απαρτίζει μια συνειδητή παιδαγωγική πρακτική κι εφαρμόζεται κάτω από την αλληλεπίδραση του δέκτη με τον πομπό όπου βασικός δέκτης είναι οι σχολικές μονάδες. Οι δραστηριότητες της μουσειακής εκπαίδευσης δεν είναι δυνατό να καθοριστούν, αφού ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία των παιδιών της σχολικής τάξης, τον χώρο διοργάνωσης της συγκεκριμένης δραστηριότητας και το επίπεδο γνώσης των μαθητών.

Σύμφωνα με τη Νάκου (2001) ο στόχος της μουσειακής εκπαίδευσης είναι, η επιστημονική βελτίωση και διερεύνηση των χώρων ενός μουσείου και του πολιτισμικού υλικού το οποίο φιλοξενείται σε εκείνον τον χώρο, ώστε να ωφεληθεί μελλοντικά ολόκληρη η κοινωνία. Η άποψη αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί, αν την αναλύσουμε βάσει της θεωρίας του Vygotsky, αυτής της «ζώνης επικείμενης ανάπτυξης», σύμφωνα με την οποία το παιδί έχει συγκεκριμένα όρια εξέλιξης και ανάπτυξης (Vygotsky, 1987). Οι μουσειοπαιδαγωγοί από τη μεριά τους ασκούν μια συνεχή κριτική και θέτουν τους μαθητές σε μια διαδικασία συνεχούς αξιολόγησης σχετικά με τη μαθησιακή διαδικασία, έχοντας ως στόχο την προαγωγή της σκέψης και της κριτικής ικανότητας του παιδιού ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν την γνωριμία του με τον πολιτισμό και τον μουσειακό χώρο. Μολαταύτα, έχει καταστεί σαφές ότι η μουσειακή εκπαίδευση είναι μια μορφή εκπαίδευσης που λειτουργεί παράλληλα με το μουσείο και δεν το αντικαθιστά πλήρως σαν δραστηριότητα.

Η μουσειακή εκπαίδευση δεν είναι μια μορφή εκπαίδευσης που παραδόθηκε σε εμάς από τα αρχαία χρόνια, όπως έγινε με τις περισσότερες μορφές εκπαίδευσης. Απαρχή της θεωρείται ο 18ος αιώνας, όπου οι ιδέες του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης έδωσαν την ώθηση για την αξιοποίηση όλων των συλλογών που είχαν στα χέρια τους οι αριστοκράτες της εποχής. Παράλληλα, ο 19^{ος} αιώνας παρείχε, όλα εκείνα τα «εργαλεία», με τα οποία οι μελετητές κατάφεραν να χωρίσουν τις συλλογές σε επιμέρους ομάδες και να τις κατηγοριοποιήσουν φτιάχνοντας τα μουσεία. Από εκείνη την εποχή κι έπειτα αλλάζει και η

επαφή που έχουν οι επισκέπτες με τα μουσεία. Η σχέση αυτή μεταξύ μουσείου και κοινού γίνεται πιο ουσιαστική καθώς επίσης αυξάνονται οι επισκέψεις, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα της κάθε ομάδας. Με το πέρας του 19^{ου} αιώνα ξεκινούν να διαδραματίζουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο και να συμβάλουν στη δημιουργία αισθητικών κριτηρίων και εθνικών συνειδήσεων (Αλκίση, 1995).

Όπως υποστηρίζει το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο (2011), η μουσειακή εκπαίδευση έκανε την εμφάνισή της με την ταυτόχρονη είσοδο του μουσείου στη Σύγχρονη Εποχή. Ο 20^{ος} αιώνας αποτελεί τον πιο σημαντικό σταθμό στην ιστορία του μουσείου. Υπάρχει μια συνεχής ανάπτυξη καινούριων μουσείων, τα οποία παρουσιάζουν μια διαφοροποιημένη φιλοσοφία. Τα μουσεία αποσκοπούν πλέον σε μια εκπαιδευτική και κοινωνική ανάπτυξη, περισσότερο ανθρωποκεντρική, η οποία επικεντρώνεται στον επισκέπτη και στην επικοινωνία με αυτόν.

Στις μέρες μας τα εκθέματα ενθαρρύνουν τον επισκέπτη να δώσει διάφορες ερμηνείες για την ύπαρξή τους, να διατυπώσει κρίσεις και να εμβαθύνει περισσότερο στη γνώση της εκάστοτε ιστορικής περιόδου. Διάφορες «ομάδες» ατόμων επισκέπτονται καθημερινά τα μουσεία όμως η κάθε μια ομάδα ανθρώπων που επισκέπτεται το μουσείο αντιμετωπίζεται διαφορετικά ανάλογα με το ιδεολογικό και πολιτιστικό της υπόβαθρο.

Θα λέγαμε γενικά πως η εκπαίδευση έχει ως αποστολή τη διάδοση του πολιτισμού. Τα μουσεία είναι δυνατό να παίξουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση, αφού μπορούν να βοηθήσουν στη συντήρηση του πολιτισμού και στη διάδοσή του μέσω της εκπαίδευσης, ως πηγές μάθησης, είτε τυπικής (μια εμπειρία προκαθορισμένη από τον εκπαιδευτικό σχετικά με τα σχολικά μαθήματα) είτε άτυπης (επίσκεψη κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου της οικογένειας) (Οικονόμου, 1996).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως ο 20^{ος} αιώνας, με τη διαρκή τεχνολογική ανάπτυξη που παρουσιάζει, τείνει να διαφοροποιεί τον τρόπο διδασκαλίας και έτσι τα μουσεία αρχίζουν να αποκτούν στενή σχέση με τα σχολεία. Εξάλλου, η μόρφωση αποτελεί μια αξία, την οποία καλείται να υπηρετήσει το μουσείο, όχι μόνο λαμβάνοντας υπόψη αυτούς που την κατέχουν ήδη, αλλά και αυτούς που εν δυνάμει θα την κατακτήσουν, αν έχουν εύκολα πρόσβαση σε αυτή (Νάκου, 2001). Στα μέσα του αιώνα, η μουσειακή εκπαίδευση βελτιώνεται και ανοίγει τους ορίζοντές της, καθώς τα ευρωπαϊκά μουσεία ξεκινούν να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στον εκπαιδευτικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν. Ταυτόχρονα, το 1946 ιδρύεται στο

Παρίσι το ICOM (international council of museums), το οποίο τελεί υπό την αιγίδα της Unesco.

Το 1983 ιδρύθηκε το ελληνικό τμήμα της ICOM και ξεκίνησε να επηρεάζει σημαντικά την εξέλιξη της μουσειοπαιδαγωγικής. Το 1985 στη μουσειακή εκπαίδευση αναμιγνύεται και το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο λειτουργεί ως κεντρικός φορέας για τον σχεδιασμό και τον συντονισμό εκπαιδευτικών δράσεων, οι οποίες έχουν ως στόχο τη διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Το ίδιο έτος έχουμε και τη διοργάνωση της εκπαιδευτικής έκθεσης με τίτλο «Η γέννηση της Γραφής», η οποία παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του εορτασμού της Αθήνας ως πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης. Από την έκθεση αυτή γεννήθηκε και το Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Παράλληλα, ο ICOM Ελλάδος, σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Παιδείας, διοργανώνει σεμινάρια, τα οποία έχουν ως κεντρικό θέμα τη σχέση σχολείου και μουσείου (Νάκου, 2001).

Για να είναι αποτελεσματική η μουσειακή εκπαίδευση θα πρέπει οι μουσειοπαιδαγωγοί να είναι δημιουργικοί και να οργανώνουν συνειδητά την εκπαιδευτική διαδικασία, για να μην αντικατασταθεί η γνώση, η οποία αποτελεί τον στόχο, από την ψυχαγωγία. Η επίσκεψη των παιδιών στο μουσείο θα πρέπει πάντοτε να συσχετίζεται με τη διδακτέα ύλη, αλλά και με τα ενδιαφέροντα και το γνωστικό επίπεδο των μαθητών (Matton - Howarth, 1990).

2.2. ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΔΙΕΠΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ

Η μουσειακή εκπαίδευση έχει τις δικές της τεχνικές διδασκαλίας και τις δικές της διδακτικές αρχές. Βασική αρχή της είναι η προαγωγή της «αρχής της αυτενέργειας», δηλαδή της εξώθησης των ατόμων στην αλληλεπίδραση και στην αυτόνομη πράξη με τα εκθέματα και τον ευρύτερο εκθεσιακό χώρο. Άλλη αρχή της μουσειακής εκπαίδευσης είναι η «αρχή της εποπτείας», σύμφωνα με την οποία ο διδασκόμενος πρέπει να έρθει σε άμεση επαφή με το αντικείμενο διδασκαλίας, ώστε η μάθηση να γίνει αποτελεσματικότερη. Στο μουσείο, τα παιδιά μπορούν να έρθουν σε άμεση επαφή με τα αντικείμενα του δικού τους πολιτισμού, αλλά και του πολιτισμού άλλων λαών της γης. Έτσι, η μάθηση γίνεται ολιστική και βασίζεται ιδιαίτερα στην εμπειρία. Αυτό μας οδηγεί στην τρίτη βασική αρχή της μουσειακής εκπαίδευσης, η οποία είναι η «αρχή της βιωματικότητας». Αναφορικά με αυτήν την αρχή, οι εκπαιδευτικοί οργανώνουν τη διδασκαλία με βιωματικό τρόπο, διεγείροντας συναισθήματα.

Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντική είναι η «αρχή της εγγύτητας στη ζωή», σύμφωνα με την οποία τα άτομα λειτουργούν με κοινωνικό τρόπο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και εισέρχονται ομαλά στην πολιτισμική και κοινωνική πραγματικότητα. Τέλος, υπάρχει και η «αρχή της ψυχαγωγίας», η οποία είναι αναγκαία και αποτελεί γενική εκπαιδευτική αρχή. Σύμφωνα με αυτή, η ψυχαγωγία δεν πρέπει να αποτελεί τον αυτοσκοπό της μουσειακής εκπαίδευσης, αλλά να συμβαδίζει και να είναι αποτέλεσμα αυτής (Βερτσέτης, 2003 · Hooper-Greenhill, 1999).

- Οι στόχοι της μουσειακής εκπαίδευσης είναι εκπαιδευτικοί και συνδέονται με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη γνωριμία με το παρελθόν και την ενδυνάμωση της εθνικής ταυτότητας. Για αυτό το λόγο, το μάθημα το οποίο συνδέεται άμεσα με τους μουσειακούς χώρους είναι το μάθημα της ιστορίας.

Για να μπορέσει να καταφέρει το μουσείο να επιτύχει τους στόχους του, θα πρέπει να πληροί ορισμένες προδιαγραφές και να είναι εποικοδομητικό. Σύμφωνα με τον Hein (1998), το εποικοδομητικό μουσείο θα πρέπει να έχει τους εξής στόχους:

- Να κατατάσσει τους επισκέπτες του ανάλογα με την κεκτημένη γνώση τους, τα επίπεδα κατανόησής τους και τις εμπειρίες που διαθέτουν.
- Να αξιολογεί μετωπικά, αθροιστικά και διαμορφωτικά
- Να συσχετίζει τις γνώσεις με το οικογενειακό και καθημερινό περιβάλλον του επισκέπτη
- Να παρέχει πολλαπλούς τρόπους παρουσίασης των καινούριων ιδεών, ώστε να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των επισκεπτών του (βίντεο, ήχος, κείμενο, θεατρικό, βάσεις δεδομένων κα.)
- Να έχει διευρυμένο ωράριο λειτουργίας και να διαθέτει χώρους, όπου ο επισκέπτης μπορεί να αναπαυθεί, αν χρειαστεί.
- Να δημιουργεί ένα κατάλληλο περιβάλλον για την ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των επισκεπτών του.
- Να είναι σχεδιασμένο βάσει διαφόρων τύπων ανθρώπινης ευφυΐας και μάθησης.

Η μουσειακή εκπαίδευση αποτελεί και ένα άνοιγμα προς την κοινωνία. Μέσα από αυτήν τα παιδιά κατανοούν την αναγκαιότητα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους με βιωματικό τρόπο. Ακόμη, συνειδητοποιούν την εξάρτηση του ατόμου από το πολιτιστικό περιβάλλον, αρχίζουν να συνεργάζονται με τοπικούς φορείς και παράγοντες, και, τέλος, γνωρίζουν όλο και περισσότερους χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος (Δάλκος, 2000).

2.3. ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η δομή του χαρακτήρα της μουσειακής εκπαίδευσης στηρίχτηκε σε μεθόδους μάθησης μεγάλων θεωρητικών. Για να γίνει μια σωστή και σαφής προσέγγιση της μουσειακής εκπαίδευσης, είναι αναγκαίο να αναφερθούμε στα μοντέλα και στις θεωρίες μάθησής της. Οι θεωρίες μάθησης και τα μοντέλα τύπων των μαθητών βοηθούν στο σχεδιασμό των εκθέσεων.

Μια προσέγγιση είναι η γνωστική, η οποία βασίζεται στις γνωστικές θεωρίες μάθησης. Οι γνωστικές θεωρίες μάθησης έχουν την απαρχή τους στο έργο του Jean Piaget, ο οποίος μελέτησε τα στάδια γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού και υποστήριξε τη μάθηση μέσω της πρόσκτησης της εμπειρίας, της παρατήρησης και της αφαίρεσης. Για τον J.Piaget η νοημοσύνη αποτελείται από δύο στενά μεταξύ τους μέρη. Το ένα μέρος αποτελεί το περιεχόμενο της σκέψης των παιδιών, ενώ το δεύτερο μέρος είναι μια διαδικασία διανοητικής δραστηριότητας. Η νοημοσύνη του ανθρώπου περνάει από διάφορα αναπτυξιακά στάδια, ανάλογα με την ηλικία στην οποία βρίσκεται. Κάθε φορά που το παιδί περνά από το ένα στάδιο στο άλλο θα πρέπει να έχει κατανοήσει καλά τα στοιχεία του προηγούμενου σταδίου, ώστε να μπορέσει να δομήσει έννοιες. Οι έννοιες κάθε καινούριου σταδίου είναι υψηλότερες από τις έννοιες του προηγούμενου σταδίου, δημιουργώντας έτσι την πρόοδο. Σχετικά με την αντίληψη και την μνήμη ο J.Piaget υποστήριξε ότι δεν είναι απόλυτα λογικές και δεν μπορούν να ανατραπούν πλήρως και να επανεκκινηθούν, όπως συμβαίνει με τις έννοιες. Τέλος, όσον αφορά τις νοητικές λειτουργίες, κατά τον J.Piaget αυτές κατακτούνται με την προσαρμογή του ατόμου στο περιβάλλον (Feldman, 2010).

Σύμφωνα με τον Σαλβάρα (2013), οι γνωστικές θεωρίες μάθησης τονίζουν τον ρόλο του νου, αφού με τον νου οι μαθητές επεξεργάζονται πληροφορίες τις οποίες προσλαμβάνουν μέσω των αισθήσεων και τις μετατρέπουν σε γνώσεις, ανακαλύπτουν τις γνώσεις που έχουν «εν δυνάμει» μέσα τους και ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις, καταλαβαίνοντας σε ποια σημεία υστερούν. Η δραστική φύση είναι μεικτή, παθητική στην αρχή και ενεργητική μετά (μάθηση με γνωσιακή μαθητεία), ενεργητική (επεξεργασιακή μάθηση) και αλληλεπιδραστική (ανακαλυπτική και μετασχηματίζουσα μάθηση) (Σαλβάρας, 2013).

Η γνωστική προσέγγιση έχει να προτείνει μια ολική στρατηγική, η οποία πρεσβεύει στη γνώση του αντικειμένου μέσα από τη σχηματική του ένταξη στα ενυπάρχοντα γνωστικά σχήματα που έχει στην κατοχή του το άτομο. Έτσι, τα προγράμματα σπουδών συνδέονται με

την πραγματικότητα και οι εκπαιδευόμενοι αξιοποιούν την γνώση που έχει ενσταλάξει μέσα τους ο εκπαιδευτικός και προχωρούν στο επόμενο γνωστικό τους βήμα, βελτιώνοντας παράλληλα την ακαδημαϊκή τους πορεία.

Μια άλλη θεωρητική προσέγγιση, αυτή του κονστρουκτιβισμού, υποστηρίζει ότι η διαδικασία της μάθησης έχει άμεση σχέση με την εμπειρία, καθώς καλλιεργούνται περισσότερο οι δεξιότητες, οι γνώσεις, η κατανόηση, η συνειδητοποίηση, οι αξίες, οι ιδέες, τα συναισθήματα και ενισχύεται η κριτική σκέψη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ικανότητα του ατόμου να φτιάχνει νοήματα τα οποία βασίζονται σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες του, νοήματα τα οποία στη συνέχεια μετατρέπονται σε προσωπικές ερμηνείες (Hooper-Greenhill, 1999). Τα μουσεία, λοιπόν, για να μπορέσουν να συμπεριλάβουν ανθρώπους όλων των ηλικιών, των ικανοτήτων νοημοσύνης και των ενδιαφερόντων, θα πρέπει να χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα ερμηνείας (Γκαζή, 1999). Στον κονστρουκτιβισμό υπάρχουν τρεις γενικότερες κατηγορίες θεωρητικών προσεγγίσεων οικοδόμησης της μάθησης και της γνώσης (Woodfolk , 1998):

- Οι εξωγενείς προσεγγίσεις, οι οποίες ενδιαφέρονται για την αναπαράσταση της εξωτερικής πραγματικότητας και η κύρια ενασχόλησή τους είναι η διαμόρφωση ακριβών νοητικών εικόνων της πραγματικότητας, οι οποίες οδηγούν στην αναπαραγωγή λογικών ενεργειών του οργανισμού (π.χ. θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών)
- Οι ενδογενείς προσεγγίσεις, οι οποίες βρίσκονται στον αντίποδα των εξωγενών και είναι προσεγγίσεις που βοηθούν στην οικοδόμηση της γνώσης, αφού δέχονται ότι η γνώση είναι το αποτέλεσμα μιας αφαιρετικής διαδικασίας που καθορίζεται από την εσωτερική δομή της σκέψης.
- Ο διαλεκτικός κονστρουκτιβισμός, που βρίσκεται ενδιάμεσα από τις παραπάνω δύο προσεγγίσεις και υποστηρίζει ότι η γνώση αυξάνεται μέσα από την αλληλεπίδραση των εξωτερικών με τους εσωτερικούς παράγοντες. Σε αυτή εδώ την κατηγορία εντάσσεται και η θεωρία του Bandura για την κοινωνική μάθηση (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2006).

Η ερμηνευτική φιλοσοφία και οι εποικοδομητικές θεωρίες της μάθησης βασίζονται στην ενεργό συμμετοχή του ατόμου στην κατασκευή ερμηνειών. Οι ερμηνείες αυτές βασίζονται σε ήδη αποκτηθείσες γνώσεις τις οποίες ο καθένας έχει μέσα του και τις μεταφέρει σε ένα καινούριο μέρος, όπως είναι το μουσείο. Επομένως, τα καινούρια νοήματα δομούνται συνδυαστικά με τις προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις (Hooper- Greenhill, 1999).

Τέλος, η μουσειακή εκπαίδευση βασίστηκε και στις θεωρίες μάθησης που άπτονται της θεωρίας του συμπεριφορισμού. Ο John Watson θεωρείται ο πατέρας του Συμπεριφορισμού, ο οποίος είναι βασισμένος στο φιλοσοφικό ρεύμα του Πραγματισμού. Βασιζόμενος πάνω στον Πραγματισμό, ο Συμπεριφορισμός υποστηρίζει ότι η αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του είναι αυτή που διαμορφώνει τη συμπεριφορά του. Η συμπεριφορά δεν διαμορφώνεται βάσει της προσωπικότητας, του χαρακτήρα, του ασυνείδητου και των γνωστικών σχημάτων. Κεντρικός άξονας της θεωρίας του Συμπεριφορισμού είναι η έννοια του κλασσικού εξαρτημένου αντανακλαστικού, την οποία διατύπωσε ο Ivan Pavlov. Το κλασσικό εξαρτημένο αντανακλαστικό αποτελεί μια μορφή συνειρμικής μάθησης (Kirsch, Lynn, Vigorito, & Miller, 2004).

Οι μηχανισμοί που ενισχύουν μια συμπεριφορά του ατόμου είναι δύο : η ενίσχυση και η τιμωρία. Και οι δύο μηχανισμοί έχουν τη θετική και την αρνητική τους μορφή. Υπάρχουν, λοιπόν, οι μηχανισμοί θετικής ενίσχυσης, όπου το υποκείμενο πράττει με ανάλογο τρόπο που θα το κάνει να αισθανθεί ευχάριστα, οι μηχανισμοί αρνητικής ενίσχυσης που πράττει με τρόπο ανάλογο, ώστε να μην αισθανθεί δυσάρεστα, οι μηχανισμοί της θετικής τιμωρίας, όπου το υποκείμενο βιώνει ένα δυσάρεστο συναίσθημα και τέλος, οι μηχανισμοί αρνητικής τιμωρίας, σύμφωνα με τους οποίους το άτομο στερεί από τον εαυτό του το ευχάριστο συναίσθημα (Mellon, 2007).

Στη θεωρία του Συμπεριφορισμού βασίστηκαν τρεις θεωρίες μάθησης, η συντελεστική μάθηση, η μάθηση με την παρατήρηση και μίμηση προτύπου και η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Σε αυτές τις θεωρίες η γνώση πηγάζει από την εμπειρία και είναι ένα είδος αντιγραφής της πραγματικότητας ή εξομοίωσης με αυτήν. Η δραστική φύση των μαθητών εκλαμβάνεται ως παθητική/ αντιδραστική (Συντελεστική μάθηση) ή ως μεικτή, στην αρχή παθητική και στη συνέχεια ενεργητική (Μάθηση με Παρατήρηση και μίμηση, Αυτορρυθμιζόμενη μάθηση) (Σαλβάρας, 2013).

Αποτελέσματα διαφόρων ερευνών που έγιναν πάνω στη μουσειακή εκπαίδευση απέδειξαν, ότι οι επισκέπτες τείνουν να μαθαίνουν καλύτερα, όταν μπορούν να αλληλοεπιδράσουν με τα αντικείμενα και να ενεργήσουν πάνω σε αυτά, δηλαδή όταν είναι διαδραστικά. Το άτομο κατά την αλληλοεπίδραση έρχεται σε σύγκρουση με τις προηγούμενες γνώσεις του και οδηγείται σε σύγχυση. Η σύγχυση αυτή μπορεί να μην οδηγήσει στην επιθυμητή κατεύθυνση, αλλά η ύπαρξη ενός ειδικού μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση αυτής της εσωτερικής συγκρουσιακής κατάστασης (Καριώτογλου, 1999).

2.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ

Διαβάζοντας τη λέξη μουσειοπαιδαγωγός, καταλαβαίνουμε πως απαρτίζεται από δύο λέξεις. Έτσι, λοιπόν, ο μουσειοπαιδαγωγός είναι ο παιδαγωγός του μουσείου, το άτομο εκείνο που θέτει σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα και παράλληλα, πρέπει να διαθέτει και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα αν πρέπει να δουλέψει με σχολεία. Σε αυτές τις θέσεις συνήθως συναντούμε αρχαιολόγους, οι οποίοι, σύμφωνα με τον Μυρογιάννη (1999), δεν είναι προετοιμασμένοι να κάνουν αυτή τη δουλειά, αφού ονειρεύτηκαν κάτι πολύ διαφορετικό κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Στην Ελλάδα ο μουσειοπαιδαγωγός πρέπει να υλοποιήσει διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία πολλές φορές καλείται να σχεδιάσει, να οργανώσει, να μαζέψει το υλικό και να συντάξει τον φάκελο που θα λάβουν οι μαθητές και να συνεννοηθεί με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, ώστε να γίνει η κατάλληλη επεξεργασία του θέματος και μέσα στη σχολική τάξη. Πολλές φορές το θέμα του εκπαιδευτικού προγράμματος απαιτεί και τη λειτουργία εργαστηρίου, γεγονός που απαιτεί περισσότερο εξειδικευμένους μουσειοπαιδαγωγούς με ειδικές ικανότητες και γνώσεις. Το σωστότερο θα ήταν η ευθύνη ενός προγράμματος μουσειακής εκπαίδευσης να μην είναι ευθύνη μόνο ενός ατόμου, αλλά μιας διεπιστημονικής ομάδας, η οποία θα κάλυπτε το εκάστοτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα αρτιότερα και θα παρείχε υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης (Μυρογιάννη, 1999).

Ο μουσειοπαιδαγωγός καλείται κάθε μέρα, σε κάθε μία καινούρια σχολική ομάδα, να αναπτύξει σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης και να προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες που μπορεί αυτή να παρουσιάζει. Έτσι, τα προγράμματα που συνήθως σχεδιάζονται είναι ευέλικτα, προκαλούν την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και προσπαθούν να φανούν ελκυστικά τόσο στα μάτια, όσο και στο μυαλό των παιδιών (Μυρογιάννη, 1999). Η παραπάνω άποψη μας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι μουσειοπαιδαγωγοί οφείλουν να είναι ειδικά καταρτισμένοι κι εκπαιδευμένοι, ώστε να μπορούν να προσαρμοστούν και να ανταποκριθούν κατάλληλα σε κάθε τι που θα παρουσιαστεί μπροστά τους.

2.5. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ – ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το μουσείο και το σχολείο είναι δύο χώροι που από τη φύση τους αλληλεπιδρούν και δημιουργούν ισχυρές σχέσεις συγγένειας. Αυτές οι σχέσεις βασίζονται πάνω σε έναν κοινό στόχο, που δεν είναι άλλος από την παροχή γνώσεων στα παιδιά.

Τα μουσεία και τα σχολεία ξεκινούν τη συνεργασία τους από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οπότε και τα μουσεία παρουσιάζονται σαν «λαϊκά εκπαιδευτήρια». Τον 20^ο αιώνα εδραιώνονται πλέον ως ένας δημοκρατικός θεσμός και είναι ανοιχτά για τα παιδιά, τα οποία τα αντιμετωπίζουν ως χώρους εξερεύνησης και μελέτης. (Δάλκος, 2000).

Ύστερα από οκτώ χρόνια, πραγματοποιείται η υλοποίηση ειδικών προγραμμάτων για παιδιά στο Μουσείο του Λούβρου στη Γαλλία. Στην Ελλάδα τα εκπαιδευτικά προγράμματα ξεκινούν τη δεκαετία του 1980, εξαιτίας της ορμητικής ανοικοδόμησης μουσείων αρχαιολογίας και τέχνης. Αυτά τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε παιδιά με ειδικές ανάγκες και σε ομάδες ατόμων που κινδυνεύουν με περιθωριοποίηση. Το 1994, η Μελίνα Μερκούρη, δίνει το έναυσμα για το ξεκίνημα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ΜΕΛΙΝΑ, τα οποία στοχεύουν στη δημιουργία σχέσεων μεταξύ των σχολείων και των μουσείων, των πολιτισμικών χώρων, των βιβλιοθηκών, των θεάτρων, αλλά και την εισαγωγή καλλιτεχνικών και πολιτισμικών στοιχείων μέσα στη σχολική μονάδα (Ζαφειράκου, Potvin, Ξανθοπούλου, Πεδιαδιτάκη, & Buffet, 2000). Στο Ηνωμένο Βασίλειο από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, γνωστοί καλλιτέχνες συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς, εισάγοντας έτσι την τέχνη μέσα στο σχολικό περιβάλλον και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στη Γαλλία η σχέση αυτή περνά από τέσσερις φάσεις (Ζαφειράκου, Potvin, Ξανθοπούλου, Πεδιαδιτάκη, & Buffet, 2000):

- Περίοδος των Εγκυκλοπαιδιστών. Σε αυτή τη φάση, η οποία συμπίπτει χρονικά με τον Διαφωτισμό, το μουσείο συνδέεται άμεσα με το σχολείο σε θεωρητικό, εκπαιδευτικό και γνωστικό επίπεδο.
- Περίοδος της Βιομηχανικής Επανάστασης, όπου το σχολείο γίνεται ένας τόπος μαθητείας, που παρέχεται απλή τεχνική γνώση.
- Περίοδος Οκτωβριανής Επανάστασης. Τα σχολεία – μουσεία είναι τα μέρη όπου εκκολάπτεται η προπαγάνδα της εποχής του Μεσοπολέμου.
- Περίοδος της δεκαετίας του 1960. Το μουσείο πλέον λειτουργεί ως συμπληρωματικό στο σχολείο και αποτελεί ένα χώρο αλλαγής της διδασκαλίας.

Στον 21ο αιώνα τα σχολεία και τα μουσεία συνεργάζονται με απώτερο στόχο την οικοδόμηση της κριτικής γνώσης των μικρών μαθητών, της κατανόησης και εκμάθησης του παρελθόντος και την αντιδιαστολή του με τη σημερινή εποχή. Τα τμήματα των μουσείων, τα οποία πρότερα καλούνταν εκπαιδευτικά, τώρα μπορούν να κληθούν μορφωτικά.

Υπάρχουν ορισμένα είδη επικοινωνίας, τα οποία είναι δυνατόν να αναπτυχθούν ανάμεσα στο σχολείο και στο μουσείο. Αυτά μπορούν να συνοψιστούν σε τρία (Ζαφειράκου, Potvin, Ξανθοπούλου, Πεδιαδιτάκη, & Buffet, 2000):

- Σύγκρουση. Η σύγκρουση συμβαίνει, όταν οι μουσειοπαιδαγωγοί αποφεύγουν την παθητική μάθηση με την καταγραφή και οδηγούν τα παιδιά σε περισσότερο βιωματικές δραστηριότητες. Βάζουν κατά αυτόν τον τρόπο στην άκρη τις σχολικές πρακτικές και κάνουν το πρόγραμμά τους περισσότερο παιδαγωγικό.
- Αδιάφορη πολιτιστική συνύπαρξη. Αυτό το είδος επικοινωνίας εκδηλώνεται, όταν γίνονται διαφορετικές πολιτικές επιλογές.
- Συνεργασία. Η συνεργασία δημιουργείται εξαιτίας του ότι το μουσείο έχει ιδιαίτερη ανάγκη το σχολείο. Τα παιδιά θα γίνουν κάποια ημέρα οι μελλοντικοί επισκέπτες του μουσείου και θα το στηρίξουν και οικονομικά. Άλλου είδους μορφή επικοινωνίας που ανήκει στο κομμάτι της συνεργασίας, είναι αυτή του μουσειοπαιδαγωγού με τον εκπαιδευτικό, οι οποίοι από τη δημιουργία αυτής της σχέσης επιτυγχάνουν την άρτια μάθηση και βοηθούν στην εξέλιξη και βελτίωση, εν γένει, του εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα σχεσιακά μοντέλα μουσείου – σχολείου είναι δύο. Το πρώτο μοντέλο είναι αυτό του οποίου βασική επιδίωξη είναι η υποστήριξη και η συμμετοχή των σχολικών προγραμμάτων και στόχων, χωρίς όμως να αντικαθιστά την εκπαιδευτική διαδικασία. Το δεύτερο μοντέλο, το οποίο έρχεται σε αντιδιαστολή με το πρώτο, κρατά αποστάσεις από το σχολείο και από τους στόχους που αυτό καλείται να πραγματώσει. Το μοντέλο αυτό εμπεριέχει εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία έχουν ως στόχο να βελτιώσουν την αισθητική των παιδιών και όχι να τους ενσταλάξουν γνώσεις. Η ομαλή, όμως, συνεργασία μεταξύ του σχολείου και του μουσείου, μπορεί να επιφέρει μακροπρόθεσμα, αλλά και βραχυπρόθεσμα, πολλά θετικά αποτελέσματα.

Τα μουσεία είναι ένας χώρος, όπου τα παιδιά μπορούν να έρθουν σε άμεση επαφή με την Τέχνη, μέσω όλων αυτών των δημιουργημάτων του ανθρώπου που φιλοξενούνται εκεί. Τα ερεθίσματα που λαμβάνουν οι μαθητές από τα αντικείμενα των διαφορετικών εποχών διαμορφώνουν το αισθητικό κριτήριο και εμπλουτίζουν τον παραστατικό τους κύκλο. Όταν, οδηγούνται εκεί, βασιζόμενοι σε μια καλά οργανωμένη εκπαιδευτική δράση, αλληλεπιδρούν με τα αντικείμενα και τον χώρο και αποτυπώνουν μέσα τους παραστάσεις, συναισθήματα, εικόνες και ήχους. Όλες αυτές τις αναπαραστάσεις τις εφαρμόζουν στη σχολική τάξη, στο

πλαίσιο του εργαστηρίου που ακολουθεί μετά την επίσκεψη στο μουσείο. Σύμφωνα με τη Χρυσουλάκη (1997), ο εκπαιδευτικός οφείλει να έχει εκπαιδεύσει το παιδί στο «βλέμμα», αναπτύσσοντας κατά αυτόν τον τρόπο μια ικανότητα επικοινωνίας με τα αντικείμενα. Αυτή ακριβώς είναι η ικανότητα, που θα κάνει το παιδί να επιστρέψει πίσω στο μουσείο, ακόμη και στον ελεύθερο χρόνο του, στην ενήλικη ζωή του, για να ξαναβιώσει ορισμένες εμπειρίες.

Η σχολική ομάδα δέχεται πολλές νέες εμπειρίες μέσα από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και τα αποτελέσματα της μάθησης φαίνονται μακροχρόνια, ιδίως όταν η συγκεκριμένη επίσκεψη συνδέεται και με περεταίρω συζήτηση στη σχολική τάξη (Τσιτούρη, 2002). Στα μουσεία τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τρισδιάστατα αντικείμενα, τα οποία τους αιχμαλωτίζουν το ενδιαφέρον και αυξάνουν την περιέργειά τους. Μέσα από την εξερεύνηση οι μαθητές αναπτύσσουν έναν κώδικα επικοινωνίας. Επομένως, κατανοούμε πως η γνώση που αποκομίζουν είναι πολύπλευρη και οδηγεί στη δημιουργικότητα (Αλκηστις, 1995). Τέλος, τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων συνδέονται και με δραστηριότητες εκτός του μουσειακού χώρου, στις οποίες οι μαθητές συμπληρώνουν τυχόν κενά στις θεωρητικές τους γνώσεις, προβληματίζονται σχετικά με τα αποτελέσματα που μπορεί να προκύψουν από μία αιτιακή σχέση, αναλύουν την πορεία που έχει ακολουθήσει ένα πολιτιστικό φαινόμενο και καλλιεργούν ψυχικές, πνευματικές και σωματικές δεξιότητες (Γεωργιάδου- Κούντουρα, 1985).

Η αλλαγή των διδακτικών εγχειριδίων σε όλες τις τάξεις του σχολείου και η ταυτόχρονη εισαγωγή του στη νέα ψηφιακή εποχή, καθιστούν περισσότερο από ποτέ αναγκαία τη συνεργασία μεταξύ μουσείου και σχολείου. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται τη βοήθεια των μουσειοπαιδαγωγών, οι οποίοι θα εργαστούν για να μπορέσουν να χτίσουν μια δυνατή σχέση ανάμεσα στο σχολείο και στο μουσείο, θα συνεργαστούν με τους εκπαιδευτικούς στον προγραμματισμό των εκπαιδευτικών σχεδίων, θα προετοιμάσουν από κοινού την επίσκεψη στον εκθεσιακό χώρο και θα αξιοποιήσουν αυτή την επίσκεψη (Αλκηστις, 1995).

Το όφελος είναι διττό· από τη μία το μουσείο αποκτά ένα σταθερό κοινό, το οποίο θα είναι ταυτόχρονα και ενεργό, και αυξάνει τους πόρους του και τη βιωσιμότητά του. Από την άλλη, το σχολείο θα εξασφαλίσει κίνητρα για πιο ενεργή μάθηση, θα μπορέσει να εμψυχήσει στους μαθητές του την αισθητική αγωγή μέσω της αλληλοεπίδρασης με πραγματικά ιστορικά αντικείμενα και θα διευρύνει τους ορίζοντες επικοινωνίας του σχολείου με τον υπόλοιπο κόσμο (Αλκηστις, 1995).

Το μουσείο αποτελεί ένα άτυπο μαθησιακό περιβάλλον. Πράγματι οι εκπαιδευτικοί μπορούν με την αλλαγή στη διδασκαλία τους να ενώσουν τη γνώση με την πράξη. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από άτυπα περιβάλλοντα μάθησης, όπου τα παιδιά θα μπορούν να εκφραστούν καλύτερα απεγκλωβισμένα από τον χώρο της σχολικής αίθουσας και από την παραδοσιακή διδασκαλία. Μέσα στο μουσείο ενεργοποιούνται οι διανοητικές δυνάμεις των μαθητών, οι καλλιτεχνικές και οι κινητικές τους δεξιότητες και προωθείται η επικοινωνία μεταξύ τους. Ακόμη, η μουσειακή εκπαίδευση αναπτύσσει την πολιτισμική συνείδηση των μαθητών. Θα ήταν καλό, συνεπώς, μετά από την ανασκόπηση των οφελών που παρέχει ένα μουσείο να ανοιχθούν τα μουσεία ακόμη περισσότερο προς το κοινό, χωρίς όμως το άνοιγμα αυτό να εκπέσει ποιοτικά (Merriman, 1994).

2.6. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Η λέξη εμψυχωτής είναι ουσιαστικό που προέρχεται από το ρήμα εμψυχώνω και υποδηλώνει: α) αυτόν που εμψυχώνει, β) αυτόν που δίνει ψυχή, γ) αυτόν που δίνει θάρρος (Μπαμπινιώτης, 2011). Στο θεατρικό παιχνίδι η έννοια του εμψυχωτή λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις: ο εμψυχωτής γίνεται η ψυχή της ομάδας και είναι αυτός που καθοδηγεί και θέτει τα όρια του παιχνιδιού.

Σύμφωνα με τον Κουρετζή (1991), υπάρχουν τρεις τύποι εμψυχωτών, οι οποίοι εμφανίζονται ανάλογα με τον τύπο του θεατρικού παιχνιδιού:

- Ο εμψυχωτής που κάνει το θεατρικό παιχνίδι στην ομάδα
- Ο εμψυχωτής που κάνει θεατρικό παιχνίδι με την ομάδα
- Τα παιδιά κάνουν θεατρικό παιχνίδι και ο εμψυχωτής συμμετέχει (εφόσον εκείνα θέλουν) ή τα βοηθάει (αν του ζητήσουν τη βοήθειά του). Ο εμψυχωτής μετατρέπεται σε «θεατής» των δρώμενων (Κουρετζής, 1991, σελ. 45).

Ο εμψυχωτής αποτελεί το σημείο εκκίνησης ενός σήματος που έχει ως αποδέκτη την ομάδα. Μαζί με τα παιδιά δημιουργεί τις απαραίτητες συνθήκες και το κατάλληλο περιβάλλον, ώστε να οδηγηθεί όλη η ομάδα στη διαδικασία της θεατρικής σύμβασης, στο φανταστικό και στο «πραγματικό»- που δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα πεδίο σύνθεσης (Κουρετζής, 1991). Εμψυχώνει την ομάδα και τους θεατρικούς ρόλους που αναλαμβάνουν οι παίκτες, κάτω από το πρίσμα των σύγχρονων ψυχοπαιδαγωγικών και καλλιτεχνικών αντιλήψεων, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να ενταχθούν μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα (Anderson, 2006).

Επομένως, ο εμπυχωτής δρα σε πολλαπλά επίπεδα. Δρα σε παιδαγωγικό επίπεδο, όταν επινοεί διάφορους τρόπους, ώστε να βρουν τα παιδιά την αφορμή να ανακαλύψουν νέους κώδικες επικοινωνίας και έκφρασης. Δρα σε θεατρικό επίπεδο, μαθαίνοντας στα παιδιά να αναλαμβάνουν και να διεκπεραιώνουν ρόλους. Δρα σε ψυχολογικό επίπεδο, κάνοντάς τα να αισθανθούν ασφάλεια και εμπιστοσύνη και σε εκφραστικό επίπεδο μέσα από ατομικές και ομαδικές δράσεις. Ο εμπυχωτής συμμετέχει ενεργά σε αυτό που χτίζει και δεν κατέχει ρόλο εξουσιαστή. Ακολουθεί τα παιδιά και παίζει μαζί τους, χωρίς να τα ελέγχει, να τα διδάσκει και να μένει αμέτοχος (Νάσαινα, 2013).

Ένας εμπυχωτής εκτός από τις σπουδές, τις γνώσεις ή τις πρακτικές, βασική προϋπόθεση είναι να μπορεί να αφήσει ελεύθερο το σώμα του, να απελευθερωθεί από έμφυτες συστολές και από το πλήθος των ψυχοσωματικών αναστολών, που παρουσιάζουν συχνά οι ενήλικες. Είναι σημαντικό να μπορεί να σταθεί μπροστά στα παιδιά χαλαρός, γαλήνιος, ενθουσιώδης, ενθαρρυντικός, οικείος και ανθρώπινος, χωρίς επισημότητες και διδαχές, συστάσεις και εντολές, ώστε να εμπνεύσει την ομάδα και να δώσει εκείνα τα κίνητρα που θα την οδηγήσουν μόνη της στην εκπλήρωση του στόχου της. Πριν αποφασίσει να ασχοληθεί με την ομάδα, ο εμπυχωτής –σύμβουλος, θα πρέπει να έχει δημιουργήσει μια ουσιαστική σχέση με τα μέλη της (Κουρετζής, 1999). Ακόμη, απαιτείται να βρίσκεται διαρκώς σε κατάσταση ετοιμότητας, για να μπαίνει και ο ίδιος μέσα στον θεατρικό ρόλο, χωρίς, όμως, να παραγκωνίζει τη δημιουργικότητα και την πρωτοβουλία των συμμετεχόντων (Παπαδόπουλος, 2010).

Οι εμπυχωτές μπορούν να ασχοληθούν με πολλά είδη τέχνης, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν βοηθητικά και συμβουλευτικά ως προς το παιδί και να οδηγήσουν σε μια μορφή θεραπείας. Τέτοια είδη είναι η μουσικοθεραπεία, η χοροθεραπεία, τα εικαστικά και η δραματοθεραπεία.

Η μουσικοθεραπεία είναι μια ειδική διαγνωστική μέθοδος της ψυχοθεραπείας, η οποία επικεντρώνεται σε ψυχοπαθολογικές ανάγκες χρησιμοποιώντας ως μέσο επικοινωνίας με τον αποδέκτη τη μουσική (Ευδοκίμου- Παπαγεωργίου, 2009). Οι Μακρής & Μακρή (2003) περιγράφουν τη μουσικοθεραπεία ως:

«η χρήση της μουσικής για την επίτευξη θεραπευτικών στόχων αποκατάστασης, συντήρησης και βελτίωσης της διανοητικής και σωματικής υγείας. Είναι η συστηματική εφαρμογή της μουσικής, όπως κατευθύνεται από μουσικοθεραπευτή σε ένα θεραπευτικό περιβάλλον που προκαλεί επιθυμητές αλλαγές στη συμπεριφορά. Τέτοιες αλλαγές

καθιστούν το άτομο που υποβάλλεται σε θεραπεία ικανό να βιώσει μία καλύτερη αντίληψη του εαυτού του και του κόσμου γύρω του, και με τον τρόπο αυτό να επιφέρει μια πιο κατάλληλη προσαρμογή στο κοινωνικό σύνολο. Ως μέλος της θεραπευτικής ομάδας ο μουσικοθεραπευτής συμμετέχει στην ανάλυση επιμέρους προβλημάτων και στην προβολή στόχων γενικής θεραπείας πριν σχεδιάσει και εκτελέσει ορισμένες μουσικές δραστηριότητες. Διεξάγονται περιοδικές αξιολογήσεις για να καθοριστεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται ».

Η Χοροθεραπεία είναι η θεραπεία που επέρχεται μέσα από την κίνηση του ατόμου κατά τη διάρκεια του χορού. Είναι γνωστό ότι η κίνηση του σώματός μας είναι ικανή να εκφράσει συναισθήματα, σκέψεις και να δώσει την ευκαιρία να πούμε κάτι, το οποίο αδυνατούμε να το εκφράσουμε με λόγια. Είναι και αυτή μια μη λεκτική μορφή επικοινωνίας και θεραπείας. Οι Μαργαρίτη – Τζωρτζάκη & Σμύρλη (2004) αναφέρουν:

«Ως χοροθεραπεία ορίζεται η ψυχοθεραπευτική χρήση της κίνησης και του χορού μέσα από την οποία το άτομο μπορεί να συμμετάσχει δημιουργικά σε μία διαδικασία που προωθεί τη γνωστική, συναισθηματική, σωματική και κοινωνική του ολοκλήρωση. Βασίζεται στην αρχή ότι το σώμα καθρεφτίζει την ιστορία, την προσωπικότητα και τη συναισθηματική κατάσταση του ατόμου».

Η Εικαστική Θεραπεία είναι η συνένωση της ζωγραφικής με την ψυχολογία και απαιτεί από το άτομο να συμμετέχει στη θεραπεία μέσα από τη δημιουργία έργων τέχνης (Malchiod, 2009). Προσφέρει τη συνένωση ανάμεσα στο λεκτικό και στο μη λεκτικό, στο συνειδητό και στο ασυνείδητο, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, αφού το άτομο αποτυπώνει τη φαντασία, τα συναισθήματά του, τις φοβίες του, τα λόγια που θα ήθελε να πει πάνω σε ένα χαρτί μέσα από μία ζωγραφιά. Αυτός ο τρόπος έκφρασης βοηθά το άτομο να έρθει αντιμέτωπο με τον εσωτερικό του κόσμο, να υπερνικήσει τους προβληματισμούς του αποφέροντάς του, ταυτόχρονα, προσωπική ικανοποίηση και δημιουργώντας έναν καινούριο εαυτό (Dalley, 1998, Hall, 1998).

Η δραματοθεραπεία, μέσα στην οποία εμπερικλείεται και το θεατρικό παιχνίδι, είναι μια θεραπευτική διαδικασία, όπου με επιστημονικό τρόπο οι συμμετέχοντες αποκομίζουν όλα τα συνεπαγόμενα θεραπευτικά οφέλη. Εργαλεία της δραματοθεραπείας είναι το παιχνίδι, η κίνηση, το παίξιμο ρόλων, ο μύθος, το παραμύθι, η τελετουργία και ο λόγος, τα οποία κάνουν πιο εύκολη τη μάθηση, την έξαψη της φαντασίας, τη δημιουργικότητα, την επίγνωση και την

ανάπτυξη. Ο δραματοθεραπευτής και η θεραπευτική ομάδα δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο το άτομο μπορεί να κάνει μια εσωτερική εξερεύνηση του εαυτού του και ταυτόχρονα να κρίνει και να κατανοήσει σε βάθος τις σχέσεις που έχει με τους άλλους, ώστε να δουλέψει πάνω στα θέματα που το απασχολούν και εμποδίζουν την εξέλιξή του. Οι ρόλοι που αναλαμβάνει το άτομο να παίζει είναι ρόλοι καθημερινοί, εξιδανικευμένοι και εσωτερικευμένοι, οι οποίοι απαρτίζουν την ταυτότητα του κάθε ατόμου και καθορίζουν τη συμπεριφορά του, την κοινωνική του στάση και την συνύπαρξή του με τον υπόλοιπο κόσμο. Η μέθοδος του ρόλου ενθαρρύνει την αναζήτηση των καλά κρυμμένων αντιθέσεων του εαυτού μας (Κρασανάκης, 2004).

2.6.1 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΩΣ ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ

Ο εκπαιδευτικός είναι εκείνο το άτομο που πρέπει να διαχειριστεί την ομάδα των παιδιών της τάξης του, ακόμη και αν οι μαθητές του τείνουν να λαμβάνουν από μόνοι τους πρωτοβουλίες και να δρουν αυτοβούλως. Όμως, πολλές φορές ο εκπαιδευτικός δεν είναι προετοιμασμένος από τις σπουδές του να αντιμετωπίσει όλες τις δύσκολες καταστάσεις, με τις οποίες μπορεί να έρθει αντιμέτωπος στην καθημερινότητά του. Η Tagliante (1994) υποστηρίζει ότι η στάση που θα κρατήσει ένας εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη, εξαρτάται άμεσα από τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα του καθενός και τη μεθοδολογία που θα εφαρμόσει κατά τη διδασκαλία του. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να διορθώσει τη διδασκαλία του, όταν αυτή παρουσιάζει προβλήματα και να αναλάβει ορισμένους ρόλους (Tagliante, 1994).

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναλαμβάνει ορισμένους ρόλους προκειμένου να διευκολύνει ή να παραλλάσσει τη διδασκαλία του, ώστε να γίνεται αποτελεσματικότερη. Οι ρόλοι των εκπαιδευτικών μπορούν να χωριστούν σε τρία επίπεδα: σε σχέση με τους μαθητές, σε σχέση με τον τρόπο δουλειάς και σε σχέση με τις τεχνικές διδασκαλίας.

Ο εκπαιδευτικός αναφορικά με τους μαθητές του μπορεί να είναι (Λυγίζου, 2002):

- Ο μεσάζοντας ανάμεσα στη γνώση και στον μαθητή. Δηλαδή, μπορεί να τον κατευθύνει, να τον ενθαρρύνει, να συνεργάζεται μαζί του και να τον βοηθά στη συνεχή απόκτηση καινούριας γνώσης.
- Ο δημοκράτης
- Ο ανθρωπιστής
- Ο ψυχολόγος, ψυχοθεραπευτής, παιδαγωγός, κοινωνιολόγος

Μέσα από τους παραπάνω ρόλους ο εκπαιδευτικός δείχνει πόσο αγαπάει τα παιδιά και τη δουλειά του. Ακόμη, μαθαίνει να σέβεται τους μαθητές του και προσαρμόζεται πάνω στα χαρακτηριστικά του καθενός. Έτσι, προλαμβάνει την εκδήλωση δύσκολων καταστάσεων και βοηθάει τα παιδιά. Επίσης, μέσα από την ανάληψη των παραπάνω ρόλων ενθαρρύνει τους μαθητές να προσπαθήσουν και να πετύχουν, τους αποδέχεται και κάνει χρήση των ιδεών τους, δημιουργεί μια πραγματικά παιδαγωγική σχέση, στην οποία όλο το κλίμα είναι ευνοϊκό και μεταφέρει και στις δύο εμπλεκόμενες πλευρές το αίσθημα της ασφάλειας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Τέλος, ο εκπαιδευτικός διατηρεί την επικοινωνία μέσα στην τάξη και διασφαλίζει τη συνεργασία, τόσο του ίδιου με τους μαθητές, όσο και των μαθητών μεταξύ τους. Μέσω της επικοινωνίας εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές, ώστε να μη γίνεται το μάθημα μόνο με τα «έξυπνα παιδιά» του τμήματος.

Σχετικά με το πλαίσιο της μεθόδου που ακολουθεί στη δουλειά του, ο εκπαιδευτικός μπορεί να λάβει τους παρακάτω ρόλους (Tagliante, 1994):

- Να είναι ο επιμελητής της πειθαρχίας, της εκμάθησης και των έργων που κάνουν τα παιδιά.
- Να είναι ο εμπυχωτής, ο οποίος θα οργανώνει διάφορες δραστηριότητες για τα παιδιά, θα μοιράζει ρόλους και καθήκοντα, θα κατευθύνει τις συζητήσεις και θα βοηθά τα παιδιά να καταλήξουν σε συμπεράσματα, τα οποία στην πορεία θα ενσταλάξουν μέσα τους ως γνώσεις.
- Να είναι ο ερευνητής, ο οποίος θα παρουσιάζει στα παιδιά καινούριες υποθέσεις προς επίλυση και θα τα καθοδηγεί κατά τη διαδικασία έρευνας.
- Να είναι ο διοργανωτής του μαθήματος, συγκεντρώνοντας το διδακτικό υλικό, διαφοροποιώντας και προσαρμόζοντας τη διδασκαλία σε αυτά.
- Να αποτελεί το έναυσμα συζητήσεων γύρω από θέματα που σχετίζονται με την Ψυχολογία, την Κοινωνιολογία και τα θέματα πολιτισμού.
- Να είναι η πηγή της γνώσης, από την οποία καλούνται οι μαθητές να αντλήσουν νέες πληροφορίες.
- Να είναι πρότυπο, το οποίο καλούνται οι μαθητές να μιμηθούν (π.χ. πρότυπο εκδήλωσης κάποιας συμπεριφοράς).
- Να είναι αξιολογητής, να παρέχει ανατροφοδότηση στους μαθητές του.

Τέλος, σχετικά με τις τεχνικές που χρησιμοποιεί για τη διδασκαλία του, μπορεί να αναλάβει τον ρόλο του τεχνικού, κάνοντας χρήση διαφόρων συσκευών και επεξηγώντας ταυτόχρονα

στα παιδιά πώς αυτές δουλεύουν, ώστε να διαφοροποιήσει τη διδασκαλία και να την κάνει πιο αρεστή στους μαθητές του (Anderson, 2006).

Ο εκπαιδευτικός ως εμπυχωτής συντονίζει την ομάδα του, δηλαδή την τάξη του και οδηγεί τα παιδιά στην εκπόνηση δημιουργικών δραστηριοτήτων. Μέσα από αυτές τα παιδιά ενθαρρύνονται να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους σε περιοχές της γνώσης που δεν έχουν γνωρίσει ακόμα, να ξεπεράσουν τα όρια των ικανοτήτων τους και να ξεκινήσουν να λαμβάνουν πρωτοβουλίες. Ακόμη, ο εκπαιδευτικός παρέχει στους μαθητές του κίνητρα που εξάπτουν το ενδιαφέρον τους και αποκτούν περισσότερη όρεξη για νέες γνωστικές εμπειρίες. Παράλληλα, μέσα από τις δραστηριότητες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θέτει ο εκπαιδευτικός, τα παιδιά ανακαλύπτουν την έννοια της κριτικής σκέψης και ξεκινούν να την εφαρμόζουν, γεγονός που στο μέλλον θα τα βοηθήσει να αντιμετωπίζουν κριτικά τον κόσμο γύρω τους. Επίσης, παροτρύνει τους μαθητές να καλλιεργήσουν μέσα τους αξίες, όπως η φιλία, η ειλικρίνεια, η συλλογικότητα, ο σεβασμός, η αξιοπρέπεια και η εμπιστοσύνη. Ο σεβασμός δεν είναι πλέον απόρροια του φόβου για την τιμωρία, αλλά πηγάζει από αγνά συναισθήματα. Τέλος, το παιδί εξοικειώνεται με τις έννοιες του σκοπού και του στόχου, οι οποίες θα φανούν ιδιαίτερα χρήσιμες και στην υπόλοιπη ζωή τους (Anderson, 2006).

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, από τα παραπάνω, ότι ο δάσκαλος – εμπυχωτής ξεφεύγει από τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία και ενισχύει τη μαθητοκεντρική. Συγχρόνως, ενισχύει την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας. Η ομαδοσυνεργατική μάθηση έχει ως στόχο να ενθαρρύνει την εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία και να καλλιεργήσει τις αξίες της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης για την επίτευξη ενός κοινού στόχου (Ματσαγγούρας, 2008).

2.6.2 Ο ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΩΣ ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ

Ένα γενικό φαινόμενο που παρατηρείται στα παιδιά είναι η άγνοια που έχουν για τα αντικείμενα της τέχνης. Αυτό είναι εύκολα παρατηρήσιμο από έναν υπάλληλο του μουσείου, ο οποίος παρακολουθεί τα παιδιά κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους. Έτσι, οι υπεύθυνοι των μουσείων οδηγήθηκαν στη μελέτη για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.

Όταν οι υπάλληλοι των μουσείων κατέχουν και τον ρόλο του εμπυχωτή, οφείλουν να ενημερώνουν τους δασκάλους της σχολικής τάξης που θα επισκεφτεί το μουσείο, είτε κάνοντάς τους διαλέξεις, είτε μοιράζοντάς τους έντυπο υλικό, το οποίο θα τους προετοιμάσει

κατάλληλα για την επίσκεψη. Για αυτό το λόγο, πολλές φορές οι υπάλληλοι του μουσείου είναι δάσκαλοι, ειδικευμένοι στη μουσειολογία. Αυτοί συνήθως αποκαλούνται μουσειοπαιδαγωγοί (Βελισσαροπούλου, Ευστρατίου, Ιωαννίδης, & Λαμπράκη, 1985).

Για να είναι, όμως, ένας μουσειοπαιδαγωγός παράλληλα και εμπνευστής, θα πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια. Θα πρέπει να είναι ιδεολόγος, να έχει πίστη στις ανθρώπινες αξίες και να διακρίνεται για την ωριμότητά του. Έτσι, θα είναι δυνατό να ανταποκριθεί στις δυσκολίες που έχει το επάγγελμά του και να μπορεί να αντιμετωπίσει με τον κατάλληλο τρόπο τα παιδιά. Ακόμη, οφείλει να τα καθοδηγεί σωστά, και μόνο όταν είναι ανάγκη, προς την περαιώση των δραστηριοτήτων τους (Zancanaro, et al., 2007). Η καλύτερη λύση, για να μπορεί να έχει τον έλεγχο της κατάστασης, θα είναι να χωρίσει τα παιδιά σε μικρότερες ομάδες, οι οποίες είναι εύκολα διαχειρίσιμες. Η κίνηση αυτή έχει ως στόχο την καλλιέργεια ενός συναισθήματος αυτοεκτίμησης από την πλευρά των παιδιών, το οποίο θα βοηθήσει όχι μόνο στην ψυχοσύνθεση τους, αλλά και στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας (Νάκου, 2001).

Ο εκπαιδευτικός χώρος του μουσείου μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εμπνευστή του μουσείου, αν αυτός αναπτύξει αμφίδρομες σχέσεις με τους μαθητές, για να γίνει εμφανής η χρήση των διαφορετικών μεθόδων του. Οι συγκεκριμένες μέθοδοι μπορούν να γίνουν αρωγή στην προσέγγιση όλων εκείνων των χώρων που συνδέονται με τον πολιτισμό (Νάκου, 2001).

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι ο εμπνευστής υπάλληλος του μουσείου, για να μπορέσει να φέρει εις πέρας το έργο του και να εφαρμόσει ένα επιτυχημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, θα πρέπει να έχει μια αγαστή συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης, μια συνεργασία που δεν πρέπει να σταματήσει μετά το πέρας της επίσκεψης, αλλά να συνεχιστεί και μετέπειτα. Έτσι, και οι δυο πλευρές θα βγουν κερδισμένες, αφού θα μπορούν να συνεχίσουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη βελτίωση των πρακτικών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο : ‘ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ‘

3.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Όπως κάθε μορφή εκπαίδευσης έτσι και η εκπαίδευση στα μουσεία, η οποία διεξάγεται μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, περιλαμβάνεται από πολλούς παράγοντες. Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση φορέων όπως το σχολείο, οι δάσκαλοι, το εποπτικό υλικό, δεν έδιναν στο μαθητή την ευκαιρία να έρθει κοντά στο μουσείο και να μάθει μέσα από αυτό, αφού ο θεσμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θεωρείται μια σύγχρονη μορφή μάθησης που βασίζεται στη σύνδεση του μουσείου με το σχολείο.

Ως εκπαιδευτικό πρόγραμμα ορίζεται «μια οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία που επιδιώκει την εξοικείωση με το μουσείο, την ανάπτυξη των ικανοτήτων του κοινού και τον εφοδιασμό του με τρόπους για ανεξάρτητη μάθηση», σύμφωνα με τη Ζαμπέλ Μουρατιάν. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα συναρτάται από τέσσερις άξονες, τη θεματική προσέγγιση, τη σύνδεσή του με το αναλυτικό πρόγραμμα, την προσαρμογή του στις δυνατότητες και τις ανάγκες του παιδιού καθώς και τις δυνατότητες του χώρου. (Άλκηστις, 1995 σελ. 19).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορούν να εμπεριέχουν είτε επετειακή θεματολογία, παραδείγματος χάρη την Παγκόσμια Ημέρα Μουσείων, τα Χριστούγεννα, είτε μια σταθερή θεματολογία που αφορά στα εκθέματα του υπάρχοντος μουσείου.

3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ξεκίνησαν να λειτουργούν αρχικά στην Αμερική κι έπειτα στην Ευρώπη, με την Ελλάδα να βρίσκεται στους πιο πρόσφατους σταθμούς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τα παιδικά μουσεία είχαν ήδη κάνει την εμφάνισή τους αλλά ο εκπαιδευτικός τους ρόλος μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα άνθισε λίγο αργότερα.

Από τη δεκαετία του '60 και κυρίως του '70 αρχίζει μια νέα περίοδος στη σχέση μουσείου και σχολείου. Τα πρώτα μουσεία που δραστηριοποιήθηκαν προς την κατεύθυνση της μουσειοπαιδαγωγικής εκπαίδευσης είναι το American Museum of National History στη Νέα Υόρκη, το Conservatoire Nationale des Arts et Metiers και το Palais de la Decouverte στο

Παρίσι, το Science Museum στο Λονδίνο, το Deutsches Museum στο Μόναχο, το Εθνολογικό μουσείο στο Dalhem του Βερολίνου. (Τζιαφέρη, 2005, σελ. 32).

Σημαντικός σταθμός στον εκπαιδευτικό ρόλο των μουσείων αποτέλεσε η περίοδος της Γαλλικής Επανάστασης (1789-1804), όπου διατυπώθηκε το εξής αίτημα:

«Να τεθούν όλες οι συλλογές και τα δημόσια μουσεία στην υπηρεσία της εκπαίδευσης και της επιστήμης» (Κόκκινος - Αλεξάκη, 2002, σελ. 182).

Τον 19ο αιώνα δημιουργούνται τα πρώτα μεγάλα Μουσεία Φυσικής Ιστορίας του Λονδίνου, της Νέας Υόρκης, το Μουσείο του Ανθρώπου στο Παρίσι, τα οποία εντάσσονται σε μια εκπαιδευτική πολιτική. Παράλληλα στη Δυτική Ευρώπη τα πρώτα εκπαιδευτικά προγράμματα άρχισαν τη λειτουργία τους στο Victoria and Albert Museum στο Λονδίνο. Από το 1872, στις ΗΠΑ δημιουργούνται εκπαιδευτικά τμήματα στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης και στο Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης (Κόκκινος - Αλεξάκη, 2002, σελ. 182).

Τον 20^ο αιώνα λόγω των Παγκοσμίων Πολέμων, της βιομηχανικής επανάστασης και της αστικοποίησης, ο άνθρωπος έδειξε την τάση να προστατέψει την πολιτιστική του κληρονομιά που θα ήταν σημείο αναφοράς για το μελλοντικό του πολιτισμό (Κόκκινος - Αλεξάκη, 2002, σελ. 182).

Το 1901 λοιπόν το Smithsonian Institution στην Ουάσινγκτον και το Science Museum του Λονδίνου διαθέτουν εκθέματα για παιδιά (Κόκκινος - Αλεξάκη, 2002, σελ. 183).

Από το 1920 στη Χάγη λειτουργεί το Μουσείο της Εκπαίδευσης, το οποίο διακρίνεται για την άμεση συνεργασία του με το σχολείο. (Καλούρη, 1988)

Το 1928 λειτουργούν για πρώτη φορά εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται στο σχολικό κοινό.

Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στην Αγγλία το Victoria and Albert Museum δημιουργεί «παιδικό εργαστήρι». Ενώ στην περίοδο του Μεσοπολέμου τα μουσεία χαρακτηρίζονται ως εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Αμερική (Κόκκινος, Αλεξάκη, 2002, σελ. 183).

Όσον αφορά την Ελλάδα το πρώτο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διεξήχθη στο Μουσείο Μπενάκη το 1978 (Χριστούγεννα), με αφορμή το Παγκόσμιο Έτος του Παιδιού. Τα

εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου αναφερόταν σε ηλικίες 4-17 ετών. Ένα χρόνο μετά, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα Ναυπλίου ενεργοποιείται μουσειοπαιδαγωγικά. Θεωρητικά όμως, η δεκαετία του 1980 μπορεί να θεωρηθεί ως το σημείο αναφοράς της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής για τα μουσεία (Κουβέλη, 2000, σελ. 244).

Το 1982 το Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας εφάρμοσε το πρώτο του εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Τζιαφέρη, 2005).

Εν συνεχεία το 1984 ξεκινάει την προσπάθειά του το Νομισματικό Μουσείο την οποία και ολοκληρώνει το 1985 (Τζιαφέρη, 2005).

Το 1985 πραγματοποιείται για πρώτη φορά εκπαιδευτική έκθεση ειδικά σχεδιασμένη για παιδιά, με τίτλο: «Η Γέννηση της Γραφής», που οργανώθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και την Εθνική Πινακοθήκη, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων της Γαλλίας. Την ίδια χρονιά συγκροτείται η Ομάδα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού. Το 1985 επίσης, ιδρύεται το Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού και στεγάζεται στην Πλάκα. Την ίδια περίοδο διεξάγονται εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη, καθώς και το σωματείο «Οι Φίλοι του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας» ενεργοποιείται ως προς τα εκπαιδευτικά του προγράμματα.

Το 1986 λειτουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα για πρώτη φορά στην Εθνική Πινακοθήκη και στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-Ίδρυμα Γουλανδρή.

Το 1987 το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης Αθηνών καινοτομεί με τη λειτουργία εργαστηρίων. Επίσης, την ίδια χρονιά το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης οργάνωσε την πρώτη μουσειοσκευή, έχοντας ως σύνθημα «όταν το σχολείο δεν πηγαίνει στο μουσείο, τότε το μουσείο πηγαίνει στο σχολείο». Αξίζει να σημειωθεί η λειτουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα πρωτοπόρα μουσεία της εποχής που είναι το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο και το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης.

Το 1988 γίνεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα ετήσια η Ετήσια Διεθνής Συνάντηση C.E.C.A (Committee for Education and Cultural Action) στο Ναύπλιο, με θέμα: «ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία εκπαιδευτικών τμημάτων σε μουσεία». Έκτοτε από το 1988 μέχρι και σήμερα πραγματοποιούνται σεμινάρια μουσειοπαιδαγωγικής σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, ενώ

αξιοσημείωτη είναι η εφαρμογή του Προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ» το 2002 (Τζιαφέρη, 2005, σελ. 49).

3.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Για τη δημιουργία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ακολουθείται μια κοινή φιλοσοφία. Οι ευρύτεροι στόχοι είναι κοινοί για κάθε πρόγραμμα, αφού όποια και να είναι η θεματολογία του, όλα στοχεύουν στην βιωματική μάθηση, την αυτενέργεια, την ανακάλυψη του καινούριου.

Για την υλοποίησή τους πρέπει να πληρούνται τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά (Νικονάνου, 2012):

Το κοινό: ο αριθμός των ατόμων που παίρνουν μέρος στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες κυμαίνεται συνήθως στα 30-35 άτομα. Οι ηλικιακές ομάδες που απευθύνονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι από παιδιά προσχολικής ηλικίας, μέχρι και της εφηβείας. Στην Ελλάδα συνήθως απευθύνονται σε παιδιά του δημοτικού. Ο θεσμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θεωρείται μια σύγχρονη μορφή μάθησης που πολλές φορές βασίζεται στη σύνδεση του μουσείου με τη σχολική ύλη, προωθώντας την γνώση μέσα στα πλαίσια της ψυχαγωγίας. Για τη σωστή συνεργασία των παιδιών κρίνεται απαραίτητη προϋπόθεση η ηλικιακή και μορφωτική τους ομοιογένεια. Στόχος είναι η συνεργασία όλων των μελών της ομάδας και η προσπάθεια επίτευξης κοινών στόχων, που τίθενται από τον τύπο του προγράμματος. Εκτός από τις σχολικές ομάδες μπορούν να συμμετέχουν και μεμονωμένοι επισκέπτες, άτομα με ειδικές ανάγκες, τουρίστες καθώς και οικογένειες. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες υλοποιούνται ακόμη σε ατομικό επίπεδο.

Τα αντικείμενα-μέσα: Για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι σημαντικό τα εκθέματα να βρίσκονται στο ύψος των παιδιών και να είναι τρισδιάστατα για πρακτικούς λόγους αλλά και για να προσελκύουν το ενδιαφέρον τους. Επιπλέον, για τη διεξαγωγή κάποιου προγράμματος για παιδιά χρησιμοποιούνται κάποια μέσα και τεχνικές για να υπάρχει άμεση επικοινωνία μεταξύ του κοινού με τα αντικείμενα όπως:

- Ήχοι και οπτικοακουστικά μέσα: Σύμφωνα με την Cornelia Bruninghaus- Knubel, (2004) τα μουσεία χρησιμοποιούν συσκευή CD και εξοπλισμό ακουστικών, παρέχοντας ερμηνευτικά σχόλια για ατομικές ξεναγήσεις, είτε για τα κυριότερα σημεία του μουσείου, είτε για ιδιαίτερα εκθέματα. Επίσης, ήχοι μπορούν να

προσδώσουν έναν πιο βιωματικό χαρακτήρα στην περιήγηση (παραδείγματος χάρη φωνές ζώων, μουσική). Τα οπτικοακουστικά μέσα έχουν υψηλό δυναμικό για τη μουσειακή εκπαίδευση αν χρησιμοποιούνται με τον σωστό τρόπο. Διαφάνειες με ήχο και βίντεο μπορούν να προωθήσουν το βιωματικό στοιχείο και να βοηθήσουν τους μικρούς επισκέπτες στη μάθηση.

- Εικαστικές δραστηριότητες και κατασκευές με σκοπό την αισθητική καλλιέργεια των επισκεπτών.
- Γραπτός λόγος: εξίσου σημαντικές είναι οι γραπτές πληροφορίες. Οι λεζάντες κάτω από τα εκθέματα είναι απαραίτητες και, καθώς και πληροφορίες που μπορούν να πάρουν μαζί τους οι επισκέπτες. Σκόπιμο κρίνεται η γλώσσα να είναι απλή αφού απευθύνεται κάποιο έκθεμα σε παιδιά.
- Μουσειοσκευές: δίνονται όταν πρόκειται για την επίσκεψη μιας σχολική ομάδας. Είναι μικρές βαλίτσες που στέλνονται στα σχολεία από τα μουσεία έπειτα από αίτηση των εκπαιδευτικών. Αυτές οι βαλίτσες περιέχουν υλικό όπως έντυπα, φωτογραφίες, προτάσεις για εκπαιδευτικές δράσεις, με βάση το μουσείο που επέλεξαν οι εκπαιδευτικοί καθώς και τη θεματική του (Ταμπάκη, 2011, σελ.18).

Όσον αφορά στην επίσκεψη των οικογενειών όπου θα υπάρχει σίγουρα συνοδός των παιδιών τότε στα αντικείμενα-υλικό που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των προγραμμάτων είναι (Νικονάνου, 2015, σελ. 118):

- Δανειστικά σακίδια: περιέχουν έντυπο υλικό για τους συνοδούς των παιδιών, προκειμένου να διευκολύνουν τους γονείς στο να εστιάσουν την προσοχή τους σε μια έκθεση.
- Εκπαιδευτικά κουτιά: περιέχουν δραστηριότητες και τα λαμβάνουν οι οικογένειες ως αναμνηστικά στο τέλος της επίσκεψης.

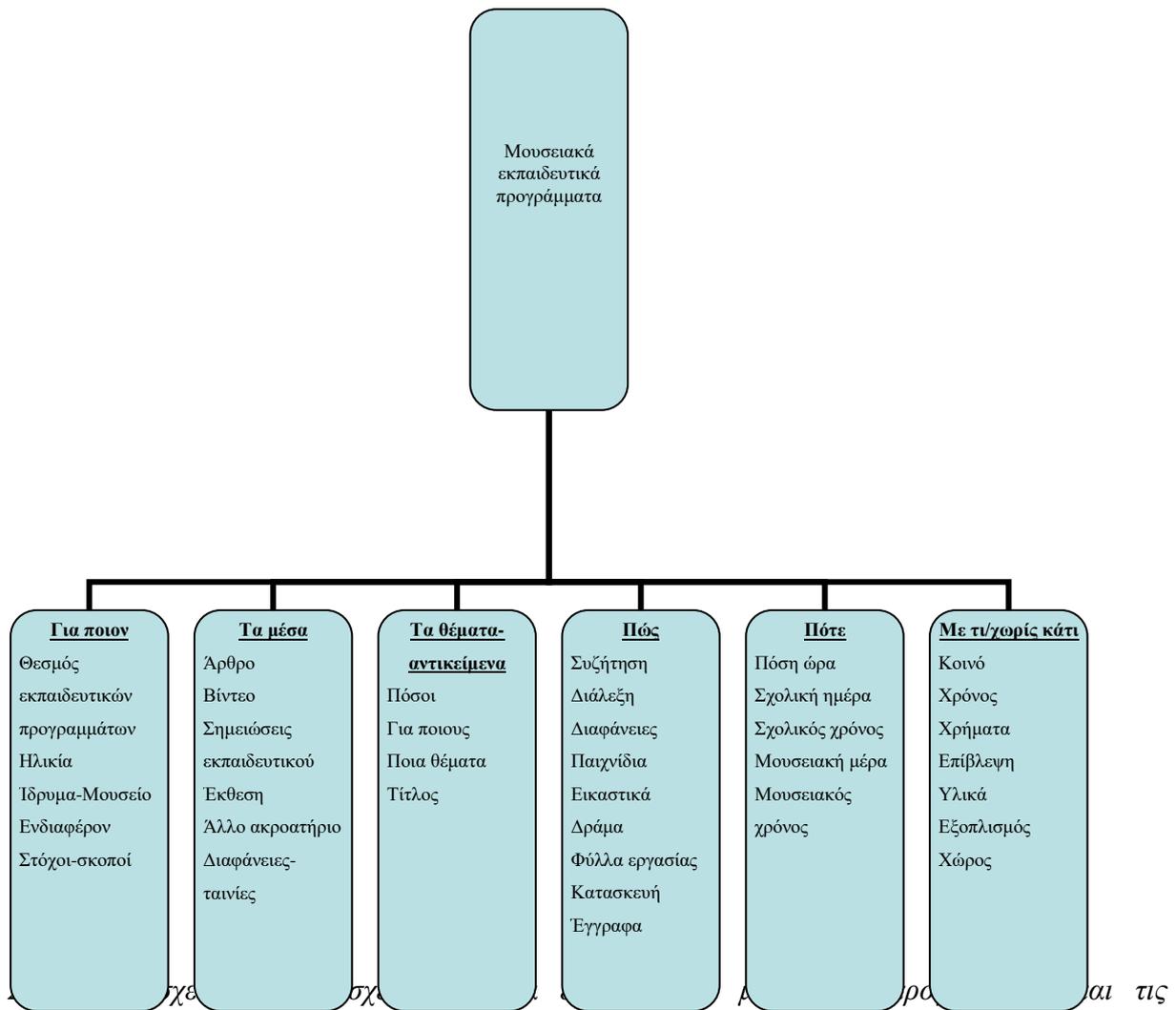
Ο χώρος και ο χρόνος: Ο χρόνος διεξαγωγής τους είναι μιάμιση με δύο ώρες κατά μέσο όρο για το κάθε πρόγραμμα. Ένας κλασικός τύπος μουσείου που διαφυλάσσει εκθέματα δεν δύναται ως προς την διεξαγωγή προγραμμάτων αλλά μόνο για ξεναγήσεις. Γι' αυτόν το λόγο ο χώρος υλοποίησής τους είναι ένα παιδικό μουσείο, κάποιος αρχαιολογικός χώρος, ένα μνημείο, ακόμη και κάποιος εξωτερικός χώρος. Διακρίνονται βέβαια και περιπτώσεις όπου εκπαιδευτικές δραστηριότητες υλοποιούνται και στο σχολείο από μουσειοπαιδαγωγούς, πολλές φορές και από τους ίδιους τους παιδαγωγούς. Επίσης όταν πρόκειται για την

παρακολούθηση κάποιου προγράμματος από σχολικές ομάδες σύμφωνα με την Τζιαφέρη (2005) η υλοποίησή του δεν περιορίζεται μόνο στην επίσκεψη των μαθητών, αλλά και στην προετοιμασία τους πριν από την επίσκεψη καθώς και στην συζήτηση μετά την επίσκεψή τους.

Η κοινωνική διάσταση: σημαντικό ρόλο παίζει η επικοινωνία μεταξύ των εμπυχωτών και των επισκεπτών καθώς και η επικοινωνία των επισκεπτών με τα μουσειακά αντικείμενα. Οι εμπυχωτές βοηθούν τα άτομα να έρθουν σ' επαφή διανοητικά και συναισθηματικά με το έκθεμα. (Νικονάνου, 2012, σελ. 131).

Με τα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορεί κανείς να προσεγγίσει το φυσικό και το πολιτισμικό περιβάλλον. Μέσα από τα προγράμματα αυτά τα μουσειακά αντικείμενα νοηματοδοτούνται ενώ παράλληλα τα παιδιά εξοικειώνονται με το χώρο του μουσείου και η επίσκεψή τους δεν είναι μόνο ψυχαγωγική αλλά και διδακτική.

Με τα εκπαιδευτικά προγράμματα τα παιδιά ενεργοποιούν τις αισθήσεις, το μυαλό τους-τη νοητική τους ικανότητα- μέσα από τις παρατηρήσεις, το άγγιγμα των εκθεμάτων, την ελεύθερη κίνηση στο χώρο, το παιχνίδι και τα εικαστικά.

προϋποθέσεις για τον σχεδιασμό τους. Μετάφραση από το κείμενο της Cornelia Bruninghaus - Knubel, του βιβλίου *Running a Museum*, 2004, σελ. 123.

3.3.1. ΤΕΧΝΙΚΕΣ – ΜΕΘΟΔΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Παρά την σπουδαία συμβολή των εποπτικών μέσων για τη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, για την πιο άμεση επαφή μας με τα αντικείμενα μια απλή ξενάγηση δεν είναι αρκετή. Για την καλύτερη κατανόηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και για την πιο αποτελεσματική διασύνδεση του κοινού με τα εκθέματα, πέρα από τη χρήση αντικειμένων, ο εμπυχωτής χρησιμοποιεί και κάποιες τεχνικές. Αυτές είναι οι εξής:

- **Αφήγηση:** Σύμφωνα με τη Νικονάνου (2012) η αφήγηση είναι μια μέθοδος που

μπορεί να υλοποιηθεί με τη διήγηση ιστοριών και παραμυθιών. Κυρίως χρησιμοποιείται σε ομάδες για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, αφού τους αρέσει να δημιουργούν και να ξεδιπλώνουν τη φαντασία τους. Οι ιστορίες- είτε πρόκειται για αληθινές είτε για φανταστικές- και τα παραμύθια παραθέτουν πληροφορίες για τα εκθέματα, τα κάνουν πιο προσιτά στα παιδιά και τα ωθεί στην ενεργητική τους συμμετοχή στις δραστηριότητες. Επίσης, οι δραστηριότητες επίδειξης ειδικών, που ονομάζονται έτσι γιατί απαιτούν ειδικευμένο προσωπικό για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων καθώς και ειδικά διαμορφωμένο χώρο για δραστηριότητες όπως η εκτέλεση πειραμάτων, κατασκευές, ψηφιοπλαστική και άλλα. Αυτές οι δραστηριότητες λοιπόν χρησιμοποιούν την αφηγηματική μέθοδο. (Νικονάνου, 2012, σελ. 99)

- **Μαιευτική μέθοδος:** οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούν αυτή τη μέθοδο είναι οι συζητήσεις κι όχι οι απλές ξεναγήσεις που έχουν έναν παθητικό επισκέπτη. Γεννιέται διάλογος των επισκεπτών μεταξύ τους καθώς και με τον εμπνευστή και προωθείται η παράθεση ερωτήσεων. (Νικονάνου, 2012, σελ.101).
- **Παιχνίδια ρόλων:** μπορεί να γίνει μέσα από το θεατρικό παιχνίδι, όπου τα παιδιά επικοινωνούν μέσα από τα συναισθήματά τους. Το παιχνίδι ρόλων συνήθως υλοποιείται μέσω των οδηγιών του εμπνευστή αρχικά κι έπειτα μπορεί να πάρει μια πιο αυτοσχεδιαστική μορφή. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διεξαχθούν μικρά σκετς είτε μέσα στο χώρο του μουσείου είτε έξω από αυτόν, ακόμη και να εισαχθούν παιχνίδια παντομίμας. Σημαντική σε αυτή τη μέθοδο κρίνεται η αλληλεπίδραση τόσο των μελών μιας ομάδας με τον εμπνευστή όσο και μεταξύ τους.
- **Το εκπαιδευτικό δράμα/δραματοποίηση:** χρησιμοποιείται για τη βιοματική μάθηση. Το εκπαιδευτικό δράμα γίνεται μέσα από το θεατρικό παιχνίδι. Αλλά οι μαθητές καλούνται να μιμηθούν-υποδυθούν κάποιους χαρακτήρες σε μια ιστορία, η οποία παρουσιάζεται χωρίς κάποιο επίσημο σενάριο. Ο σύγχρονος κόσμος και το ιστορικό περιεχόμενο εμπλέκουν τις ερμηνείες τους για να υλοποιηθούν νέες δράσεις. (Cornelia Bruninghaus- Knubel, 2004, σελ. 127). Το εκπαιδευτικό δράμα μπορεί να διαδραματιστεί σ' έναν φανταστικό χώρο, και τα παιδιά μαζί με τον εμπνευστή να υποδυθούν φανταστικούς ήρωες με βάση το θέμα του προγράμματος που επιλέχθηκε. Για παράδειγμα σύμφωνα με την Καλεσοπούλου, τα εκθέματα στο Μουσείο της Ακρόπολης διαφορετικά θα τα προσεγγίσει κάποιος από τη σκοπιά του απλού θεατή και εντελώς διαφορετικά από το ρόλο του αρχαιολόγου, ή κάποιου αρχαίου Έλληνα

που ζούσε εκείνη την εποχή. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν να επικοινωνούν και μέσα από τα συναισθήματά τους.

- **Αποκαλυπτική μέθοδος:** οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες ξεδιπλώνονται μέσα από την εξερεύνηση τόσο των εκθεμάτων όσο και του χώρου του μουσείου από τους επισκέπτες. Αυτή η διαδικασία έχει ως σκοπό την αυτενέργεια του επισκέπτη και την επαφή του με τα εκθέματα. Ως παιχνίδι εξερεύνησης θεωρείται το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού, και δεν περιορίζεται στον εσωτερικό χώρο του μουσείου, αλλά μπορεί να «εκμεταλλευτεί» και εξωτερικούς χώρους. Επίσης, ως μια διαδικασία εξερεύνησης μπορεί να θεωρηθεί και το έντυπο υλικό, τα φύλλα εργασίας, όπου οι επισκέπτες να μην κατευθύνονται από τον εμψυχωτή αλλά λειτουργούν ομαδικά και τα μέλη συνεργάζονται, προκειμένου να εξερευνήσουν τον εκθεσιακό χώρο. Όταν βέβαια πρόκειται για ομάδες προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, η χρήση φωτογραφικού υλικού καθώς και αντικειμένων εξερεύνησης είναι αρκετή, εφόσον δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στο έντυπο υλικό (Νικονάνου,2016, σελ. 66). Για να λάβει σωστές διαστάσεις η εξερεύνηση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η επικοινωνία, η ποιότητα του χώρου και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των φύλλων εργασίας. Τα τελευταία πρέπει να σχεδιάζονται σωστά διότι μεταφέρουν την μουσειακή εμπειρία στην μάθηση που γίνεται στην σχολική αίθουσα, με αποτέλεσμα πολλές φορές να διαστρεβλώνεται ο ψυχαγωγικός χαρακτήρας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων. Οι μικροί επισκέπτες θεωρούν πως όπως και στο σχολείο θα υπάρχει διαδικασία εξέτασης με τα φύλλα εργασία κι άλλα έντυπα χωρίς να αντιλαμβάνονται πως λειτουργούν βοηθητικά για την επίτευξη δραστηριοτήτων. Τέλος, τέτοια έντυπα είναι χρήσιμα όταν υπάρχει έλλειψη προσωπικού από το μουσείο (Νικονάνου,2012, σελ. 109-110).

Όταν πρόκειται για δραστηριότητες όπου η επίσκεψη δεν είναι καθαρά σχολική, τότε τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι πιο «ελεύθερα», όχι δηλαδή τόσο βασισμένα στη σχολική γνώση. Δίνεται βαρύτητα στα εικαστικά εργαστήρια που διοργανώνονται στις σχολικές διακοπές. Εργαστήρια που εστιάζουν σε μία εικαστική περιοχή, όπως φωτογραφία, κολλάζ. Επίσης διεξάγονται εργαστήρια κατασκευών, όπου οι εμψυχωτές βοηθούν τα παιδιά να κατασκευάσουν αντικείμενα από ξύλο, χαρτί και άλλα. Τέλος μα εξίσου σημαντικά είναι τα προγράμματα που διεξάγονται κατά τις περιόδους εορτών (Χριστούγεννα), παγκόσμιων κι επετειακών ημερών, καθώς και καλοκαιρινές θεματικές. (Νικονάνου, 2015, σελ. 120,121).

3.4. ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η μουσειακή επίσκεψη δημιουργεί μία σειρά προσδοκιών. Η πρόσβαση στη γνώση, η εκπαίδευση, η ευχαρίστηση, η αναγνώριση της αξίας του πραγματικού και του μοναδικού μέσα σ' ένα πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο, είναι μερικές από αυτές. Για να στεφθεί από επιτυχία η διεξαγωγή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος πρέπει να πληρούνται κάποιοι βασικοί σκοποί. Σύμφωνα με την Τζιαφέρη (2005), ένα πρόγραμμα δημιουργείται προκειμένου:

- Το παιδί να εξοικειωθεί με το θεσμό και το χώρο του μουσείου. Το μουσείο δεν πρέπει να παραπέμπει τον επισκέπτη αποκλειστικά στη διαφύλαξη, διατήρηση κι έκθεση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και να του κεντρίσουν το ενδιαφέρον με τις δραστηριότητες που παρέχει.
- Ο μαθητής- παιδί να γίνει ενεργητικός επισκέπτης κι όχι παθητικός δέκτης πληθώρας πληροφοριών.
- Να αλλάξει η συμπεριφορά του επισκέπτη απέναντι στα μνημεία. Η πολιτιστική κληρονομιά και το παρελθόν μας «συντηρούνται» μέσα στα μουσεία, και συνδέουν το κοινωνικό περιβάλλον του παρόντος με το παρελθόν.
- Ο επισκέπτης μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις δραστηριότητες να ψυχαγωγηθεί.
- Η απόκτηση εμπειριών.
- Να υπάρξουν κι επόμενες επισκέψεις στο χώρο του μουσείου. Η απλή επίσκεψη γίνεται μια όμορφη εμπειρία και η εκπαίδευση που παρέχεται στα μουσεία είναι ευχάριστη και δημιουργική. (Τζιαφέρη,2005).

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα οι μικροί επισκέπτες αποκομίζουν τη γνώση με βιωματικό τρόπο. Η βιωματική μάθηση αποτελεί εξάλλου κύριο στόχο των παιδικών κυρίως μουσείων.

3.5. ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ

Συχνά στο κείμενο αναφέρεται ο όρος βιωματική μάθηση. Τι είναι και τι αφορά αυτός ο τύπος μάθησης; Όπως λέει και η λέξη από μόνη της, η βιωματική μάθηση αναφέρεται στη μάθηση μέσα από το προσωπικό βίωμα, τις εμπειρίες, την ατομική ανακάλυψη, είτε λειτουργεί κανείς εντός ομαδικών πλαισίων είτε όχι.

Η βιωματική μάθηση όσον αφορά τη σχολική ύλη παράγεται μέσα από τη μέθοδο project, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί και σε παιδιά προσχολικής ηλικίας που έχει ως στόχο τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα (νοητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, κινητικά).

Συγκεκριμένα για το μουσείο και κυρίως για το παιδικό, η βιωματική μάθηση αποτελεί τον βασικό στόχο μιας επίσκεψης και μπορεί να παραχθεί μέσω των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τη Ντολιοπούλου (2006), μια εκπαιδευτική δράση εισάγεται με ένα γεγονός ή μία δραστηριότητα που θα προκαλέσει στα παιδιά ενδιαφέρον ώστε να διευρύνουν το θέμα. Έπειτα, τα παιδιά μοιράζονται τις προηγούμενες εμπειρίες τους, κάνουν ερωτήσεις και πολλές φορές προτείνουν ιδέες για νέες δραστηριότητες (αποτελούν πηγή έμπνευσης για τους εμπνευστές), (Ντολιοπούλου, 2006, σελ. 29-30). Οι προηγούμενες εμπειρίες μαζί με τις παλιές οδηγούν τους επισκέπτες στη μάθηση. Μέσα από τις δραστηριότητες τα άτομα αλληλεπιδρούν τόσο λεκτικά όσο και συναισθηματικά. Με τη βοήθεια των εμπνευστών τα παιδιά αξιοποιούν τα προηγούμενα βιώματά τους και μπορούν να δημιουργήσουν κάτι νέο σε συνάρτηση με τις νέες εμπειρίες. Μαθαίνουν να ενεργοποιούν τη φαντασία τους, να λειτουργούν δημιουργικά καθώς και ομαδικά, να αναζητούν νέες πληροφορίες κι όχι να τις δέχονται παθητικά, να οξυνθεί το ενδιαφέρον τους για θέματα που τα απασχολούν άμεσα ή έμμεσα, να αντιλαμβάνονται έννοιες αφηρημένες πιο εύκολα και να μπορούν να συνδυάσουν την ατομική εμπειρία με κάποιο κοινωνικό πρόβλημα, τα παιδιά κατανοούν πιο εύκολα τη σχολική ύλη και τις πληροφορίες, οι μέτριοι και κακοί μαθητές ενθαρρύνονται, διότι τα τροφοδοτείται η σκέψη τους, οξύνεται η περιέργεια και αναζητούν τη γνώση. Όσον αφορά αποκλειστικά το σχολικό πρόγραμμα, επιδιώκει κυρίως την ιστορική, γεωγραφική και διαπολιτισμική επιμόρφωση, όπου αφομοιώνεται πιο εύκολα κι ευχάριστα μέσα από το βίωμα.

3.6. ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

«Τα παιδικά μουσεία είναι για κάποιον παρά για κάτι» έδωσε τον εξής ορισμό των παιδικών μουσείων ο Michael Spock, διευθυντής του Παιδικού Μουσείου της Βοστώνης για 23 χρόνια (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 45). Τα παιδικά μουσεία δεν ταιριάζουν με τον παραδοσιακό ορισμό του μουσείου. Διότι η βασική λειτουργία ενός παραδοσιακού μουσείου είναι να συγκεντρώνει και να διαφυλάσσει αντικείμενα του παρελθόντος. Αντιθέτως, στα παιδικά μουσεία τα αντικείμενα που εκτίθενται αξιοποιούνται ως «εργαλεία» για να υποστηρίξουν τη μάθηση και τις αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών, ξεχνώντας τη μεγάλη καλλιτεχνική τους αξία. Τα εκθέματα ενός παιδικού μουσείου είναι ελκυστικά και τα παιδιά καλούνται να

αγγίζουν τα εκθέματα «hands on», σε αντίθεση με ένα παραδοσιακό μουσείο, που υιοθετεί την πολιτική του «hands-off» (μην αγγίζετε) τα εκθέματα. Τα παιδικά μουσεία αποτελούν μέρη που εμπνέουν τη δημιουργικότητα, την άτυπη δια βίου μάθηση και διεγείρουν τη φαντασία των μικρών επισκεπτών.

Σύμφωνα με την Ένωση Νεανικών Μουσείων τα παιδικά μουσεία που όπως αποκαλύπτεται από την ίδια τη λέξη αποτελούν παιδοκεντρικούς οργανισμούς. Δηλαδή στο επίκεντρο του μουσείου βρίσκεται το παιδί και όποιος πρωτομαθαίνει, κι έχει ως σκοπό να βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει τον εαυτό του και τον κόσμο μέσα στον οποίο ζει. Αποτελούν συνήθως πρωτότυπα μαθησιακά περιβάλλοντα, που προωθούν τη κοινή μάθηση παιδιού και ενήλικα. (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 46).

Από τη δεκαετία του 1970 άρχισε να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Με αυτόν τον τρόπο εμφανίστηκαν μουσεία που απευθύνονται σε ηλικίες έως 7 ετών όπως το Please Touch Museum στη Φιλαδέλφεια το 1976 ή το Children's Discovery Museum στο Άκτον (Καλεσοπούλου, 2011 σελ. 46).

Σήμερα οι ηλικιακές ομάδες που απευθύνονται κατά κύριο λόγο τα παιδικά μουσεία αφορούν παιδιά από 2- 12 ετών και σπάνια έως 14. Παρόλα αυτά το παιδικό μουσείο φαίνεται να ανοίγει τις πόρτες του και στους εφήβους, οι οποίοι είναι ευπρόσδεκτοι ως εθελοντές σε διάφορες θέσεις στο μουσείο, λαμβάνοντας έτσι κοινωνικές δεξιότητες κι επαγγελματικό προσανατολισμό. Παράλληλα, εκπαιδευτικοί και γονείς στο ρόλο του εθελοντή ή ως συνοδοί των παιδιών εμπλέκονται στο νέο αυτό μέσο μάθησης και απόκτησης της γνώσης.

Τα μουσεία αυτά αποσκοπούν στην εξοικείωση των παιδιών με το μουσειακό χώρο από την παιδική τους ηλικία. Τα εκθέματά τους μπορεί να μην είναι πάντα υψηλής αισθητικής και χρηματικής αξίας αλλά ο σκοπός των εκθεμάτων δεν είναι το επίκεντρο στο ρόλο του μουσείου. Τα εκθέματα υπηρετούν από τη μια πλευρά το σκοπό του μουσείου, από την άλλη πλευρά όμως έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα. Οι μικροί επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να επεξεργαστούν τα εκθέματα, να παίξουν, να φανταστούν, να δημιουργήσουν και κυρίως να μάθουν πράγματα δουλεύοντας ομαδικά. Επίσης, συμβάλει στην αισθητική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού μέσα από τη χρήση των μουσειακών συλλογών. Το μουσείο για παιδιά τα βοηθά στη μάθηση μέσα από τη δράση, ενώ παράλληλα φέρνει κοντά τις οικογένειες και τα παιδιά στον ίδιο χώρο και καλούνται να συνεργαστούν. Αγαπούν το μουσείο, λένε ελεύθερα τη γνώμη τους και πειραματίζονται.

Τα παιδικά μουσεία μπορούν να αποτελούν είτε παραρτήματα μεγαλύτερων μουσείων, είτε να δημιουργούνται από ιδιωτική πρωτοβουλία, σε συνεργασία με τη δημοτική αρχή και άλλους φορείς τις περιοχής, συγκεντρώνοντας εκθέματα από την αρχή.

Τα εκθέματα των παιδικών μουσείων είναι τρισδιάστατα και χωρισμένα σε θεματικές ενότητες. Ο πολύπλευρος χαρακτήρας τους φαίνεται από το ότι τα περισσότερα παιδικά μουσεία παρέχουν εκθέματα που μπορούν να σχετίζονται με θεματικές ενότητες όπως το σώμα μου, τα συναισθήματα, καθημερινή ζωή, φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, περιβάλλον και οικολογία, κοινωνικά ζητήματα, πολυπολιτισμικότητα, μύθοι, παραμύθια, λογοτεχνία, θέατρο- δραματοποίηση (Καλεσοπούλου,2011,σελ.50). Για την ανάπτυξη των θεματικών αυτών ενοτήτων παρέχεται ανάλογο εποπτικό υλικό, που προσκαλεί τα παιδιά να αισθανθούν, να σκεφτούν, να φανταστούν, να δημιουργήσουν και να εξερευνήσουν. Με αυτόν τον τρόπο καλύπτονται οι μαθησιακές ανάγκες των παιδιών κι όλα αυτά μέσα από το παιδικό μουσείο.

3.7. ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Η ιδέα της δημιουργίας του πρώτου παιδικού μουσείου βασίστηκε στην ανάγκη των παιδιών για να προσεγγίσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά μέσω της ενεργητικής μάθησης. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τις παιδαγωγικές μεθόδους, οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε μουσεία σχεδιασμένα για το παιδικό κοινό που προάγει τη βιωματική μάθηση.

Το πρώτο Παιδικό Μουσείο δημιουργήθηκε στο Μπρούκλιν το Δεκέμβριο του 1899, με σκοπό τη δημιουργία ενός ενδιαφέρον χώρου, όπου τα παιδιά θα καλλιεργήσουν το γούστο τους και θα αναπτύξουν τα ενδιαφέροντά τους (Καλεσοπούλου, 2011, σελ.48). Ένας χώρος ελκυστικός ώστε να διευρύνουν τον τρόπο σκέψης τους. Το περιεχόμενο των συλλογών σχετιζόταν με τη φυσική ιστορία, την εθνογραφία και τις θετικές επιστήμες. Σήμερα στηρίζεται σε εθελοντές και φοιτητές κι αποτελεί ένα πρότυπο «πράσινο μουσείο», αφού χρησιμοποιεί ανακυκλώσιμα υλικά.

Με πρότυπο το Παιδικό Μουσείο στο Μπρούκλιν ακολουθεί μια σειρά από παιδικά μουσεία που έκαναν την εμφάνισή τους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στη Βοστώνη το 1913, στο Ντιτρόιτ το 1917, στην Ίντιανάπολη το 1925 και στο Ντάλουθ της Μινεσότα το 1930 (Καλεσοπούλου, 2011, σελ.48).

Το 1920 στη Χάγη το Μουσείο της Εκπαίδευσης ξεκινά μια νέα συνεργασία με τα σχολεία και το 1928 στο Παρίσι, το Μουσείο του Λούβρου ξεκινά μια επαφή με το σχολικό κοινό.

Η ανάπτυξη των παιδικών μουσείων έγινε ευρέως γνωστή μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γίνεται σημαντική προσπάθεια από μεμονωμένα μουσεία και οργανισμούς, (UNESCO και ICOM), όπου προσπαθούν να φέρουν κοντά το μουσείο με το σχολείο. Παρόλη την ανάπτυξη αυτή, τη δεκαετία του 1960 ο αριθμός των παιδικών μουσείων είναι πολύ μικρός. Σύμφωνα με πληροφορίες της Ένωσης Παιδικών Μουσείων (ACM: Association of Children's Museums), από τη δεκαετία του 1970 και συγκεκριμένα το 1975 λειτουργούσαν 38 παιδικά μουσεία στις ΗΠΑ, ενώ μεταξύ του 1976 και 1990 κάνουν την εμφάνισή τους 80 νέα. Οι κοινωνικές αλλαγές μεταξύ της δεκαετίας του 1960 και του 1970, σε συνάρτηση με τα διαδραστικά εκθέματα που εφαρμόστηκαν το 1964 στο Παιδικό Μουσείο της Βοστώνης, είχαν ως αποτέλεσμα τη λειτουργία των παιδικών μουσείων ως εκπαιδευτικά εργαστήρια. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο Παιδικό Μουσείο της Βοστώνης αφορούν τις επιστήμες, τον πολιτισμό, τις τέχνες, την παιδεία, την υγεία και το περιβάλλον (Καλεσοπούλου,2011.σελ. 48-49). Είναι το Μουσείο εκείνο που για πρώτη φορά επιτρέπεται η επίσκεψη από το νηπιαγωγείο. Στο Μουσείο οργανώνονται κοινωνικά προγράμματα για γονείς και εφήβους. Σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση της ταυτότητας των παιδικών μουσείων έπαιξαν και τα πλαίσια στα οποία λειτουργεί η οικογένεια. Με αυτόν τον τρόπο το παιδί αλληλεπιδρά με τον ενήλικα και ανακαλύπτουν την «οικογενειακή μάθηση».

Όσον αφορά στην Ευρώπη τα παιδικά μουσεία αναπτύσσονται σε ένα προϋπάρχον μουσείο, αξιοποιώντας τις ίδιες μουσειακές συλλογές. Στόχος είναι να γίνουν τα μουσεία για ενήλικες προσιτά στα παιδιά. Όμως από το 1990 κι έπειτα τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ασία υιοθετείται το αμερικάνικο πρότυπο. Τα παιδικά μουσεία διαχωρίζονται από τα υπόλοιπα μουσεία σε ξεχωριστές κτιριακές μονάδες αφού αναγνωρίζεται η ελευθερία για πειραματισμό που παρέχει το παιδικό μουσείο με αφετηρία τις ανάγκες του παιδιού ανεξαρτήτως του γνωστικού αντικειμένου του μητρικού μουσείου. Το πρώτο παιδικό μουσείο στην Ευρώπη χρονολογείται στο 1928 στο Παρίσι, το Μουσείο του Λούβρου που παρείχε υλικό για το μαθητικό κοινό. Ο χαρακτήρας των παιδικών μουσείων είναι παιδοκεντρικός και υπολογίζεται ο αριθμός τους σήμερα πάνω από 700 σε ολόκληρο τον κόσμο (Καλεσοπούλου,2011).

Τέλος, στην Ελλάδα το πρώτο παιδικό μουσείο χρονολογείται το 1987 με την ονομασία «Ελληνικό Παιδικό Μουσείο», διαθέτοντας εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολικές, εξωσχολικές ομάδες και οικογένειες, σεμινάρια και ημερίδες για εκπαιδευτικούς.

Επόμενη στάση αποτελεί το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας το 1964, το οποίο το 1999 προχώρησε στη δημιουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης ΓΑΙΑ, με σκοπό τη λειτουργία του Μουσείου ως κέντρου έρευνας κι εκπαίδευσης.

Ακολουθεί το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης το 1994 για παιδιά από 5-14 ετών, το οποίο εστιάζει στην εκπαίδευση των παιδιών μέσω της τέχνης.

Το 1997 το Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης κάνει την εμφάνισή του έχοντας εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά από 4-12 ετών.

Το 2004 επανιδρύεται το Μουσείο Αφής, το οποίο είναι ένα από τα πέντε Μουσεία Αφής παγκοσμίως. Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να αγγίζουν τα εκθέματα, που είναι πιστά αντίγραφα των πρωτότυπων εκθεμάτων άλλων μουσείων της χώρας μας. Το Μουσείο διαθέτει εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Το 2006 ιδρύεται το Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας, το οποίο έχοντας ως μέσο το παιχνίδι, το παραμύθι και τα εκθέματα βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τα συναισθήματά τους.

Ένα τελευταίο μα εξίσου αξιόλογο μουσείο είναι το Μουσείο Μπενάκη, αφού είναι και το πρώτο που εισήγαγε τα εκπαιδευτικά προγράμματα το 1978.

3.8. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Τα παιδικά μουσεία πέρα από το περιεχόμενό τους, διαφέρουν και ως προς το χώρο σε σχέση με τα κλασικά μουσεία. Πιο συγκεκριμένα, ένα μουσείο για παιδιά καλό είναι να διαθέτει χώρο για την τοποθέτηση προσωπικών αντικειμένων (παραδείγματος χάρη των παλτών και τσαντών). Σύμφωνα με την Vicky Woollard λέκτορα στο πανεπιστήμιο του Λονδίνου, η ύπαρξη ενός χώρου ώστε να συζητείται το διάγραμμα του προγράμματος, κυρίως με την άφιξη κάποιας σχολικής ομάδας κρίνεται χρήσιμος. Τέλος ένα δωμάτιο όπου θα μπορούν να γευματίσουν σε περίπτωση που το ταξίδι των μικρών επισκεπτών είναι μακρινό είναι καλό να υπάρχει.

Σε γενικές γραμμές παρατηρείται πως ο χώρος είναι πιο προσιτός, αφού ακόμη και τα τρισδιάστατα εκθέματα δίνουν έναν παιγνιώδη κι ελκυστικό χαρακτήρα στα μουσεία. Επίσης, τα αντικείμενα –εκθέματα τοποθετούνται πιο χαμηλά, στο ύψος των παιδιών. Το περιβάλλον διαθέτει ποικίλα ερεθίσματα και στο επίκεντρο όλων των δραστηριοτήτων βρίσκονται στα παιδιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ‘ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ‘

4.1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΩΣ ΑμεΑ

Τα παιδιά με σωματικές αναπηρίες και σοβαρά ή χρόνια προβλήματα υγείας αποτελούν μια εξαιρετικά ανομοιογενή ομάδα. Καμία ομάδα παιδιών με αναπηρία ή ειδικές ανάγκες δεν είναι λοιπόν ομοιογενής. Άτομα με την ίδια αναπηρία μπορεί να διαφέρουν ως προς την αιτία, τον βαθμό, την πρόγνωση, την ηλικία έναρξης του προβλήματος, το νοητικό επίπεδο, τις κοινωνικές δεξιότητες, τη συναισθηματική κατάσταση, τα συνοδά προβλήματα (π.χ. αισθητηριακές δυσκολίες), τις εμπειρίες, τα κίνητρα και τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες.

Ορισμένοι μαθητές ξεκινούν το σχολείο με μια σωματική αναπηρία ενώ κάποιοι άλλοι αποκτούν την αναπηρία πολύ αργότερα στη σχολική τους ζωή. Κάποιες φορές το πρόβλημα είναι προσωρινό ενώ κάποιες άλλες διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα ή εξελίσσεται σε μόνιμο. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι οι ειδικές ανάγκες και οι υποομάδες των ατόμων με σωματικά προβλήματα ή χρόνια προβλήματα υγείας ποικίλλουν σε τέτοιο βαθμό, που καθιστούν δύσκολη την περιγραφή των χαρακτηριστικών τους κάτω από έναν γενικό τίτλο (Πολυχρονοπούλου, 2012).

Ο όρος «ανάπηρος» θα λέγαμε λοιπόν ότι δηλώνει, σύμφωνα με τον ορισμό του Ο.Η.Ε, οποιοδήποτε άτομο το οποίο δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του όλες ή ένα μέρος από τις ανάγκες μιας φυσιολογικής, ατομικής ή και κοινωνικής ζωής λόγω κάποιου εκ γενετής ή επίκτητου σωματικού ή διανοητικού μειονεκτήματος (<http://www.amea-amyntaio.gr/index2.php?id=31>).

Στη συνέχεια, θα διακρίναμε τα ΑμεΑ σε τρεις βασικές κατηγορίες. Αρχικά, είναι τα άτομα με κινητικές αναπηρίες, δηλαδή αυτά τα οποία χρησιμοποιούν βοηθητικά μέσα, όπως αναπηρικά αμαξίδια ή βακτηρίες. Υπάρχουν ακόμα άτομα που πάσχουν από αισθητηριακές αναπηρίες, όπως δυσκολίες στην όραση (μερική ή ολική απώλεια) και στην ακοή (κώφωση ή βαρηκοΐα). Τέλος, υπάρχουν άτομα με προβλήματα στην αντίληψη και την επικοινωνία, δηλαδή με νοητική υστέρηση ή εμφανώς μειωμένη αντίληψη. Σύμφωνα με πρόσφατα στατιστικά στοιχεία, 1 στα 10 άτομα ανήκει στην κατηγορία αυτή και συνεπώς αποτελεί μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού μας (Τζαναβάρα, 2013).

4.2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑμεΑ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν βέβαια το δικαίωμα να συμμετέχουν σε μουσειακά προγράμματα με στόχο την επιμόρφωση και την προσωπική τους ανάπτυξη. Για να επιτευχθεί αυτή η συμμετοχή, οι μουσειακοί χώροι οφείλουν να πληρούν κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, έτσι ώστε να διευκολύνουν την προσέλευση των ατόμων αυτών (Πολυχρονίου, 2004).

Έτσι λοιπόν, πρέπει να υπάρχουν χώροι στάθμευσης για τα άτομα με αναπηρίες μπροστά από τα μουσεία, καθώς και ειδικός, στεγασμένος χώρος μπροστά στην είσοδο όπου θα επιτρέπεται ή επιβίβαση και η αποβίβασή τους μπροστά από το μουσείο. Η κύρια είσοδος πρέπει να είναι έτσι διαμορφωμένη ώστε να είναι κατάλληλη για αμαξίδια ή να υπάρχει χώρος όπου θα διατίθενται αμαξίδια σε όσους τα ζητήσουν. Επιπλέον, απαραίτητοι είναι οι ανελκυστήρες, ο σωστός φωτισμός, οι χρωματικές διαφορές στα κουφώματα, τα σωστά έπιπλα και η αποφυγή τοποθέτησης εμποδίων μέσα στο μουσείο. Τα ευρήματα πρέπει να είναι ορθώς τοποθετημένα, με πινακίδες πάνω σε αυτά, οι οποίες θα γράφουν τους τίτλους με μεγάλα, καθαρά γράμματα και θα είναι πλήρως επεξηγηματικοί. Φυσικά, πρέπει να υπάρχουν χώροι υγιεινής, σωστά διαμορφωμένοι για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι τηλεφωνικές συσκευές να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους επισκέπτες.

Στη συνέχεια, ο περιβάλλον χώρος πρέπει να είναι προσεγγίσιμος και να υπάρχει ειδική σήμανση που θα βοηθά τα άτομα να κατατοπιστούν μέσα στον χώρο. Ακόμα, απαιτείται αστική υποδομή στην εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, οργανωμένη συνεργασία ανάμεσα σε ανθρώπους διαφορετικών ειδικοτήτων και εκπαίδευση του φυλακτικού προσωπικού. Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχουν αρχαιολογικοί και πολιτικοί χάρτες, σημαίες προσανατολισμού και τμήμα πληροφόρησης με ειδικά σήματα για κάθε κατηγορία ατόμων με ειδικές ανάγκες (Κοκκέβη-Φωτίου 2004).

Εκτός από όλα τα παραπάνω, τα μουσεία πρέπει να διαθέτουν και Τμήμα Εκπαίδευσης, το οποίο θα συντονίζει όλες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και θα διοργανώνει τα σεμινάρια, τις ημερίδες, τις ξεναγήσεις και τις προβολές. Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, θα ήταν καλό να λειτουργούν μαθήματα και εργαστήρια, οικογενειακά προγράμματα, προγράμματα για σχολεία, για νέους και ηλικιωμένους ανθρώπους, διαλέξεις, φεστιβάλ και συναυλίες (Μιχαηλίδου, 2002).

Για να είναι μια επίσκεψη επιτυχημένη θα ήταν ορθό όλα τα παραπάνω να συνδυάζονται με την κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών από το σχολείο κάποιες μέρες πριν από την επίσκεψη, την επαφή των συνοδών με τον χώρο, την διαμόρφωση μικρών ομάδων παιδιών και την έγκαιρη συνεννόηση του σχολείου με τον Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του μουσείου (Πλατή, 2004).

Οφείλουμε στο σημείο αυτό να τονίσουμε τη σημασία της κατάκτησης του θεωρητικού-γνωστικού υπόβαθρου των μαθητών πριν αλλά και κατά την επίσκεψη στον μουσειακό χώρο. Οι πίνακες δεδομένων, οι χάρτες, οι εκθέσεις, τα σχέδια, οι εικόνες, τα διαγράμματα αποτελούν σημαντικά στοιχεία της γνωστικής διαδικασίας. Το οπτικοακουστικό υλικό προσελκύει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι ήχοι, τα βίντεο, οι διαφάνειες είναι βοηθητικά και αποτελεσματικά. Οι μαθητές με τη σειρά τους μπορούν να επιλέξουν κάποια συγκεκριμένα εκθέματα, πριν την είσοδό τους στο μουσείο, τα οποία με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ως συντονιστή της διαδικασίας θα αναλυθούν και θα μελετηθούν διεξοδικά κατά τη διάρκεια αλλά και μετά την επίσκεψη στο μουσείο (Λεοντσίνης, 2002).

Από την πλευρά του το μουσείο οφείλει να δίνει βάση στις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε ομάδας που επισκέπτεται τον χώρο και στις ιδιαιτερότητες της καθεμιάς, όπως είναι η ηλικία, τα ενδιαφέροντα, οι γνώσεις, το είδος και η φύση της δυσκολίας. Έτσι, θα είναι δυνατό να επιλεγθούν συγκεκριμένα προγράμματα καθώς και τεχνικές οι οποίες θα εφαρμοστούν ή θα προβλέπουν διάφορα απρόοπτα (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2004). Οι βάσεις λοιπόν πάνω στις οποίες θα στηριχτούν οι επιλογές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τεχνικών είναι το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και οι περιορισμένες κοινωνικές εμπειρίες των παιδιών με ειδικές ανάγκες, η ανασφάλεια που αισθάνονται μπροστά σε καινούριες εμπειρίες, η απλούστευση των νοημάτων μέσα στο πρόγραμμα και βέβαια η αίσθηση εμπιστοσύνης προς τον ενήλικα που τα καθοδηγεί (Χρυσουλάκη, 2004).

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν συμπερασματικά το δικαίωμα στην κοινωνική ένταξη, την εκπαίδευση και τη μόρφωση στα πλαίσια του μουσείου, στην καλλιέργεια της φαντασίας και της παρατηρητικότητας, καθώς και της ανακάλυψης, συγκέντρωσης, σύγκρισης και αξιολόγησης στοιχείων. Πρέπει να τους δίνεται η ευκαιρία να ψυχαγωγούνται και να αξιοποιούν ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο τους (Ζώτου, 2004). Με αυτόν τον τρόπο θα εξελιχθούν ως άτομα και θα διευρύνουν τους ορίζοντές τους.

4.3. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες που έχουν ως στόχο την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες στα μουσεία της χώρας μας. Πιο συγκεκριμένα, η διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού του ΥΠΠΟ έφτασε στη λήψη κάποιων μέτρων με σκοπό να εξυπηρετηθούν τα άτομα αυτά μέσα στα Λαογραφικά και Εθνογραφικά μουσεία της Ελλάδος.

Αρχικά φρόντισε, ώστε να προσαρμοστεί η έρευνα των νέων λαογραφικών μουσείων στα δεδομένα των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα μουσεία αυτά βρίσκονται στη Λάρισα, στις Σέρρες, στην Αλεξανδρούπολη, στη Δράμα, στα Ιωάννινα, στην Εύβοια, στην Αγία Άννα και σε άλλες περιοχές. Πραγματοποιήθηκαν αλλαγές στις κτιριακές εγκαταστάσεις των ήδη υπαρχόντων λαογραφικών μουσείων που λειτουργούν, όπως η δημιουργία ανελκυστήρων, αφαίρεση ανισόπεδων διαβάσεων και αυτόματο άνοιγμα θυρών. Οι αλλαγές αυτές εφαρμόστηκαν στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, στο Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας, στη Λαογραφική Συλλογή της Μυκόνου, στο Μουσείο Χαρακτικής Μονής, στο Εθνολογικό Μουσείο Βόρων, στο Τοπλού Κρήτης, στα Μουσεία Κρήτης, Κοζάνης, Μήλου και Ζυγομαλών. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν σύντομα, ταχύρρυθμα εκπαιδευτικά προγράμματα στα οποία συμπεριλαμβάνονται ομιλίες, διαλέξεις, δημοσιεύσεις και συζητήσεις πάνω στο κρίσιμο θέμα της αντιμετώπισης των ρατσιστικών στάσεων και προκαταλήψεων των ανθρώπων απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες, καθώς τα ΑμεΑ πέφτουν συχνά θύματα αποκλεισμού από το κοινωνικό σύνολο (Προβατάκης).

Στο σημείο αυτό, πρέπει να παρουσιάσουμε και τη σημαντική προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε στην Δημοτική Πινακοθήκη της Κορίνθου, αφού ευνοήθηκε η προσβασιμότητα σε αυτήν των ατόμων με κινητικές αναπηρίες μετά από παράκληση των υπαλλήλων της Πινακοθήκης, στοιχείο που προβάλλει την ευαισθητοποίησή τους όσον αφορά στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Έτσι, μετά από πολλές κι επίπονες διαδικασίες έγιναν τροποποιήσεις και ανακατατάξεις στο κτίριο. Συγκεκριμένα, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα με ελλιπή ή μειωμένη όραση, νοητική υστέρηση, αυτισμό και σύνδρομο Down.

Λαμβάνοντας υπόψη τον συγκεκριμένο μουσειακό χώρο, αντιλαμβανόμαστε πόσο σημαντικό είναι να διαμορφώνονται εξ αρχής με ορθό τρόπο οι κτιριακές εγκαταστάσεις των μουσείων,

καθώς η μετέπειτα τροποποίησή τους αποτελεί ένα δύσκολο και πολυδάπανο έργο (Τζαναβάρα, 2013).

4.3.1. ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Αν και δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία για την Ελλάδα, σύμφωνα με διεθνείς πληροφορίες, τα άτομα με αναπηρίες και προβλήματα υγείας αποτελούν το 10-12 τοις εκατό ενός πληθυσμού. Εάν λοιπόν οι πολιτιστικοί χώροι δεν είναι κατάλληλα διαμορφωμένοι ώστε να εξυπηρετούν τα άτομα αυτά και να ευνοούν τη μουσειακή τους εκπαίδευση, αυτομάτως ένας στους τέσσερις πολίτες αδυνατεί να χρησιμοποιήσει την αστική υποδομή, δηλαδή τα κτίρια, τις εγκαταστάσεις και τις μεταφορές με αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή του.

Στη χώρα μας, ευνοϊκό παράγοντα για τη μουσειακή ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτέλεσε ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ), ο οποίος ψηφίστηκε το 1985 και προβλέπει την ύπαρξη κεκλιμένων επιπέδων και ειδικών ανελκυστήρων, στους οποίους θα έχουν πρόσβαση όλα τα άτομα με κινητικές αναπηρίες. Η πρόβλεψη αυτή έγινε μετά από την παρέμβαση του γραφείου μελετών για άτομα με ειδικές ανάγκες που λειτουργεί από τον Ιούνιο του ίδιου έτους στη χώρα μας στο ΥΠΕΧΩΔΕ και αναλαμβάνει την ενημέρωση κι εξονυχιστική πληροφόρηση των μηχανικών και φυσικά του κοινού.

Ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι η ελλιπής ενημέρωση των πολιτών με αποτέλεσμα τη δημιουργία ανίδεων και αμαθών προσωπικοτήτων που αντιμετωπίζουν με ρατσισμό και προκατάληψη το διαφορετικό. Ως απόρροια αυτού του φαινομένου είναι και ο ελλιπής εξοπλισμός πολλών μουσειακών εγκαταστάσεων, καθώς τα μουσεία είναι και αυτά κομμάτι της κοινωνίας μας. Δεν αποτελούν όμως ένα απλό τμήμα του κοινωνικού συνόλου άλλα ένα σημαντικό σύνολο, καθώς προβάλλουν την ουσιαστική εικόνα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και καθορίζουν το πολιτιστικό επίπεδο μιας χώρας. Στις μέρες μας, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις τέχνες, στην ιστορία και στην παράδοση κι έτσι καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του κοινωνικού βίου. Επιπλέον, συνδέονται με τον δημόσιο τομέα και συμβάλλουν στη δημιουργική απασχόληση των πολιτών, όποτε εκείνοι το επιθυμούν.

Στη συνέχεια, έχει αποδειχθεί πως τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι αυτά τα οποία δείχνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στα εκθέματα των μουσείων καθώς προσελκύουν το ενδιαφέρον

τους σε μεγάλο βαθμό και τα βοηθούν να αξιοποιούν επιμορφωτικά τον ελεύθερο τους χρόνο, ξεφεύγοντας από τη ρουτίνα της καθημερινής ζωής. Για αυτό το λόγο, κρίνονται απαραίτητες οι παρεμβάσεις σε παλαιότερα μουσεία και ο σωστός σχεδιασμός σε νεότερα, ώστε αυτά να είναι προσβάσιμα και να διευκολύνουν τη διακίνηση των ανθρώπων μέσα σε αυτά (Πολυχρονίου, 2004). Παρακάτω αναφέρονται οι λεπτομέρειες σχετικά με τη διαμόρφωση των μουσειακών εγκαταστάσεων.

Αρχικά, οι διάδρομοι πρέπει να είναι καθαροί από εμπόδια και να έχουν πλάτος γύρω στο 1,50 ή 1,70 μ. ώστε να είναι εύκολη η κίνηση των αναπηρικών αμαξιδίων σε αυτούς. Τα εκθέματα πρέπει να είναι τοποθετημένα σε περίοπτη θέση και να επιτρέπουν τους ελιγμούς των αμαξιδίων γύρω από αυτά. Επίσης, πρέπει να έχουν τον κατάλληλο φωτισμό, οποίος θα είναι άπλετος τονίζοντας τις λεπτομέρειες των έργων, αλλά σε καμία περίπτωση εκτυφλωτικός, διότι πρέπει να είναι εμφανείς οι κινήσεις στα χέρια και στα χείλη του διερμηνέα σε περίπτωση που οι επισκέπτες είναι κωφοί. Οι επεξηγηματικές πινακίδες πρέπει να είναι σε ματ και όχι γυαλιστερές επιφάνειες, με έντονα και μεγάλα γράμματα, ευδιάκριτες και σε ύψος περίπου 1,50 ή 1,70μ. ώστε να είναι εύκολη η ανάγνωσή τους από όλους. Επιπλέον, πρέπει να υπάρχουν κι ανάγλυφες πινακίδες σε κώδικα Braille για τους τυφλούς επισκέπτες του μουσείου. Τα δάπεδα πρέπει να είναι αντιολισθητικά, οι χειρολισθήρες και οι οδηγοί όδευσης να είναι πλάτους 0,30-0,40μ. σε μορφή λωρίδας με διαφορετική υφή και χρώμα, ώστε να διευκολύνουν τα άτομα που είναι τυφλά ή έχουν μειωμένη όραση.

Όσον αφορά στους ανελκυστήρες, οι οποίοι συμπεριλαμβάνονται σε κτίρια που έχουν περισσότερους από έναν ορόφους, αυτοί πρέπει να είναι ευρύχωροι και φωτισμένοι, με διαστάσεις περίπου 1,10 επί 1,40, κάθετοι και ομοιόμορφα κατανομημένοι, να έχουν εσωτερικό χειρολισθήρα, ανάγλυφες ενδείξεις και ηχητικά σήματα ανακοίνωσης των ορόφων, εξωτερικό άνοιγμα τουλάχιστον 0,90μ. για τη διέλευση του αμαξιδίου. Τα χειριστήρια πρέπει να βρίσκονται σε ύψος 1,20μ. περίπου από το δάπεδο και να έχουν χρωματική αντίθεση με το υπόβαθρο. Όπου δεν είναι εφικτή η κατασκευή ανελκυστήρα, λόγω αρχιτεκτονικής του κτιρίου, πρέπει να υπάρχει αναβατόριο κλίμακας ή αναβατόριο κατακόρυφης κίνησης για μικρές υψομετρικές διαφορές. Τα σύγχρονα αναβατόρια είναι έτσι κατασκευασμένα ώστε να μην περιορίζουν το πλάτος της σκάλας. Στο σημείο αυτό, να συμπληρώσουμε πως σε γενικές γραμμές πρέπει να προτιμάται το αναβατόριο κατακόρυφης κίνησης αντί του αναβατόριου κλίμακας, αφού το πρώτο μεταφέρει με μεγαλύτερη ασφάλεια το άτομο στο σημείο που επιθυμεί.

Δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε, την αναγκαιότητα της διαμόρφωσης των χώρων υγιεινής που θα εξυπηρετούν τα άτομα με αναπηρικά αμαξίδια και θα έχουν χώρο που θα επιτρέπει την περιστροφή τους, με διάμετρο περίπου 1,50μ. Επιπλέον, πρέπει φυσικά να υπάρχει ειδική, ευδιάκριτη σήμανση που θα παραπέμπει στους χώρους αυτούς. Το άνοιγμα της θύρας εισόδου πρέπει να είναι γύρω στα 0,90μ. Το δάπεδο δεν πρέπει να γλιστρά και τα υλικά κατασκευής του να είναι ομοιογενή και μη αντανακλαστικά. Ο σωστός φωτισμός και οι χρωματικές διαφορές μέσα στον χώρο, οι οποίες θα βασίζονται σε αντιθέσεις μεταξύ δαπέδου, τοίχων, ειδών υγιεινής και θυρόφυλλων, βοηθούν σε μεγάλο βαθμό τα άτομα που έχουν μειωμένη όραση (Τζαναβάρα, 2013).

Συμπερασματικά, η ικανοποίηση που το μουσείο μπορεί να προσφέρει στα άτομα με ειδικές ανάγκες βασίζεται σε ευκαιρίες άνετης κυκλοφορίας, εύκολης προσβασιμότητας, αισθητηριακής και νοητικής αντίληψης των έργων, μακριά από ένα περιβάλλον απρόσιτο και αδιαπέραστο από αυτά (Μπενάκη-Πολυδώρου, 2004).

4.4. ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑμεΑ

Είναι κοινώς αποδεκτό πως στις μέρες μας, η εκπαίδευση βασίζεται κυρίως στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, στην ποιότητα της επικοινωνίας και των αισθητηριακών αλληλεπιδράσεων που βιώνει ο μαθητής και όχι τόσο στη θεωρία και τα σχολικά προγράμματα (Μπακιρτζής, 2002).

Οι στόχοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία είναι πολλοί και σημαντικοί. Ένας από αυτούς είναι η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό σύνολο. Επίσης, η προσέγγιση των μουσείων πρέπει να γίνεται σε πλαίσια εκπαίδευσης αλλά και ψυχαγωγίας. Τέλος, η χρήση των εκθεμάτων πρέπει να συμβάλλει στην καλλιέργεια της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της πνευματικής εξέλιξης των ατόμων.

4.4.1. ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠ.ΠΟ ΓΙΑ ΑμεΑ

Το κέντρο εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Κ.Ε.Π) της διεύθυνσης προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ λειτουργεί από το 1985 στα Αναφιώτικα της Πλάκας. Το κέντρο αυτό εκπονεί διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα εντός των μουσειακών χώρων αλλά και εκπαιδευτικές εκθέσεις στην Αθήνα και στην περιφέρεια. Επιπλέον, έχει την αρμοδιότητα

της κατάρτισης μιας ομάδας επιστημόνων, οι οποίοι θα στελεχώσουν τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους και θα κατευθύνουν προς τη μάθηση ομάδες παιδιών 8 έως 18 ετών. Συγκεκριμένα, αποτελείται από μια πενταμελή ομάδα, η οποία οργανώνει τα εκπαιδευτικά προγράμματα, διαμορφώνει τους στόχους και εξατομικεύει τα προγράμματα με βάση το κοινό στο οποίο απευθύνεται το καθένα. Τα προγράμματα αυτά είναι κατά κύριο λόγο ευέλικτα και δε χρειάζονται πολλές τροποποιήσεις ώστε να προσαρμοστούν στην ομάδα ατόμων που αναφέρονται κάθε φορά.

Υπάρχουν όμως και κάποιες ομάδες μαθητών οι οποίες παρεκκλίνουν σε μεγάλο βαθμό από τους γενικούς στόχους των προγραμμάτων. Αυτές οι ομάδες είναι τα άτομα που παρουσιάζουν δυσκολίες στο επικοινωνιακό τους πλαίσιο και στη νοητική τους ικανότητα. Με άλλα λόγια πρόκειται για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Με την κατηγορία αυτή, το Κ.Ε.Π. άρχισε να ασχολείται γύρω στο 1990, δηλαδή 5 χρόνια μετά την έναρξη της λειτουργίας του. Αυτή η καθυστέρηση οφείλεται σε δύο παράγοντες. Ο πρώτος είναι η εσωστρέφεια των σχολών που εκπαιδεύουν τα συγκεκριμένα παιδιά. Ο δεύτερος είναι η απροθυμία των επιμορφωτών του Κ.Ε.Π. να προτρέψουν τις σχολές να επισκεφθούν το κέντρο, η οποία βασίζεται κυρίως στον φόβο της ανεπάρκειάς μας. Η αρχή μάλιστα έγινε όταν μια ομάδα μαθητών με νοητική υστέρηση, προερχόμενη από τη σχολή «Θεοτόκος», Αγίων Αναργύρων Αττικής, επισκέφθηκε το Κέντρο.

Τελικά η συνάντηση πραγματοποιήθηκε, ήταν επιτυχημένη και εκτός από αυτό ξεκίνησαν σοβαρές διαδικασίες για να προσεγγιστούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε αυτά τα προγράμματα. Το μοντέλο που δημιουργήθηκε αποτελείται από τέσσερα βασικά βήματα, τα οποία εφαρμόζονται κάθε φορά, σε κάθε επίσκεψη ομάδων παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Αρχικά, πραγματοποιούνται συναντήσεις με τον συντονιστή της ομάδας που θα ξεναγηθεί και του προσφέρεται εποπτικό κι ενημερωτικό υλικό, φυλλάδια και φακέλους που θα συμβάλλουν στην προετοιμασία των μαθητών για αυτά που θα παρακολουθήσουν. Ταυτόχρονα, συγκεντρώνεται μια καταρτισμένη ομάδα μουσειοπαιδαγωγών, οι οποίοι θα τροποποιήσουν το πρόγραμμα, προσαρμόζοντάς το στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών με βάση της πληροφορίες που λαμβάνουν από τον συντονιστή της ομάδας.

Στη συνέχεια, οι μουσειοπαιδαγωγοί, επισκέπτονται οι ίδιοι τον χώρο των παιδιών, γνωρίζονται μαζί τους και δημιουργούν τους πρώτους φιλικούς δεσμούς μέσα σε ένα περιβάλλον αλληλοεμπιστοσύνης. Οι ειδικοί ενημερώνουν τα παιδιά αυτά για το τι πρόκειται

να αντικρίσουν στο μουσείο, τους χώρους ξενάγησης, το γνωστικό αντικείμενο και άλλες λεπτομέρειες τις οποίες θεωρούν χρήσιμες για την επιτυχημένη ξενάγηση των μαθητών.

Μόλις πραγματοποιηθεί η προετοιμασία, τα παιδιά καταφθάνουν στον μουσειακό χώρο και έρχονται σε επαφή με τα εκθέματα. Φυσικά, την ημέρα και ώρα της επίσκεψης, δεν έχει προγραμματιστεί είσοδος και άλλων μαθητών στον χώρο. Αν και γενικά οι ξεναγήσεις διαρκούν γύρω στις 2 ώρες, στην προκειμένη περίπτωση προσφέρεται άλλη μια ώρα, η οποία κατανέμεται στον χρόνο χαλάρωσης των παιδιών, σε τυχόν μικροατυχήματα, σε ξεσπάσματα αυτισμού, σε απαραίτητες επαναλήψεις, στους έντονους αποχωρισμούς, στα κεράσματα αναψυκτικών ή γλυκών και σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα.

Έπειτα, τα παιδιά στέλνουν εκθέσεις και ζωγραφιές, επιστολές και γράμματα τα οποία λαμβάνουν οι μουσειοπαιδαγωγοί και συνεδριάζουν με σκοπό να βγάλουν πορίσματα και να σημειώσουν τυχόν ελλείψεις των προγραμμάτων, έτσι ώστε να διαμορφωθούν ακόμα πιο επιτυχημένα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η προσαρμογή των προγραμμάτων γίνεται με βάση το γεγονός πως τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν περιορισμένες κοινωνικές εμπειρίες, αισθάνονται ανασφάλεια και φόβο μπροστά σε νέα περιβάλλοντα και σε νέες εμπειρίες και χρειάζονται απλούστευση των εννοιών και των μηνυμάτων που μεταδίδονται κατά τη μουσειακή ξενάγηση. Επίσης, λαμβάνονται υπόψη οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες στην κατανόηση, στη συγκέντρωση και στην παραμονή σε ήρεμη κατάσταση κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Είναι πολύ σημαντικό το να δημιουργούνται προσωπικοί δεσμοί με τα παιδιά και τα πρόσωπα που θα πραγματοποιούν την ξενάγηση να είναι κάθε φορά τα ίδια χωρίς σημαντικές αλλαγές στην εξωτερική τους εμφάνιση, στα ρούχα που φορούν ή στο άρωμά τους. Ένας ξεναγός αντιστοιχεί σε δύο παιδιά, έτσι ώστε να υπάρχει αρμονία και εύρυθμη διαχείριση του χρόνου και της κατάστασης. Ακόμα, οι συντονιστές πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί στη χρήση του λεξιλογίου που χρησιμοποιούν σε κάθε περίπτωση διότι συχνά μια λέξη μπορεί να φέρει σε δύσκολη θέση τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και να προκαλέσει ανεπιθύμητες αντιδράσεις και συμπεριφορές. Το πρόβλημα που συχνά αντιμετωπίζουν είναι το ότι η τάξη των μαθητών τις περισσότερες φορές δεν ανταποκρίνεται στο νοητικό και γνωστικό τους επίπεδο, καθώς παιδιά ηλικίας 12 χρονών ίσως νοητικά να είναι 5 ή 10 χρονών, και το ότι μέσα στην ίδια ομάδα μπορεί να υπάρχουν διάφορα φάσματα ή επίπεδα του ίδιου προβλήματος ή διαταραχής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται ακόμα στις κινήσεις των χεριών, στις εκφράσεις του προσώπου, στους ήχους που συνοδεύουν την ξενάγηση και στα

σχόλια που γίνονται μπροστά στα παιδιά. Οι θεματικές ενότητες ακολουθούν τον κύκλο της γενικής εκπαίδευσης (κεντρική ιδέα- ανάπτυξη- ανακεφαλαίωση) αλλά πρέπει να τηρείται με αυστηρότητα και κατά γράμμα και τα εργαστήρια που τις συνοδεύουν να είναι προσεκτικά εφαρμοσμένα πάνω στην κάθε διαφορετική ομάδα παιδιών με ειδικές ανάγκες. Όσον αφορά στα τυφλά παιδιά, έχει δημιουργηθεί ειδικό εποπτικό υλικό, το οποίο αν και χρονοβόρο και δαπανηρό έχει σημαντικά αποτελέσματα στην εμβάθυνση του γνωστικού αντικειμένου των τυφλών παιδιών και στη βίωση χρήσιμων αισθητηριακών εμπειριών.

Μια ιδιαίτερη ομάδα μαθητών είναι και οι Παλιννοστούντες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι αναγκάστηκαν να έρθουν στην Ελλάδα και να φοιτήσουν στα ελληνικά σχολεία και χρήζουν ειδικής μεταχείρισης αν και δεν είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα παιδιά αυτά συχνά δε μιλούν σωστά την ελληνική γλώσσα, δε γνωρίζουν στοιχεία της ελληνικής παράδοσης εις βάθος και φέρουν μέσα τους στοιχεία άλλων παραδόσεων και πολιτισμών. Είναι και αυτά παιδιά με ειδικές ανάγκες, όχι όμως με τη συνηθισμένη σημασία του όρου και χρειάζονται προσεγγίσιμα και εξατομικευμένα προγράμματα μουσείων (Χρυσουλάκη, 2004).

Κατά το σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης λοιπόν οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ακολουθούν κάποια βασικά βήματα. Αρχικά, ορίζουν το θέμα που είναι σχετικό με τον στόχο, θέτουν τον στόχο με βάση το επίπεδο και την κατάσταση των παιδιών με ειδικές ανάγκες που θα παρευρεθούν, επιλέγουν τη μέθοδο που θα εφαρμοστεί και είναι ανάλογη με το γνωστικό και πολιτιστικό υπόβαθρο κάθε μαθητή, μεριμνούν για τα πρακτικά ζητήματα, όπως το εισιτήριο, ο τρόπος μετακίνησης, οι στάσεις, η τροφή και το νερό των μαθητών (Χαλκιά, 2002).

Σε κάθε περίπτωση, κρίνεται απαραίτητη η προετοιμασία στην τάξη, η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος, οι δραστηριότητες μετά την επίσκεψη και η αναφορά στις εντυπώσεις και στα συμπεράσματα όσον αφορά στην ξενάγηση. Επιπλέον, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην προσαρμογή του προγράμματος στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών, στη σύνδεση της επίσκεψης με το αναλυτικό πρόγραμμα της τάξης και τη σχολική ζωή των μαθητών και στη δυνατότητα ουσιαστικής αξιολόγησης του προγράμματος (Χαλκιά, 2002).

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πως ο προγραμματισμός μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης σε μουσείο αποτελεί μια δύσκολη και επίπονη διαδικασία, αλλά σε μεγάλο βαθμό ανταμείψιμη εάν ληφθούν υπόψη τα θετικά συναισθήματα των παιδιών, η γνωστική τους εξέλιξη, η επαφή τους με την πολιτιστική κληρονομιά και η πνευματική τους καλλιέργεια.

4.4.2. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα σύγχρονα μουσεία καλούνται να διαδραματίσουν παιδαγωγικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο γι αυτό και η επίσκεψη μαθητών σε αυτά αποτελεί βασική αρμοδιότητα τόσο των ειδικών όσο και των μη ειδικών σχολείων (Κουβέλη, 2001). Διαπιστώνεται ότι στις μέρες μας, η μουσειακή εκπαίδευση δεν περιορίζεται στη μεταλαμπάδευση των αντικειμενικών γνώσεων του παρελθόντος αλλά χρησιμοποιεί εκπαιδευτικές τεχνολογίες και επικοινωνιακές και ενεργητικές μεθόδους μάθησης (Κόκκινος, Αλεξάκη, 2002) λαμβάνοντας υπόψη το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου και τις ανάγκες και τις δυνατότητες όλων των ομάδων των μαθητών επισκεπτών ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας ή άλλης διάκρισης (Χορταρέα, 2002).

Στη συνέχεια, θα μελετηθεί η προσπάθεια πρόσβασης των μαθητών ενός ελληνικού ειδικού σχολείου σε ένα μουσείο. Πρόκειται για το « Ειδικό Γυμνάσιο- Λύκειο Αναπήρων Παίδων Νέων Λιοσίων Αττικής », το οποίο είναι ένα δημόσιο σχολείο στη Δυτική Αττική, στεγάζεται στο χώρο του «Εθνικού Ιδρύματος Αποκατάστασης Αναπήρων» (Ε.Ι.Α.Α.) και ιδρύθηκε το 1983. Το σχολείο αυτό φιλοξενεί μαθητές με κινητικές αναπηρίες, οι οποίες συνοδεύονται από προβλήματα συμπεριφοράς, μάθησης, ψυχολογίας και αισθητηρίων οργάνων. Επίσης, μαζί με τα κινητικά προβλήματα, οι μαθητές αντιμετωπίζουν και διαταραχές στην όραση, την ακοή, την ομιλία ή μυϊκές διαταραχές.

Το σχολείο διαθέτει δύο βαθμίδες, Γυμνάσιο και Λύκειο. Σημειώνεται ότι το σχολείο ακολουθεί το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα ενός κανονικού σχολείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με ελάχιστες εξαιρέσεις (όπως π.χ. κάλυψη των 2/3 της ετήσιας γνωστικής ύλης, ώρες για φυσικοθεραπείες κ.α.), ενώ το προσωπικό του αποτελείται από καθηγητές όλων των ειδικοτήτων αλλά και από «Ειδικό προσωπικό» όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και συνοδούς.

Σκοπός του σχολείου αλλά και όλων των ειδικών σχολείων είναι να βοηθήσουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες μέσα από την εκπαίδευση να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να απολαύσουν τα πολιτιστικά αγαθά. Στο πλαίσιο επίτευξης αυτού του σκοπού, το σχολείο κατέληξε στην επίσκεψή του στο «Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως» παρακινούμενο από το γεγονός ότι αυτό το μουσείο διαθέτει ράμπα για τη διευκόλυνση της μετακίνησης των ατόμων με ειδικές

ανάγκες. Έτσι, οι καθηγητές, τον Μάρτιο του 1991 πραγματοποίησαν επίσκεψη στο συγκεκριμένο μουσείο (Μαλαμίδου, 2004), ώστε να διαπιστώσουν αν αυτό διαθέτει την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, για την καλύτερη δυνατή ξενάγηση των μαθητών τους. Αναλυτικότερα, ελέγχθηκε αν υπάρχουν επαρκείς διαστάσεις στους ανελκυστήρες, ευρύχωρη αυλή με μεγάλη είσοδο για την εύκολη προσέλευση των μαθητών, άνετοι χώροι υγιεινής και ευρύχωρες αίθουσες εκθεμάτων (Τζαναβάρα 2013).

Αφού οι καθηγητές διαπίστωσαν ότι το μουσείο ανταποκρίνεται σε κάποιες από τις παραπάνω προϋποθέσεις, επιχείρησαν κατόπιν επικοινωνίας με την υπεύθυνη να επισκεφθούν το μουσείο. Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματα των μαθητών και των δύο βαθμίδων, αποφασίστηκε να παρακολουθήσουν την ιστορία της Ακρόπολης σε αίθουσα προβολής και έπειτα να χωριστούν σε δύο ομάδες (γυμνάσιο, λύκειο). Αρχικά η ομάδα του γυμνασίου να προσπαθήσει να τοποθετήσει τα μνημεία πάνω στον ιερό βράχο και η ομάδα του λυκείου να παρακολουθήσει μία ταινία σχετικά με τα μουσικά όργανα των αρχαίων Ελλήνων και να τα αγγίξει. Μόλις η κάθε ομάδα θα ολοκλήρωνε το έργο της, οι δύο ομάδες θα άλλαζαν αμοιβαία θέσεις (Μαλαμίδου, 2004).

Βέβαια, ήταν σημαντικό να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες των μαθητών στο σχολείο πριν την επίσκεψή τους στο μουσείο ώστε να προετοιμαστούν κατάλληλα για το θέμα με το οποίο θα ασχολούνταν στο μουσείο (Λεοντσίνης, 2002). Μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης οργανώθηκε ένα πρόγραμμα εφαρμογών στο χώρο του σχολείου, στάδιο το οποίο κρίνεται απαραίτητο μετά τις επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους (Χαλκιά, 2002). Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, ένας καθηγητής παρουσίασε μία εισήγηση στην σχετική ημερίδα του μουσείου αλλά και φωτογραφίες από την επίσκεψη και από τις εργασίες των μαθητών στο σχολείο. Από την άλλη, οι μαθητές έπρεπε να γράψουν μία έκθεση σχετικά με τις εμπειρίες και τις εντυπώσεις τους από την επίσκεψη τους στο μουσείο. Τέλος, ο υπεύθυνος καθηγητής καλό θα ήταν να παρουσιάσει τα έργα εφαρμογών των μαθητών στο χώρο του μουσείου, τα οποία θα έμπαιναν ανάμεσα στα έργα εφαρμογών των παιδιών κανονικών σχολείων.

Έτσι λοιπόν, οι καθηγητές πριν την επίσκεψη προετοίμασαν τους μαθητές για όσα θα έβλεπαν στο μουσείο, μιλώντας τους κυρίως για την ιστορία της Ακρόπολης. Την μέρα της επίσκεψης, ωστόσο, το πρόγραμμα ξεκίνησε με καθυστέρηση μιάμισης ώρας. Αρχικά υπήρξε πρόβλημα στη διαχείριση και τον υπολογισμό του χρόνου που χρειάστηκε για την αποβίβαση των μαθητών από τα λεωφορεία, την είσοδο και την έξοδο τους από τους ανελκυστήρες, την

σωστή τοποθέτηση τους στο χώρο, την αλλαγή των ομάδων του γυμνασίου και του λυκείου κατά τις δραστηριότητες και τη ροή των αμαξιδίων σε στενά μέρη του χώρου. Έπειτα, παρουσιάστηκαν προβλήματα στην ορθή διευθέτηση του χώρου του μουσείου (Μαλαμίδου, 2004). Απαραίτητο ήταν να υπάρχουν ράμπες, μπάρες στους τοίχους για να βοηθήσουν τους μαθητές με δυσκολίες στη βάδιση, κατάλληλη τοποθέτηση των εκθεμάτων ώστε να είναι ορατά από όλους τους μαθητές και τα αναπηρικά αμαξίδια να μπορούν να κινούνται άνετα γύρω από αυτά αλλά και επεξηγηματικές πινακίδες με μεγάλα και καθαρά γράμματα. Τέλος, έπρεπε ο φωτισμός και η ένταση του ήχου στο μουσείο και τα υλικά των εφαρμογών στο ειδικό σχολείο να ήταν κατάλληλα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και να υπήρχαν ποικίλα απτικά ερεθίσματα που θα τα βοηθούσαν ιδιαίτερα (Τζαναβάρα, 2013).

Αφού πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη στο μουσείο ακολούθησε η εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο χώρο του Ειδικού σχολείου, η οποία περιλάμβανε αρχικά τη συγγραφή μιας έκθεσης με τις εμπειρίες από την επίσκεψη, η οποία υλοποιήθηκε από τους μαθητές της Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου. Έπειτα, περιείχε την συναρμολόγηση πάζλ σχετικά με την πρόσοψη του Παρθενώνα που έγινε μόνο από δύο τμήματα της Α΄ Γυμνασίου. Διαπιστώθηκε ότι πολλοί μαθητές έφτιαχναν πάζλ για πρώτη φορά ενώ υπήρχε η ανάγκη τα κομμάτια του πάζλ να ήταν λιγότερα σε αριθμό και μεγαλύτερης επιφάνειας το καθένα. Επιπροσθέτως, έγινε χρωματισμός με μαρκαδόρους και ξυλομπογιές μεγεθυμένων εικόνων. Οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για αυτή την δραστηριότητα και είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι όσοι δεν πρόλαβαν να την ολοκληρώσουν στο σχολείο, ζήτησαν να την πάρουν ως εργασία στο σπίτι. Ακολούθησε η κατασκευή ανδρικής και γυναικείας ενδυμασίας με γκοφρέ διαφόρων χρωμάτων. Και σε αυτή την εργασία η επιλογή των χρωμάτων ήταν ελεύθερη, υπήρξε προτίμηση στην ανδρική ενδυμασία ενώ σε διάφορα στάδια υπήρξε βοήθεια των μαθητών από τους καθηγητές. Η τελευταία δραστηριότητα που κλήθηκαν να κάνουν οι μαθητές στο χώρο του σχολείου ήταν η κατασκευή γύψινων εκμαγείων και ο χρωματισμός τους με τέμπρες. Τα εκμαγεία τελικά φτιάχτηκαν από τους καθηγητές και ήταν λίγα ενώ οι μαθητές με μεγάλη χαρά και ενθουσιασμό τα χρωμάτισαν. Αφού ολοκληρώθηκε και η εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σχολείο, ακολούθησε η έκθεση των έργων και η προβολή βίντεο με τις εργασίες στην αντίστοιχη ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στο « Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως ».

Παρά τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι μαθητές αλλά και οι καθηγητές του Ειδικού σχολείου τόσο κατά την επίσκεψη τους στο «Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως» όσο και κατά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο χώρο του σχολείου μετά

την επίσκεψη, οι εντυπώσεις από όλη τη διαδικασία ήταν θετικές και οι συναισθηματικές συγκινήσεις έντονες. Οι καθηγητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν κρυμμένες δυνατότητες και επιθυμίες των μαθητών και να δουν το μεγάλο ενδιαφέρον και την προθυμία τους να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητες. Επιπλέον, συνεργάστηκαν αποτελεσματικά μεταξύ τους και εκτός σχολικού ωραρίου και κατάφεραν όλοι μαζί να ξεπεράσουν τις δυσκολίες πάσης φύσεως με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι. Μέσα από συζητήσεις, ουσιαστική επικοινωνία, γέλιο και ευχάριστες εφαρμογές, απέκτησαν πολλές γνώσεις σχετικά με την Ακρόπολη και τα αρχαία μνημεία, τα αγάλματα και την μουσική του πολιτισμού του τόπου μας, τα οποία μελέτησαν κατά την επίσκεψη στο μουσείο. Τέλος, έμαθαν τι σημαίνουν και στην πράξη έννοιες όπως διάσταση, ανάγλυφο, όγκος, παράσταση, κάτοψη ναού, ιερός βράχος, ναός του αρχαίου θεού και άλλα πολλά.

Βέβαια, πέρα από όλες αυτές τις ευχάριστες διαπιστώσεις, για άλλη μια φορά έγινε φανερή η ανάγκη ουσιαστικής και πλήρους ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίνεσθαι και όχι η απλή πρόσβασή τους σε αυτό. Κρίνεται απαραίτητη η συχνή συνεργασία ειδικών σχολείων με μουσεία ώστε να αποκτηθεί η κατάλληλη εμπειρία και από τις δύο πλευρές όπως επίσης και ο σχεδιασμός περισσότερων εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων, τα οποία θα είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Μαλαμίδου, 2004).

4.4.3. ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το μουσείο, ως σύγχρονος φορέας τέχνης και πολιτισμού μπορεί να έχει καθοριστική συμβολή στην εκπαιδευτική πραγματικότητα (Λεοντσίνης 2002). Γι αυτό το λόγο θα πρέπει ο σχεδιασμός και η λειτουργία του να είναι τέτοια ώστε να προσφέρει τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες του σε όλους τους επισκέπτες χωρίς κανενός είδους διάκριση (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2004).

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες ασφαλώς δεν πρέπει να είναι αποκλεισμένα από τους χώρους των μουσείων. Απεναντίας, τα μουσεία θα πρέπει να διαμορφωθούν ως προς τις υλικοτεχνικές υποδομές τους και ως προς τα προγράμματα τους με τέτοιο τρόπο ώστε αυτά τα άτομα να μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση και διακίνηση μέσα στο μουσείο αλλά και ενεργή συμμετοχή στα προγράμματα του. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργηθεί ένα αίσθημα εμπιστοσύνης και αυτοπεποίθησης σε αυτούς τους ανθρώπους (Κοντογιάννη, 2000).

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ενέργειες που γίνονται στην υλικοτεχνική υποδομή των μουσείων και στις εφαρμογές τους με σκοπό να προσαρμοστούν στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες, μπορούν να βελτιώσουν γενικότερα τις υπηρεσίες που παρέχουν τα μουσεία σε όλους τους επισκέπτες τους. Για παράδειγμα, ο καλύτερος φωτισμός των εκθεμάτων δεν ωφελεί μόνο τα άτομα με ειδικές ανάγκες αλλά και όλο το κοινό.

Τα μουσεία είναι ανάγκη να εξασφαλίζουν την άνετη πρόσβαση αλλά και μετακίνηση των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες σε όλους τους χώρους τους αλλά σε περίπτωση που αυτό δεν είναι πλήρως επιτευκτό, πρέπει να βρίσκουν εναλλακτικές λύσεις για να εξυπηρετούν αυτή την κατηγορία των επισκεπτών τους. Λόγου χάρη, σε περίπτωση που δεν είναι εύκολη ή δυνατή η πρόσβαση αυτών των ατόμων σε μία αίθουσα εκθεμάτων, δείγματα αυτών μπορούν να παρουσιαστούν σε άλλες ευρύχωρες αίθουσες ή ακόμη να προβληθούν μέσω βίντεο ή φωτογραφικού υλικού. Ακόμη, η φιλική και ενθαρρυντική υποδοχή των ατόμων από το προσωπικό του μουσείου συμβάλλει στο να νιώσουν άνετα και να μπορέσουν με προθυμία και ενθουσιασμό να παρακολουθήσουν τα εκθέματα και να συμμετάσχουν ενεργά στα προγράμματα (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2004).

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το ειδικό κοινό των μουσείων αποτελείται από διάφορες περιπτώσεις ανθρώπων, οι υπεύθυνοι των μουσείων πρέπει με προσοχή να μελετήσουν κάθε περίπτωση ώστε να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα και να προσαρμόσουν τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα στις εκάστοτε ανάγκες (Χρυσουλάκη, 2004). Σε αυτό βοηθάει ιδιαίτερα η στενή και ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία των μουσείων με τα ειδικά σχολεία ώστε τα πρώτα να λάβουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τους επισκέπτες τους. Εξίσου βοηθητικό είναι οι υπεύθυνοι των μουσείων να πηγαίνουν οι ίδιοι με το φορητό εκπαιδευτικό υλικό που διαθέτουν στο χώρο του σχολείου πριν την επίσκεψη. Έτσι, οι μαθητές προετοιμάζονται κατάλληλα ήδη από το σχολείο τους και μπορούν πιο εύκολα να συμμετάσχουν αργότερα στα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις εφαρμογές.

Στην περίπτωση που οι μαθητές που επισκέπτονται το μουσείο έχουν διαταραχές στην όραση τους, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να είναι πριν την επίσκεψη γνωστό στους υπεύθυνους του μουσείου αν πρόκειται για εκ γενετής ή επίκτητη τύφλωση, αδυναμία διάκρισης των χρωμάτων ή άλλες ιδιαιτερότητες. Έτσι, γίνονται βελτιώσεις του φωτισμού των εκθεμάτων, παρουσίαση των πληροφοριών με ανάγλυφα γράμματα και κυρίως διαμορφώνονται προγράμματα στα οποία οι μαθητές χρησιμοποιούν τις υπόλοιπες αισθήσεις τους όπως την αφή, την ακοή, την όσφρηση και τη γεύση. Επίσης, συσχετίζουν αυτά που προσεγγίζουν με τις υπόλοιπες αισθήσεις τους, με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις και τα βιώματα τους

(Αντζουλάτου-Ρετσιλά, 2004). Έμφαση δίνεται στην αίσθηση της αφής καθώς με αυτήν τα άτομα μπορούν να αγγίζουν και να ψηλαφίζουν τα εκθέματα και μέσα από παιγνιώδεις και ενδιαφέρουσες τεχνικές αφής συμμετέχουν στα εκπαιδευτικά προγράμματα και φτάνουν στην κατανόηση και τη γνώση.

Στην περίπτωση που οι επισκέπτες ανήκουν στην κατηγορία ατόμων με διαταραχές στην ακοή τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εφαρμόζονται πρέπει να χαρακτηρίζονται από αμεσότητα. Η εφαρμογή της χειλεανάγνωσης σε συνδυασμό με τη μιμική μέθοδο (χειρονομίες, κινήσεις του σώματος και εκφράσεις του προσώπου) βοηθούν τα άτομα αυτής της κατηγορίας να προσεγγίσουν αποτελεσματικά τα πολιτιστικά αγαθά. Επιπροσθέτως, σημαντικοί αρωγοί αποτελούν οι παύσεις στην ομιλία, η χρήση απλών και σύντομων εκφράσεων, η αποφυγή δύσκολων και αφηρημένων εννοιών και η αναφορά σε συγκεκριμένα αντικείμενα τα οποία τα άτομα βλέπουν. Τέλος, γίνεται η χρήση οπτικοακουστικών μέσων και κυρίως συσκευών ακουστικής ενίσχυσης, ακουστικών διαφόρων τύπων και βίντεο ξενάγησης που συνδυάζουν εικόνες με τη νοηματική γλώσσα (Τζαναβάρα, 2013).

Όσον αφορά τα άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικές δυσκολίες, το μουσείο πρέπει να έχει υλικοτεχνική υποδομή κατάλληλα προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους ώστε να μπορούν με άνεση να μπουν αλλά και να μετακινηθούν στους χώρους. Συγκεκριμένα, μεγάλη είσοδος και διάδρομοι χωρίς εμπόδια, κατάλληλα σχεδιασμένοι ανελκυστήρες, κεκλιμένα δάπεδα, μπάρες στους τοίχους, ευρύχωροι εκθεσιακοί χώροι και άνετοι χώροι υγιεινής εφοδιασμένοι με τον κατάλληλο εξοπλισμό κρίνονται απαραίτητα. Επιπλέον, σημειώνεται ότι είναι περισσότερο βολικό για τα άτομα αυτής της κατηγορίας να παρατηρούν εκθέματα σε προθήκες που είναι κατακόρυφες και όχι οριζόντιες. Αν αντιμετωπίσουν αυτές τις δυσκολίες μετακίνησης, με μεγαλύτερη επιθυμία και αυτοπεποίθηση συμμετέχουν στα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου. Οι νέες τεχνολογίες βοηθούν, επίσης, σε αυτό τον σκοπό (Πολυχρονίου, 2004).

Τέλος, υπάρχει και η περίπτωση ατόμων με νοητική ανεπάρκεια. Η γνώση αλλά και η κατανόηση των ιδιαίτερων αναγκών τους οδηγεί στο σχεδιασμό κατάλληλων για αυτά εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν κατά την επίσκεψή τους σε ένα μουσείο. Η επαφή με τα μουσειακά εκθέματα μέσα από διασκεδαστικά και ευρηματικά παιχνίδια ρόλων είναι ιδιαίτερα βοηθητική. Τα άτομα κατακτούν τις γνώσεις με πολυαισθητηριακό τρόπο ενώ οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν πρέπει να είναι διαδραστικές και να προτάσσουν την κίνηση, την απτική και οπτική προσέγγιση, την έκφραση συναισθημάτων και όχι τόσο την λεκτική επικοινωνία στην οποία τα άτομα με

νοητική υστέρηση υστερούν (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2004). Σε αυτή την κατηγορία έμφαση δίνεται στη δραματοποίηση κατά την οποία μιμούνται διάφορα βιώματα και έτσι αναπτύσσουν την παρατηρητικότητα, την φαντασία, τις κινητικές δεξιότητες και τη γλωσσική επικοινωνία.

Λαμβάνοντας υπόψη μας όλα τα παραπάνω στοιχεία που παρατέθηκαν διαπιστώνουμε ότι το νέο μουσείο ως όχημα εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας και κοινωνικής ενσωμάτωσης των πολιτών καλείται να ανοίξει τις πύλες του στο κοινό των ατόμων με ειδικές ανάγκες και να είναι κατάλληλα προετοιμασμένο γι αυτό όσον αφορά την προσβασιμότητα, τις δράσεις, τις παροχές και τις υπηρεσίες του. Αυτή η μέριμνα για το ειδικό κοινό δεν πρέπει ασφαλώς να εντάσσεται στα πλαίσια της φιλανθρωπίας και του οίκτου αλλά να πραγματοποιείται ως δημοκρατική και ισότιμη αντιμετώπιση της προσωπικότητας των ανθρώπων με αναπηρίες. Έτσι, κρίνεται πολύ σημαντικό οι χώροι Τέχνης και Πολιτισμού όπως είναι τα μουσεία να προσαρμόζουν κατάλληλα τις υπάρχουσες υποδομές και τις δράσεις τους ή αν είναι νεόδμητα κτήρια να γίνονται ουσιαστικές προβλέψεις κατά την κατασκευή τους και τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών εφαρμογών τους.

Μόνο κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, τα μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα, έχοντας ως βάση την βιωματικότητα και την διεπιστημονικότητα θα μπορέσουν να υλοποιήσουν τους στόχους τους και να προσφέρουν στα άτομα με ειδικές ανάγκες μία ευχάριστη και εποικοδομητική μουσειακή εμπειρία. Οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν κάθε είδους αναπηρίες, θα μπορούν να αποκτήσουν ιστορικές και πολιτισμικές γνώσεις, να αναπτύξουν το αίσθημα της συνεργασίας και της αυτοπεποίθησης, να ικανοποιήσουν τις φιλοδοξίες και να εκφράσουν τα συναισθήματα τους. Με άλλα λόγια, θα μπορέσουν και εκείνοι, όπως άλλωστε δικαιούνται και αξίζουν, να ενσωματωθούν πλήρως στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι και να απολαμβάνουν ανεμπόδιστα τα πολιτιστικά αγαθά του τόπου τους (Τζαναβάρα, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50 : ‘ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ‘

5.1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: ΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο κοινωφελούς χαρακτήρα και αποτελεί φορέα πολιτισμού, που ευνοεί την δια βίου εκπαίδευση με την μορφή παιχνιδιού από την προσχολική ηλικία μέχρι τις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου στο πλαίσιο μιας πρωτοποριακής συνεργασίας του Πολιτισμικού Οργανισμού του Δήμου Αθηναίων με το Παιδικό Μουσείο της Αθήνας. Επιπλέον, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο είναι μέλος του ICOM (Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων), του Ευρωπαϊκού Δικτύου Παιδικών Μουσείων «Hands On International» και του Δικτύου Μουσείων της Αθήνας. Συμμετέχει σε διάφορες διεθνής εκδηλώσεις, ενώ ταυτόχρονα διοργανώνει ετήσια εκπαιδευτικά προγράμματα. Έχει ιδρυθεί με εκπαιδευτικό και πολιτιστικό σκοπό. Είναι αναγνωρισμένο από το Υπουργείο Πολιτισμού ως Ν.Π.Ι.Δ. (Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου) με πολιτιστικούς σκοπούς. Το Παιδικό Μουσείο – πολιτισμικός Οργανισμός Δήμου Αθηναίων, με την συνεργασία του σωματείου «Ελληνικό Παιδικό Μουσείο», είναι για τα παιδιά από τις πρώτες τους μουσειακές εμπειρίες, όπου τους παρέχεται ένα περιβάλλον προσαρμοσμένο στην ηλικία των παιδιών καθώς και στις ιδιαιτερότητες των σκέψεών τους, αλλά και στις ανάγκες τους. Το Παιδικό Μουσείο, με έδρα την Αθήνα, αποτελεί ένα μουσείο πολυθεματικό με διαδραστικά εκθέματα. Εκθέματα τα οποία είναι ειδικά διαμορφωμένα για να εξυπηρετούν τις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών, κυρίως μέχρι 12 χρόνων, αλλά και των γονιών και των εκπαιδευτικών που συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους. Η Γενική Συνέλευση απαρτίζεται από 89 μέλη και διοικείται από 7μελές Συμβούλιο (Ελευθεριουδάκης, Σωτηρίου, 2005).

Το Μουσείο ιδρύθηκε το έτος 1987, στην πρωτεύουσα της Ελλάδας, Αθήνα. Στην δεκαετία του 1980 συστήνεται το σωματείο «Παιδικό Μουσείο», το οποίο λίγα χρόνια αργότερα, το 1992 μετονομάζεται σε «Ελληνικό Παιδικό Μουσείο» (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 53). Η παρουσία του όμως, καθώς και η υποστήριξή του από ομότιτλο σωματείο, ξεκίνησε κατά την περίοδο 1995- 1996. Το Μουσείο γνωστό και ως Ε.Π.Μ. (Ελληνικό Παιδικό Μουσείο), από το 1994 βρίσκεται στην οδό Κυδαθηναίων 14, στην Πλάκα. Πήρε την μορφή του μέσω της ιδέας μιας ομάδας νέων επιστημόνων, με την παρότρυνση και πρωτοβουλία της Σοφίας Ρωκ – Μελά, δασκάλας με ειδικευση στην εκπαίδευση μέσω των μουσείων και μητέρα δύο

παιδιών. Απέκτησε την κατάλληλη εμπειρία και γνώσεις από τις σπουδές της, κυρίως στην δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τόσο της Ελλάδας, όσο και του εξωτερικού. Από το 1982 έως το 1985 εργάστηκε στο Παιδικό Μουσείο της Βοστώνης, καθώς και σε μια σειρά άλλων παγκόσμιας φήμης ξένων και ελληνικών μουσείων, ένα εκ των οποίων ήταν το Ελληνικό Εθνικό Μουσείο του Μπενάκη, με έδρα την Αθήνα, καθώς ακόμα και με άλλα σπουδαία μουσεία. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα λοιπόν, πάρθηκε από αυτήν η σπουδαία για την παγκόσμια εκπαίδευση καθώς και για τον ελληνισμό απόφαση, για την ίδρυση του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου στην Αθήνα, στο οποίο και υπήρξε διευθύντρια για μια δεκαετία περίπου (1987 – 1996) (Ελευθεριουδάκης, Σωτηρίου, 2005).

Ωστόσο, ο λόγος που συντελέστηκε αυτό το μουσείο, αξίζει να σημειωθεί πως ήταν αποτέλεσμα παιδαγωγικής έρευνας από διάφορους ανθρώπους, όπως ο Piaget, η Montessori και ο Dewey. Οι τελευταίοι υποστήριζαν ακράδαντα, πως τίποτε άλλο παρά η βιοματική μάθηση και η ενεργή συμμετοχή του παιδιού στην προσπάθεια κατάκτησης της γνώσης, είναι ο τρόπος και ο λόγος με τον οποίο ο άνθρωπος αποκτά την ικανότητα να φτάσει στο ύψιστο σημείο της γνώσης. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, είναι ένα μουσείο ειδικά σχεδιασμένο για τις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών. Απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας έως 12 ετών, σε γονείς και εκπαιδευτικούς, και σε οποιονδήποτε πρωτομαθαίνει και ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη του παιδιού. Η επισκεψιμότητα του ανέρχεται σε 50.000 μαθητές, των συγκεκριμένων ηλικιών, σε ετήσια βάση. Τέλος, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο προσπαθεί να εξελίξει από το 1987 διαφορετικούς τύπους εκπαιδευτικών προγραμμάτων που ανανεώνονται κάθε χρόνο, με βάση τις ανάγκες και ικανότητες του κοινού, τους περιορισμούς και τις δυνατότητες του χώρου και το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου (Ρωκ Μελά, 1991).

Τέλος, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο είναι μέλος στο Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Ιστορικού Κέντρου Αθηνών και της Διεθνούς Ένωσης Παιδιών στα Μουσεία, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Παιδικού Μουσείου.

(<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

5.2. ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Ήδη από τον 19^ο αιώνα μ.Χ., οι μουσειακές ξεναγήσεις άρχισαν να αναδιαμορφώνονται εξαιτίας της ταχύρυθμης εκπαιδευτικής προόδου και των φιλελεύθερων κινημάτων που άρχισαν να λαμβάνουν χώρα. Η ενασχόληση με την ορθή ξενάγηση των παιδιών σε

εκπαιδευτικούς μουσειακούς χώρους, προσφέροντάς τους την δυνατότητα της αίσθησης των εκθεμάτων, οι σπουδαίες θεωρίες που έλαβαν μέρος στη μάθηση, και συνεπώς στην εκπαιδευτική διαδικασία, στα μέσα του 20^{ου} αιώνα (όπως ακριβώς, η ανακαλυπτική θεωρία, η θεωρία του εποικοδομητικού και οι θέσεις του Vygotsky για την επίδραση του κοινωνικού παράγοντα), πήραν την μορφή των πρώτων κινητοποιήσεων για την ριζική αλλαγή τόσο του εκπαιδευτικού συστήματος, όσο και για τους εξωσχολικούς εκπαιδευτικούς φορείς. Ένας από αυτούς τους φορείς, βέβαια, φέρει την ονομασία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. (Μαρλέν Μούλιου, 2003).

Εξαιτίας της επιρροής αυτών των φαινομένων, η δομή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων τείνει να ελέγχεται ιδιαίτερα από την ανάγκη διεκπεραίωσης αυτών των απόψεων και κινημάτων, με στόχο την ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης και αποφυγή απαρχαιωμένων προκαταλήψεων. Στο πλαίσιο αυτό, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σχεδιάζει προγράμματα για σχολικές ομάδες, για οικογένειες, για ενήλικες καθώς και για άτομα με ειδικές ανάγκες. Επιπροσθέτως δημιουργεί αφιερώματα, μουσειοσκευές (εκπαιδευτικά κουτιά που ταξιδεύουν), εκπαιδευτικά φυλλάδια, όπως επίσης και προγράμματα προσέγγισης που δημιουργούν προσπάθειες επικοινωνίας του μουσείου με διάφορους κοινωνικούς φορείς. Ορισμένοι από τους πιο σημαντικούς αυτούς φορείς είναι οι εξής: το σχολείο, το νοσοκομείο, τα εργοστάσια (το 1990 σχεδιάζονται τα πρώτα εκπαιδευτικά προγράμματα στα εργοστάσια), την τοπική κοινωνία, καθώς και άλλους που θα αναλυθούν πιο αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο (Καλεσοπούλου, 2011).

Σύμφωνα με το www.eduadvisor.gr, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο βρίσκεται στην πρώτη θέση, όσον αφορά τα πιο σπουδαία μουσεία της Ελλάδας, αναδεικνύοντας το έργο του παιδαγωγικού του κορμού και φιλοσοφίας, τον κόπο των ανθρώπων που εργάζονται εκεί, καθώς και αυτών που με αγάπη και μεράκι βρίσκονται εκεί για να συνεχίσουν αυτό το σπουδαίο έργο.

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο αναπτύσσει, ήδη από το 1987 διαφορετικούς τύπους προγραμμάτων, που κάθε χρόνο διαφοροποιούνται, σε αναλογία και ποσοστό με τις ανάγκες για εκπαίδευση των εκπαιδευομένων, που βρίσκονται σε έλλειψη από την καθημερινή τους βάση. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάζει προγράμματα για σχολικές μονάδες και ιδρύματα, ομάδες ατόμων, μεμονωμένα άτομα, οικογένειες, άτομα με ειδικές ανάγκες. Σχεδιάζει προγράμματα προσέγγισης που γεφυρώνουν μουσεία και σχολεία, νοσοκομεία, εργοστάσια και την τοπική κοινωνία και αυτοδιοίκηση, σε γενικότερο επίπεδο (Γερούλάνου, 1989). Η μέθοδος

σχεδιασμού των προγραμμάτων του βασίζεται στη μέθοδο project, την μειωτική μέθοδο που είδαμε σε παραπάνω κεφάλαιο καθώς και την βιοματική μέθοδο. Παράλληλα το σχολικό πρόγραμμα αποτελεί πυξίδα ως προς την οργάνωση δραστηριοτήτων (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 57).

Πιο αναλυτικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα χωρίζονται σε περιοδικά όπου η θεματολογία τους αφορά σε κάτι συγκεκριμένο όπως είναι τα Χριστούγεννα, οι απόκριες, το Πάσχα και σε σταθερά, τα οποία μπορούν να διαρκούν για ένα έτος. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου αυτά χωρίζονται ως εξής:

Προγράμματα που αφορούν εκπαιδευτικούς: οι εκπαιδευτικοί έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν κάποιο από τα παρακάτω εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και να σχεδιάσουν τη συμμετοχή για τους μαθητές τους. Τα προγράμματα αυτά δεν αναφέρονται μόνο στον τρέχων μήνα, και χωρίζονται στις εξής ηλικιακές ομάδες:

- **Παιδιά 3 -6 ετών:** έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «μάστορες και μαστορέματα» που λαμβάνει χώρα στο χώρο του παιχνιδότοπου. Ακολουθεί στο πρόγραμμα «από την αγορά στο πιάτο μου», το οποίο διεξάγεται στο έκθεμα «η αγορά».
- **Παιδιά 4-6 ετών:** με το πρόγραμμα «η Αθήνα λέει την ιστορία της» που διεξάγεται στον χώρο της κουζίνας και της σοφίτας. Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να δουν και να χρησιμοποιήσουν αντικείμενα παλαιότερης εποχής καθώς και να φανταστούν τη ζωή τους στην παλιά Αθήνα. Δεν μπορούσε να λείπει από το πρόγραμμα η μαγειρική μπισκότων. Επιπλέον στο πρόγραμμα «τα δημητριακά στην κουζίνα μας» τα παιδιά μαγειρεύουν με τα δημητριακά και μαθαίνουν για την καλλιέργεια- γεωργία των δημητριακών.
- **Παιδιά 5-6 ετών:** με την βιοματική δράση «τα ταλέντα μας», όπου οι ήρωες παραμυθιού παίρνουν μορφή ζωντανή μέσα από το κουκλοθέατρο, έχοντας ως στόχο την ανακάλυψη της ιδιαιτερότητας του κάθε ατόμου.
(<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).
- **Παιδιά Α' και Β' τάξης του δημοτικού:** με τα προγράμματα «ένα παραμύθι για πολλά ταλέντα», «πάμε μια βόλτα στην αγορά του κόσμου», «μια έρευνα

στα μοτίβα», «η Αθήνα τότε και τώρα», όπου η θεματολογία τους δεν διαφέρει από τα παραπάνω.

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>)

- **Παιδιά Γ' και Δ' δημοτικού:** με τις δράσεις «όλοι μαζί στο τραπέζι», όπου ανακαλύπτονται οι διατροφικές συνήθειες των ανθρώπων τόσο στα διάφορα μέρη του πλανήτη όσο και με το πέρασμα των αιώνων, από την παλαιολιθική εποχή. Ακολουθούν τα προγράμματα «πάμε μια βόλτα στην αγορά του κόσμου», «μια έρευνα στα μοτίβα», «η Αθήνα τότε και τώρα».

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

- **Παιδιά Ε' και ΣΤ' δημοτικού:** τη βιωματική δράση «εγώ εμείς και οι άλλοι» σχετικά με την προκατάληψη, ένα θέμα που πρέπει να μας απασχολεί. Επίσης υλοποιεί πρόγραμμα «η σοκολάτα και ο Παυλίδης» στο εργοστάσιο σοκολατοποιίας για παιδιά Ε' και ΣΤ' δημοτικού.

- **Μαθητές Γ' Γυμνασίου:** Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σε συνεργασία με τον Πολιτιστικό και Αναπτυξιακό Οργανισμό κοινής ωφέλειας ΝΕΟΝ σχεδίασε, το πρόγραμμα «είναι αυτό τέχνη;», με σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σχετικά με την τέχνη με την ενεργή τους πάντα συμμετοχή

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

Προγράμματα που αφορούν φοιτητές κι ερευνητές: Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο διοργανώνει συναντήσεις φοιτητών στο Μουσείο ώστε να τους βοηθήσει στο να προσεγγίσουν μουσειακή επίσκεψη σωστά. Επίσης το Μουσείο παρέχει την ευκαιρία σε φοιτητές να υλοποιήσουν την πρακτική τους άσκηση στο Μουσείο.

Μουσειοσκευές: Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως, από το Μουσείο παρέχονται μουσειοσκευές (κουτιά που ταξιδεύουν) τα οποία πηγαίνουν όπου μπορούν να υπάρχουν ομάδες παιδιών, προκειμένου να διευκολύνει τους μικρούς επισκέπτες να αποκτήσουν μια πρώτη επαφή με ορισμένες θεματικές ενότητες. Είθισται οι μουσειοσκευές να δανείζονται από τους εκπαιδευτικούς και να επιστρέφονται πάλι στο Μουσείο. Τα παιδιά με αυτόν τον τρόπο εξοικειώνονται με την έννοια του μουσείου, οξύνεται το ενδιαφέρον τους για μια δράση που είναι βιωματική κι όχι αμέτοχη και παθητική. Επιπροσθέτως εμπλουτίζουν τις

γνώσεις τους ακόμη και για το σχολικό πρόγραμμα (εφόσον πολλές φορές αλληλεπιδρά με μια μουσειακή δράση), συμβάλλοντας στην συνεργασία των δύο θεσμών. Οι μουσειοσκευές που διατίθενται από το Μουσείο κι έχουν ως θέμα: «από τη θεά Δήμητρα στα δημητριακά», «τα ιάματα του Ασκληπιού», «ανακυκλωπράγματα», «τα δόντια μας», «φυσαλίδες», «ο караγκιόζης». Όλες οι μουσειοσκευές εκτός από αυτήν «ο караγκιόζης» που αναφέρεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, είναι κατάλληλες για παιδιά από 4 έως 12 ετών. Τέλος, οι μουσειοσκευές παρέχονται με το κόστος των 40 ευρώ από το Μουσείο και μπορούν να τις δανειστούν για 15 ημέρες και μπορούν να ταξιδέψουν σε πόλεις εκτός από την Αθήνα.

<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=28>

Εκπαιδευτικά προγράμματα για εκδηλώσεις: εξίσου σημαντικό είναι να αναφερθεί πως διεξάγονται εκπαιδευτικές δράσεις στο Μουσείο ακόμη και για ιδιαίτερες καταστάσεις, όπως γενέθλια, γιορτές, εκδηλώσεις.

Σχετικά με παιδικά προγράμματα γενεθλίων το Μουσείο δίνει την ευκαιρία σε παιδιά 5 έως 12 ετών μέσα από το πρόγραμμα «Γιορτάζω στο Μουσείο», να πειραματιστούν μέσα από την μαγειρική με σκοπό την Παρασκευή της τούρτας γενεθλίων του εορταζόμενου, με την βοήθεια της ερμηνεύτριας, κι έπειτα μπορούν να απολαύσουν και τα υπόλοιπα εκθέματα.

- **Για παιδιά 4 έως 6 ετών :** Ακόμη και για μικρότερες ηλικιακές ομάδες και συγκεκριμένα για παιδιά από 4 μέχρι 6 ετών το Μουσείο παρέχει την δυνατότητα να παρακολουθήσουν την δράση «Οι πέτρες του Πέτρου», μέσα από ένα παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού και φανταστικής περιπέτειας.
- **Για παιδιά 5 έως 7 ετών:** Όσον αφορά ηλικιακές ομάδες παιδιών από 5 έως 7 ετών, μέσα από το πρόγραμμα «το σπίτι του Αλχημιστή» μπορούν να δουν πειράματα και «μαγικά φίλτρα» καθώς και να ταξιδέψουν σε έναν κόσμο φανταστικό.
- **Για παιδιά 7 έως 12 :** Ακόμη και τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας δηλαδή από 7 έως 12 ετών μπορούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Το μυστήριο της Πλάκας», όπου έχει ως στόχο την λύση ενός μυστηρίου έξι υπόπτων που έμεναν πιο παλιά στο νεοκλασικό κτίριο του Μουσείου. Ένα επίσης διαδραστικό πρόγραμμα για τις παραπάνω ηλικίες κι εξίσου ενδιαφέρον είναι «Το φάντασμα της όπερας». Ένα πρόγραμμα που αφορά έναν διάσημο τενόρο ο οποίος κατοικούσε στο Μουσείο και τώρα πια το επισκέπτεται ένα φάντασμα. Τα παιδιά καλούνται να ανακαλύψουν τη λύση του μυστηρίου.

- **Για παιδιά 10 με 12 χρόνων:** Τελευταία ηλικιακή ομάδα είναι αυτή με παιδιά 10 με 12 χρόνων ακολουθώντας το πρόγραμμα «Κώδικας μελάνι», όπου μέσα από γρίφους κι αινίγματα οι μικροί επισκέπτες ανακαλύπτουν έναν κρυπτογράφο ο οποίος κατοικούσε παλιά στο χώρο του Μουσείου. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα είναι διαθέσιμα μόνο για τα Σαββατοκύριακα εφόσον αφορούν σε ειδικές περιστάσεις κι εκδηλώσεις (<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

Προγράμματα για παιδιά Γ' Γυμνασίου: παρόλο που το Μουσείο αναφέρεται κυρίως σε παιδιά μέχρι 12 ετών, έχει αναλάβει την διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος με την συνεργασία του Πολιτιστικού και Αναπτυξιακού Οργανισμού κοινής ωφέλειας NEON, που απευθύνεται σε μαθητές Γ' γυμνασίου (παιδιά 15 ετών). Το πρόγραμμα έχει θέμα «είναι αυτό τέχνη;» και υλοποιείται μέσα από δύο συναντήσεις μέσα στην σχολική αίθουσα εντός 1 ώρας και 45 λεπτά έκαστη, χωρίς να φέρει κάποια οικονομική επιβάρυνση.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Μουσείου, στην πρώτη συνάντηση τα παιδιά πληροφορούνται για την σύγχρονη τέχνη, για τα καλλιτεχνικά ρεύματα καθώς επίσης συνδέουν την εποχή των καλλιτεχνών ανακαλύπτοντας την ψυχοσύνθεσή τους. Έπειτα δίνεται στους μαθητές μια εργασία να δημιουργήσουν ένα έργο με όποιον τρόπο θέλουν, την οποία παρουσιάζουν στην επόμενη συνάντηση.

Στην δεύτερη συνάντηση ακολουθεί μια συζήτηση μέσα στην τάξη προκειμένου να θυμηθούν τα παιδιά τι συζητήθηκε την προηγούμενη φορά. Ύστερα μιλούν για άλλους εκπροσώπους της τέχνης χρησιμοποιώντας οπτικοακουστικά μέσα.

(<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1313>)

Εκπαιδευτικά προγράμματα για το καλοκαίρι: Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο διοργανώνει εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά ηλικίας 5 έως 12 ετών για την χρονική περίοδο 21 Ιουνίου έως 29 Ιουλίου 2016. οι δράσεις θα διεξάγονται σε καθημερινή βάση από τις 8:00 το πρωί μέχρι τις 16:00 το απόγευμα. Στις εκπαιδευτικές αυτές δράσεις περιλαμβάνονται μετακινήσεις των μικρών επισκεπτών σε άλλα μουσεία που βρίσκονται επίσης στην Πλάκα. Η δομή των βιωματικών αυτών δραστηριοτήτων είναι η ίδια, με διαφορετική θεματολογία και χώρο διεξαγωγής κάθε εβδομάδα. Σκοπός του καλοκαιρινού προγράμματος είναι τα παιδιά να ταξιδέψουν στον χρόνο μέσα από τη μεταμπίεσή τους από μια συλλογή ρούχων που

φορούσαν πιο παλιά. Επίσης, θα γνωρίσουν την Ελλάδα μέσα από χάρτες, αλλά και τον κόσμο γνωρίζοντας τα ήθη, τα έθιμα ακόμη και τις σημαίες διαφόρων κρατών. Επιπλέον θα έχουν την ευκαιρία να παίξουν νέα παιχνίδια από όλο τον κόσμο. Τέλος, μέσα από την επίσκεψή τους τόσο στα υπόλοιπα μουσεία της Πλάκας, όπου θα γνωρίσουν νέες συλλογές, όσο και από την επίσκεψη στον Εθνικό Κήπο, θα έρθουν κοντά στη φύση για να διασκεδάσουν (<http://yeskid.blogspot.gr/2016/05/to-k.html?sref=fb>).

Τα εκπαιδευτικά του προγράμματα αποσκοπούν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της πρωτοβουλίας, στην εξέλιξη του νου καθώς και στην ανακάλυψη της γνώσης με έναν τρόπο διασκεδαστικό. Τα εκθέματα και τα προγράμματα που παρέχονται στους νεαρούς μαθητές αντλούν την μοναδικότητά τους από τον κόσμο των φυσικών επιστημών, την τέχνη, τον πολιτισμό διαφόρων και ποικίλων χωρών, αλλά και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων γενικότερα. Αυτές οι θεματικές διέξοδοι, χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο ώστε να αντιληφθούν τον κόσμο στον οποίο ζουν κι αλληλεπιδρούν σε καθημερινή βάση, σε συνεργασία με οπτικά και βιωματικά μέσα, με πρωταγωνιστές τους γονείς και τα παιδιά.

Βασικό στοιχείο είναι άλλωστε ότι γονείς και παιδιά μπορούν να συνυπάρξουν στα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου, για κανέναν άλλον λόγο παρά για να βιώσουν μαζί, σε κοινό και αμοιβαίο επίπεδο, την κοινή δημιουργία της γνώσης, της μάθησης και της διασκέδασης. Άλλωστε, και οι ίδιοι οι γονείς δεν διδάσκονται τις γνώσεις τις οποίες ήδη κατέχουν, αλλά τον τρόπο με τον οποίο προτιμάται (για παιδαγωγικούς λόγους) να αλληλεπιδρούν με τα παιδιά τους. Η αλληλεπίδραση αυτή δεν θα αφορά μόνο την απόκτηση γνώσεων, αλλά πολύ περισσότερο την καθημερινή τους ζωή και ρουτίνα. Άξιο λόγου, που θα πρέπει να παρατεθεί είναι το κινεζικό ρητό το οποίο αναφέρει: «Αν ένα παιδί σου ζητήσει ένα ψάρι, μην του το δώσεις αλλά μάθε το να ψαρεύει (Γερουλάνου, 1989).

Παράδειγμα που συμπεριλαμβάνει γνώσεις μέσω των αισθήσεων όσον αφορά μουσειακά αντικείμενα αποτελεί η ενασχόληση με αγάλματα και έργα τέχνης. Τα παιδιά μέσω του παιχνιδιού μπορούν να μετατρέψουν ένα τέτοιο θέμα σε μια μικρή δραματοποίηση με τους συμμαθητές τους, να φτιάξουν παρόμοιες κομμώσεις με τα αγάλματα, να χορέψουν ή ακόμα και να ζωγραφίσουν αναπαριστώντας τους εαυτούς τους, στην αρχαία εποχή με τον τρόπο που φαντάζονται. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελούν για το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, το κύριο μέρος και την αιτία της λειτουργίας από την στιγμή που έλαβε σάρκα και οστά. Αυτά τα προγράμματα, δεν ιδρύθηκαν και επινοήθηκαν με τυχαίο τρόπο, αλλά ήταν

αποτέλεσμα διεπιστημονικής συνεργασίας, τα οποία βασίστηκαν σε βιωματικούς τρόπους μάθησης και αλληλεπίδρασης, τα οποία με την σειρά τους αναπτύσσονται με βάση τις δυνατότητες του χώρου, το αναλυτικό πρόγραμμα του εκάστοτε ιδρύματος, τις δυνατότητες και τις ανάγκες των ηλικιών. Βέβαια, όλα αυτά με αρωγούς της προσπάθειας αυτής του καταρτισμένου και ποικίλου επιστημονικού κλάδου των εκπαιδευτικών που λαμβάνουν σε αυτή την διαδικασία μάθησης, σε συνδυασμό με την διαδικασία και τις λειτουργίες της τεχνολογίας, που λαμβάνουν μέρος σε αυτήν. Και πως συμβάλλουν αυτοί οι άνθρωποι, λοιπόν, σε αυτή τη διαδικασία και ποια εργαλεία και μέσα χρησιμοποιούν; Με βασικά χαρακτηριστικά και εργαλεία, τις ανοιχτές ερωτήσεις, το παιδί μαθαίνει και διδάσκεται την ανθρώπινη αλληλεπίδραση. Την γνωστή ερώτηση “αράχνη” που το παιδί νιώθει στο κεφάλι του ένα καταγισμό ιδεών και συμπερασμάτων. Έτσι, με αυτόν τον τρόπο αναβιώνει η βιωματική εκπαίδευση, και όχι η δασκαλοκεντρική ερμηνεία και προσέγγιση (Γερούλάνου, 1989).

Αυτό που θα ήταν καλό όμως, να διερευνηθεί δεν είναι, τίποτε άλλο από τον τρόπο, με τον οποίο το ανθρώπινο δυναμικό και οι εθελοντές διαμόρφωσαν την στάση τους, καθώς και τα πιστεύω τους, απέναντι στην παροχή της γνώσης ως προς τα παιδιά, μικρών σχετικά ηλικιών. Μακριά από το τις αρχαίες και μη αποτελεσματικές προκαταλήψεις του παρελθόντος. Ας προχωρήσουμε στην ανάλυση των τρεχόντων εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου.

5.2.1. ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία λαμβάνουν χώρα στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, αποτελούν όραμα και ιδέα εκπαιδευμένων και εμπνευσμένων ανθρώπων, που έχουν την διάθεση να “βλέπουν” πέρα από την δική τους συντηρητική εποχή. Ένα χάρισμα εμπνευσμένο από την μαθητοκεντρική προσέγγιση, όπου επίκεντρο είναι ο ίδιος ο μαθητής. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου χωρίζονται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Σε αυτά που αφορούν οικογένειες και μεμονωμένους επισκέπτες (τα οποία ανήκουν στα τρέχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα και θα τα αναλύσουμε παρακάτω).
2. Σε εκείνα που αφορούν τους εκπαιδευτικούς (τα οποία αναφέραμε πιο πάνω και διαρκούν όλη την σχολική χρονιά 2015-2016).
3. Και σε όσα αφορούν φοιτητές κι ερευνητές (είναι εκπαιδευτικές μόνιμες δράσεις που διεξάγονται όλη την σχολική χρονιά 2015-2016 και αναλύσαμε παραπάνω).

Όπως λογικά προκύπτει λοιπόν η κάθε μια κατηγορία περιέχει και ξεχωριστές δράσεις, τις οποίες και θα δούμε παρακάτω.

Προγράμματα που απευθύνονται σε οικογένειες και μεμονωμένους επισκέπτες: Είναι οι εκπαιδευτικές εκείνες δράσεις που αφορούν παιδιά ηλικίας 1 έως 12 ετών, οι οποίες πραγματοποιούνται εντός των Σαββατοκύριακων αλλά και των σχολικών αργιών. Επίσης τα οικογενειακά προγράμματα σύμφωνα με την Καλεσοπούλου 2011 (σελ. 59) καταγράφονται στο ιστορικό του Μουσείου από το 1989.

Τα προγράμματα για τον μήνα Μάιο ξεκινούν με δράσεις σχετικά με τη γιορτή της μητέρας. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σε συνεργασία με τα μπισκότα Μιράντα Παπαδοπούλου δίνουν την ευκαιρία στους μικρούς επισκέπτες μαζί με τις οικογένειες τους να φτιάξουν μπισκότα για την μητέρα τους στο έκθεμα «η κουζίνα: ανακαλύπτω τον κόσμο του μπισκότου» μέσα στο μουσείο. Έπειτα, θα έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν το έκθεμα «η σοφίτα», όπου θα λάβει μέρος το πρόγραμμα «η μαμά με τα μάτια της ποίησης». Εκεί συζητούν για το ρόλο της μητέρας μέσα στην οικογένεια κι ερευνούν τα αντικείμενα της σοφίτας που ταιριάζουν με τις ασχολίες της μητέρας μέσα στο σπίτι. Σειρά έχει η δράση με το όνομα «μαμά εδώ, μαμά παντού», που ξετυλίγεται στο έκθεμα «κοινωνική και πολιτισμική διαφορετικότητα», όπου τα παιδιά σε συνεργασία με τις μητέρες τους βρίσκουν ομοιότητες ανάμεσα στις μητέρες άλλων λαών. Τελευταίο μα εξίσου σημαντικό ακολουθεί, το πρόγραμμα «ένα μικρό δώρο για τη μαμά μου», το οποίο διεξάγεται στο έκθεμα «ταξιδεύω με το κινητό Μουσείο» και η δράση του περιέχει το «ταξίδι» των παιδιών και των μεγάλων σε συλλογές της αίθουσας που αφορούν παιχνίδια, ασχολίες και ταξίδια, εντοπίζοντας ποια στοιχεία είναι κοινά και για τα παιδιά αλλά και για τους γονείς τους, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μια νέα κατηγορία με νέα αντικείμενα.

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

Στην πορεία ακολουθούν πιο συγκεκριμένες δράσεις για όμοιες ηλικιακές ομάδες.

- **Πρόγραμμα για παιδιά 1 έως 2 ετών:** για το οποίο κρίνεται απαραίτητη η συνοδεία ενός ενήλικα. Το πρόγραμμα « με οδηγό τις πατούσες μου» διεξάγεται το Σάββατο στις 21 και στις 28 Μαΐου, με σκοπό οι μικροί επισκέπτες να καταλάβουν τις διαφορετικές υφές στα πέλματά τους περπατώντας πάνω σε ζάχαρη, χρώμα και άλλα διαφορετικών υφών υλικά.

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

- **Το πρόγραμμα για παιδιά 2 έως 3 ετών:** το οποίο διεξάγεται με τη συνοδεία κάποιου ενήλικα έχει ως θέμα «άνοιξη στο μουσείο» και χρόνος διεξαγωγής του είναι δύο Σαββατοκύριακα. Το πρώτο στις 21 και 22 του Μάη και το δεύτερο είναι αμέσως επόμενο Σαββατοκύριακο. Σκοπός του προγράμματος είναι τα παιδιά με τις οικογένειες τους μέσα από την αφήγηση και τα εικαστικά να ανακαλύψουν τις ομορφιές της άνοιξης.
(<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).
- **Στο πρόγραμμα για παιδιά από 3 έως 6 ετών:** «νεροκουβέντες» συμμετέχουν, παιδιά χωρίς να είναι απαραίτητη η συνοδεία των παιδιών από κάποιον ενήλικα. Το πρόγραμμα διεξάγεται στις 21, 22, 28 και 29 Μαΐου, όπου μέσα από τη δραματοποίηση καθώς και την παραγωγή διάφορων ήχων τα παιδιά ανακαλύπτουν, καιρικά φαινόμενα.
(<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).
- **Πρόγραμμα για παιδιά Α' έως ΣΤ' δημοτικού:** ακολουθεί αυτό το μήνα η δράση «πώς ένα σπίτι έγινε μουσείο»; Οι επισκέπτες ανακαλύπτουν μέσα από τις συλλογές πώς ένα νεοκλασικό κτίριο που ήταν κατοικία έγινε μουσείο (όπως το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο).
(<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>).

5.3. Ο ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο στεγάζεται από τις 29 Δεκέμβρη 1994 στην οδό Κυδαθηναίων 14, στην Πλάκα της Αθήνας, ενώ παλαιότερα στεγαζόταν στην οδό Δημητρέσσα στα Ιλίσια σε ένα ημιυπόγειο 105 τετραγωνικών μέτρων. Πλέον βρίσκεται σε νεοκλασικό κτίριο 550 τετραγωνικών μέτρων (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 54,55). Το νεοκλασικό απαρτίζεται από δύο ξεχωριστά κτίρια.

Το πρώτο κτίριο αποτελείται από ένα υπόγειο κι έναν όροφο. Στον υπόγειο χώρο βρίσκεται το παιχνιδοπωλείο και το υλικοπωλείο. Το παιχνιδοπωλείο αποτελεί, ένα μικρό κατάστημα με παιχνίδια, βιβλία, χειροποίητα αντικείμενα. Μέσα από το παιχνιδοπωλείο οι επισκέπτες μπορούν να αγοράσουν αντικείμενα που έχουν σχέση με την επίσκεψή τους στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ώστε να θυμούνται αυτήν την εμπειρία, ακόμη και να πάρουν ιδέες ώστε να συνεχίσουν την εξερεύνηση στο σπίτι τους. Το υλικοπωλείο είναι ένας χώρος-πωλητήριο που περιέχει υλικά από περισσεύματα εμπορικών εταιριών που δωρίζονται στο μουσείο. Δίνει την

δυνατότητα σε μικρούς και μεγάλους να βρουν φθηνά υλικά που χρειάζονται για τις κατασκευές τους (Γερουλάνου, 1989).

Εικόνα 1: ο χώρος του παιχνιδοπωλείου

Εικόνα 2: ο χώρος του υλικοπωλείου

Εν αντιθέσει με τους δύο παραπάνω χώρους στον επάνω όροφο παρατηρούμε αίθουσες εκθεμάτων όπου υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα. Όσον αφορά στα εκθέματα χωρίζονται σε μόνιμα και περιοδικά. Σήμερα ξεπερνούν τα 25 και μόνιμα και περιοδικά εκθέματα. «Οι φυσαλίδες» (από το 1994 μέχρι σήμερα), «η σοφίτα» (από το 1994 μέχρι σήμερα), «ανακαλύπτω τον εαυτό μου» (από το 1994 έως σήμερα), «η κουζίνα» (1998 έως σήμερα) είναι μερικά από τα μόνιμα. Ενώ από τα περιοδικά είναι: «έργο μετρό» (1994), «οι πλανήτες» (από το 1997-1999), «ο εφιαλτοφάγος» (1998), «ανακαλύπτω το ελαιόλαδο» (1998), «η τράπεζα» (1999-2002) (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 61).

Στο πρώτο κτίριο βρίσκονται τα εξής εκθέματα: «Οι φυσαλίδες», όπου οι επισκέπτες μπορούν να κάνουν φυσαλίδες και πειράματα μέσα στο νερό. Το έκθεμα «Η αγορά» στην οποία εμπεριέχονται αντικείμενα που υπάρχουν σε ένα μανάβικο, στον φούρνο, στο κρεοπωλείο καθώς και στην ψαραγορά. Το έκθεμα αυτό συνδέει θέματα όπως η οικονομία, η διατροφή, η αγορά και η πώληση. Η αγορά έχει αναπτυχθεί σε πολλά μουσεία του εξωτερικού, κι αυτό αποτέλεσε πηγή έμπνευσης και για τη δημιουργία του στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο. Είναι ένα έκθεμα που δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να υποδυθούν ρόλους κι έχει αποδειχθεί πως έχει μεγάλη απήχηση στις μικρές κυρίως ηλικίες (Καλεσοπούλου, 2011). Ακολουθεί το έκθεμα «παιχνιδότοπος με θέμα: χτίζω και δημιουργώ», όπου περιέχει εργοτάξιο, πάγκους με πλαστικά εργαλεία του μαραγκού, ξύλινες κατασκευές και μικρά

σπίτια, καθώς και φόρμες εργασίας. Στο έκθεμα τα παιδιά παίζουν και ασχολούνται με το οικοδομικό υλικό που τους δίνεται, “χτίζουν” απλά οικοδομήματα και ανακαλύπτουν σχήματα, μεγέθη, τη σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ τους και επεξεργάζονται πώς αυτά μπορούν να μεταβληθούν από τη δική τους πράξη. Γίνεται λοιπόν εμφανές πως παρατίθενται σημαντικές πληροφορίες λοιπόν, σε τόσο μικρές ηλικίες που μέσω της ομιλίας και ανάγνωσης θα ήταν, εάν όχι δύσκολο τότε αναπόφευκτο να αποκτηθούν από άτομα προσχολικής ηλικίας (Γερουλάνου, 1989).

Το δεύτερο κτίριο αποτελείται από τρία επίπεδα (συμπεριλαμβανομένου και του ισόγειου). Στο ισόγειο βρίσκεται η κεντρική είσοδος του Μουσείου. Στον αμέσως επάνω όροφο υπάρχουν εκθέματα και χώροι διεξαγωγής των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Ένας από τους πιο παλιούς χώρους είναι αυτός της κουζίνας. Το έκθεμα «η κουζίνα, ανακαλύπτω τον κόσμο του μπισκότου» λειτουργεί από το 1998 όπως αναφέραμε πιο πάνω. Τα παιδιά μπορούν να μαγειρέψουν (καθώς και να πάρουν στο τέλος μαζί τους αυτά που ετοίμασαν), φοράοντας τα δικά τους σκουφάκια και ποδιές τηρώντας τους κανόνες υγιεινής κι ακολουθώντας τις οδηγίες της παρούσας ερμηνεύτριας για την αποφυγή τυχών ατυχημάτων. Επίσης, πειραματίζονται με πρώτες ύλες και συνταγές με σκοπό τη δημιουργία μέσα από τη μεταξύ τους συνεργασία.

Ένα άλλο θέμα που θα πρέπει σίγουρα να αναλυθεί, είναι το έκθεμα «Ανακαλύπτω τον εαυτό μου, θεματική ενότητα: Πώς κινούμαι;». Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί αλλά και οι εκπαιδευόμενοι ανακαλύπτουν, τον κόσμο της κίνησης με σημαντικές βιωματικές πληροφορίες. Όπως για παράδειγμα, γιατί είναι καλό να ασκούμε, σε συστηματική βάση, ποιά τα οφέλη του στην ψυχολογία μας και ακόμα περισσότερο, ερευνούν την ανατομία τους. Όπως συμπεραίνουμε, απατούνται ουσιώδη και ζωτικής σημασίας ερωτήματα, τα οποία μόνο δια μέσου της θεωρητικής προσέγγισης, θα άγγιζαν μόνο τους ενήλικες. Δηλαδή, η βιωματική προσέγγιση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα όπλο, για την αποφυγή του χάσματος των γενεών, την σημαντική διαφορά ηλικίας (Γερουλάνου, 1989).

Άξιο λόγου είναι να αναφερθεί και η βαρύτητα που έχει δοθεί στο έκθεμα «Παιχνιδότοπος» που αφορά παιδιά βρεφικής και προσχολικής ηλικίας. Από το 1994 μέχρι και σήμερα ο παιχνιδότοπος λειτουργεί φιλοξενώντας θεματικές ενότητες όπως «γίγαντες και νάνοι», «χτίζω και δημιουργώ», «το καράβι», «ο βυθός». Είναι ένας χώρος όπου τα παιδιά μπορούν να παίζουν ρόλους, να μεταμφιεστούν, χρησιμοποιώντας τα αντικείμενα που τους

παρέχονται. Οι ενήλικες συμμετέχουν στο παιχνίδι με τα παιδιά, συζητούν με άλλους γονείς κι ευαισθητοποιούνται σε θέματα διαπαιδαγώγησης (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 62).

Εξίσου σημαντικό είναι να αναφερθεί το έκθεμα «ταξιδεύω με το κινητό μουσείο», που λειτούργησε για δυο χρόνια με τη δωρεά του ιδρύματος Σταύρου Νιάρχου και ταξίδεψε σε πόλεις της Ελλάδας που δεν είχαν εύκολη πρόσβαση στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο. Πλέον τα παιδιά μπορούν να δουν τα έργα των παιδιών που ταξίδεψαν με το κινητό μουσείο. Τελευταίο σταθμό του κινητού μουσείου αποτελεί η Αθήνα και συγκεκριμένα ο χώρος του Μουσείου. Οι επισκέπτες πλέον μέσα από την επίσκεψή τους στο έκθεμα μπορούν να δουν τους 30 προορισμούς που είχε υλοποιήσει το Μουσείο.

<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1359>).

Έπειτα, θα ήταν καλό, να μην παραληφθεί το έκθεμα «Κοινωνική πολιτικότητα και διαφορετικότητα». Το αξιοθαύμαστο για τον ανθρωπισμό, σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι ότι αυτό το πρόγραμμα, χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία στο πλαίσιο του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες». Με αυτόν τον τρόπο, προκαταλήψεις και στερεότυπα τα οποία δημιουργούν ένα κόσμο εκφυλισμού, εγωισμού και ρατσισμού, μέσα από αυτό το ουσιώδες με κάθε έννοια πρόγραμμα, λαμβάνει τέλος. Τα παιδιά, αντιλαμβάνονται την έννοια του σεβασμού απέναντι στο διαφορετικό αλλά και να μην το φοβούνται. Αφού όλοι οι άνθρωποι, είμαστε ίδιοι εσωτερικά (Γερουλάνου, 1989). Στο Μουσείο κατά τη διάρκεια 2014- 2015 διεξήχθη στο παραπάνω έκθεμα η εκπαιδευτική δράση «διαφέρω, διαφέρεις, σ' ενδιαφέρει»; Μέσα από την ιστορία « οι Έτσι και οι Αλλιώς», τα παιδιά γνωρίζουν τους «Έτσι» και τους «Αλλιώς», άτομα διαφορετικά και προσπαθούν μέσα από δραστηριότητες να εξερευνήσουν θέματα ξενοφοβίας, προκαταλήψεων και ξενοφοβίας.

Τελευταίο με εξίσου σημαντικό είναι το έκθεμα «η σοφίτα», που είναι από τα παλαιότερα εκθέματα εφόσον λειτουργεί από το 1994 μέχρι και σήμερα. Η σοφίτα είναι ένα έκθεμα το οποίο περιέχει παλιά αντικείμενα από το 1900 έως το 1950. Αντικείμενα όπως ραπτομηχανή, το πρώτο τηλέφωνο, γραφομηχανή, το πρώτο ηλεκτρικό σίδερο, παλιά καρότσια μωρού κι άλλα αντικείμενα παλιότερης εποχής-αντίκες όχι μόνο της καθημερινότητας αλλά και αντικείμενα επαγγελματιών που είναι υπό εξαφάνιση. Το παιδί μπορεί να αγγίξει και να χρησιμοποιήσει τα αντικείμενα, ακόμη και να τα φορέσει, με σκοπό να εμπλακεί σε ένα παιχνίδι ρόλων. Στον τοίχο πάνω από κάθε έκθεμα είναι κολλημένο ένα χαρτί (λεζάντα) που γράφει τους στόχους του εκθέματος καθώς κι επιπρόσθετες ερωτήσεις που μπορούν να

λειτουργήσουν ως κίνητρο για την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των γενεών (Καλεσοπούλου, 2011,σελ. 103, 104).

5.4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Άτομο με αναπηρία ή άτομο που χρήζει ειδικής μεταχείρισης, ονομάζουμε «κάθε άτομο που έχει μια σωματική ή πνευματική μειονεξία η οποία περιορίζει σημαντικά μία ή περισσότερες από τις κύριες δραστηριότητες της ζωής». Παραδείγματος χάρη, μια σωματική ή πνευματική δυσλειτουργία μπορεί και είναι ικανή να περιλαμβάνει ανθρώπινες αισθήσεις όπως είναι η όραση καθώς και την κινητικότητα του ατόμου ή τις χρόνιες ψυχικές ασθένειες. Για παράδειγμα, τη νοητική υστέρηση, το παθολογικό άγχος, τον αυτισμό. Ως κύριες δραστηριότητες της ζωής θεωρούμε το περπάτημα, την ομιλία, την ακοή, την όραση, την αναπνοή, τη μάθηση, την όσφρηση, την εκτέλεση χειρωνακτικών εργασιών καθώς και τη φροντίδα για τον εαυτό μας γενικότερα. Συνεπώς ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε παγκόσμια κλίμακα, περισσότερο από ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι υπολογίζεται και θεωρείται ότι ζουν με κάποια μορφή αναπηρίας σε ολόκληρο τον κόσμο ή κάποια μορφή ψυχολογικής πάθησης (Δέλλη ,Συριοπούλου,2005).

Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό τόσο το ίδιο το σχολείο όσο και τα μουσεία αλλά και κάθε χώρος- ειδικά όταν πρόκειται για μάθηση-να είναι κατάλληλα εξοπλισμένος.

Για να τεθεί πιο αναλυτικά, όσον αφορά το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ξεκίνησε το έργο του για την υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσα από συνεργασίες, μια εκ των οποίων ήταν η συνεργασία με την Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών το 1990. Με αυτόν τον τρόπο σηματοδοτήθηκε ο κοινωνικός ρόλος του Μουσείου (Καλεσοπούλου,2011, σελ. 58).

Επίσης, συγκέντρωσε και χρησιμοποίησε την χορηγία από το ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη, χρηματικού ποσού με ύψος 14.700 ευρώ ώστε να συντελέσει σε αυτό το σημαντικό έργο οικοδόμησης της γνώσης, σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαιρέτως τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε ένας σκέφτεται. Σε αυτό το πρόγραμμα συμμετείχαν περίπου 300 παιδιά από τις ηλικίες των 3 έως 12 ετών, μέχρι τις τελευταίες τάξεις του δημοτικού, δηλαδή. Βέβαια, για την επιτυχία αυτή συντέλεσαν και βοήθησαν και άλλοι φορείς όπως, για παράδειγμα η «Θεοτόκος», το «Περιβολάκι» και ορισμένα Σχολεία Ειδικής Αγωγής. Μάλιστα, στα πρώτα χρόνια του 2000, οι δραστηριότητες αυτές αξιοποιήθηκαν και στο νοσοκομείο παιδών «Αγία

Σοφία», από παιδιά με νεοπλασματικές ασθένειες κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο νοσοκομείο (Βουδούρη, 2012). (<http://www.lilianvoudouri.gr/2012/12/gia-ta-atoma-me-aidikes-anagkes/>).

Τι ήταν, ωστόσο, αυτές οι δραστηριότητες και τι περιλάμβαναν, είναι κάτι που θα αναλυθεί διεξοδικά, και σε σχέση με ένα ερευνητικό άρθρο για τα παιδιά με ιδιαιτερότητες. Κατά τη διάρκεια, κυρίως, της προσχολικής ηλικίας, τα παιδιά ζουν και βιώνουν έναν συνδυασμένο κόσμο - χρόνο που ταυτόχρονα μπορεί να γίνει ψυχαγωγικός, αλλά και εκπαιδευτικός. Μαθαίνουν πώς να μιλούν και να αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους, πώς να ακολουθούν οδηγίες είτε με το να μιμούνται τους μεγαλύτερους είτε, όχι και πως να χρησιμοποιούν ένα πρόγραμμα. Όλες αυτές οι δεξιότητες θα τους προετοιμαστούν από το σχολείο. Για τα παιδιά με αναπηρία, υπάρχουν ορισμένες προ-σχολικές δραστηριότητες που λειτουργούν ιδιαίτερα καλά και τα βοηθούν να συγκεντρώνονται και να μαθαίνουν ενεργά. Εδώ είναι πέντε προτάσεις που βοηθούν τα παιδιά με αναπηρία, τόσο μέσα στην τάξη όσο και στο σπίτι, να λάβουν τα μέγιστα από τις μαθησιακές τους εμπειρίες.

Μια καλή άσκηση είναι οι αισθητηριακοί πίνακες, οι οποίοι προσφέρουν έναν πλούτο παροχών στα παιδιά με ειδικές ικανότητες. Η συμμετοχή τους στις αισθητηριακές εμπειρίες όπως είναι το ψάξιμο με τα δάχτυλα μέσα σε ρύζι ή το ρίξιμο του νερού μπορεί να αποσπάσει την προσοχή από ένα παιδί που νιώθει υπερκινητικότητα ή άγχος. Το παιδί προσπαθεί να βελτιώσει την ανακάλυψη του ίδιου του εαυτού κι ενθαρρύνεται να εξερευνήσει νέες υφές, οι οποίες στηρίζουν την κοινωνική του αλληλεπίδραση και την συναισθηματική του ανάπτυξη. Αυτή λοιπόν η θεωρία στηρίζεται από το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, αφού έχει εισαγάγει παιχνίδια με πρωταρχικό στόχο την απόκτηση της γνώσης κι όχι μόνο της διασκέδασης, η οποία κατά ένα μεγάλο βαθμό όμως είναι απαραίτητη για την ξεκούραση του νου (Μαρκάκης, Χρηστάκης, Τσιάμαλος, Δροσινού, Αντωνάτου, 2006).

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σχεδιάζει δραστηριότητες για άτομα με αναπηρία σε συνεργασία με τους ερμηνευτές του ίδιου του Μουσείου καθώς και των εκπαιδευτικών των σχολείων και φορέων εκπαίδευσης ΑμεΑ, ώστε να προσαρμοστούν τόσο οι εκπαιδευτικοί στόχοι των δράσεων όσο και το εκπαιδευτικό υλικό των προγραμμάτων. Αν και κάποιες κατηγορίες ΑμεΑ απέκτησαν προσβασιμότητα, το Μουσείο κατάφερε πέραν αυτού να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει την μουσειακή κοινότητα (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 58).

Επίσης, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1135>) οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για ΑμεΑ για το διάστημα 2015- 2016 έλαβαν χώρα στο έκθεμα «κουζίνα, θεματική ενότητα: ανακαλύπτω τον κόσμο του μπισκότου» με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μυρωδιές, παιχνίδια, μαγειρέματα», όπου ο μέγιστος αριθμός των ατόμων που μπορούν να λάβουν μέρος είναι τα 12 άτομα. Τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με τις συλλογές του Μουσείου. Επίσης, σε αυτό το πρόγραμμα έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν παιδιά με νοητική καθυστέρηση, προβλήματα όρασης και ακοής, ελαφριές κινητικές δυσκολίες, διότι δεν υπάρχει πρόσβαση για αμαξίδια. Το πρόγραμμα διεξάγεται χωρίς οικονομική επιβάρυνση. Σκοπός λοιπόν των εκπαιδευτικών αυτών δραστηριοτήτων είναι να αποτρέψουν τον κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων, να αναπτύξουν την δημιουργικότητά τους, μαθαίνοντας μέσα από το παιχνίδι, καθώς και να αποκτήσουν εμπειρίες μέσα από το Μουσείο.

Επιπλέον κάτι που πραγματοποιείται και μπορεί να συμβάλει στην απόκτηση γνώσης τόσο στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης όσο και σε εκείνα που έχουν ιδιαιτερότητες είναι η κινητική αγωγή. Σύμφωνα με τον κλάδο των ειδικών παιδαγωγών το παιχνίδι σε χώρους εξωτερικούς συμβάλει στην εκτόνωση των παιδιών ακόμη κι ενηλίκων, διότι προωθείται η κίνηση ολόκληρου του σώματος καθώς και η ισορροπία του ατόμου, διδάσκοντας παράλληλα στο να υπακούν στις οδηγίες και να εστιάζουν την προσοχή τους (Μαρκάκης, Χρηστάκης, Τσιάμαλος, Δροσινού, Αντωνάτου, 2006).

Βέβαια, αυτό που δεν αναφέρεται είναι πως είναι ιδανικό εργαλείο, όχι μόνο για την απόκτηση γνώσεων περί υγιεινής και σωματικής ευεξίας αλλά και συντονισμού των κινήσεων και των πληροφοριών που δίνονται από τους εκπαιδευτικούς και σταδιακά από το μεγαλύτερο μέρος των ανθρώπων που θα δίνουν εντολές σε αυτούς, ώστε να αποφύγουν συγκρούσεις, κοινωνικά αρνητικά φορτισμένα φαινόμενα που απειλούν τους ανθρώπους με ιδιαιτερότητες και την σταδιακή βελτίωση και συγκρότηση του χαρακτήρα τους ως προς την κοινωνία. Για παράδειγμα, υλοποιήθηκε από το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, συγκεκριμένα για ηλικίες από 5 έως 8 ετών, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ένα παραμύθι για πολλά ταλέντα». Η δράση αυτή αφορούσε ένα κουκλοθέατρο με τους διάφορους ρόλους ενός παραμυθιού να ζωντανεύουν. Με αποτέλεσμα, να ανακαλύψουν πως ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός, αλλά και τα ιδιαίτερα του ταλέντα. Μεταξύ τους δεν υπάρχει κανένα κοινό.

5.5. ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Γενικός στόχος μιας τέτοιας ιστορικής και ανθρωπιστικής αποστολής είναι η διαμόρφωση η οικοδόμηση της αγάπης για την γνώση από τις μικρές κιόλας ηλικίες. Αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσα από τον εκπαιδευτικό χώρο του μουσείου είτε έξω από αυτό, με αποτέλεσμα ο μικρός επισκέπτης να λειτουργεί με σεβασμό ως προς την κοινωνία και αγάπη καθώς και μεράκι ως προς τη μάθηση.

Πιο συγκεκριμένα, αυτή η τάση των επισκεπτών προς τη γνώση επιτυγχάνεται στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο εφόσον ανακαλύπτουν τρόπους μελέτης μέσα από τα εκθέματα με την βοήθεια των ερμηνευτών. Ο ανθρώπινος νους και ειδικότερα το παιδικό μυαλό συγκροτείται στον τρόπο που θα πρέπει να μάθει να λειτουργεί, ώστε να οικοδομήσει το υλικό και τις πληροφορίες που του παρέχονται. (Λαμπράκη, 1991).

Παρά την σημαντική συνεισφορά του εκπαιδευτικού προσωπικού του Μουσείου εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή των ίδιων των γονέων αλλά και των εκπαιδευτικών της σχολικής αίθουσας, οι οποίοι με την σειρά τους προετοιμάζουν (είτε με τις μουσειοσκευές, είτε όχι) τα παιδιά για τα θέματα που επρόκειτο να μελετηθούν.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου δημιουργούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη διαλόγου με αφορμή ένα αντικείμενο, μία απορία, έναν προβληματισμό. Γίνεται ανταλλαγή απόψεων αφού τα παιδιά αλληλεπιδρούν τόσο μεταξύ τους όσο και με το προσωπικό του Μουσείου. Ερωτήσεις για το πώς θα υλοποιηθεί κάτι μπορούν να τεθούν και από τον ερμηνευτή (παραδείγματος χάρη στον χώρο της κουζίνας για την εκτέλεση μιας συνταγής ο ερμηνευτής ρωτάει τα παιδιά πώς θα καταλάβουν ποιο από τα υλικά είναι το αλεύρι. Έτσι ξεκινά μια συνεργασία, οποία δεν παύει να αποτελεί έναν ακόμη στόχο του προγράμματος (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 80).

Επίσης, σύμφωνα με τον Piaget η μάθηση θεωρείται μια προσωπική διαδικασία που προέρχεται από υποκειμένου πάνω στον φυσικό κόσμο (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 82). Στο Παιδικό Μουσείο το έκθεμα «Βυθός» δίνει στα παιδιά ερεθίσματα για να μελετήσουν σε ατομικό επίπεδο το θαλάσσιο περιβάλλον που αποτελείται από συλλογές ζώων ώστε να συγκρίνουν τον θαλάσσιο κόσμο με το δικό τους περιβάλλον. Έτσι αναπτύσσουν διάφορους τομείς της νοημοσύνης τους (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 82).

Το Μουσείο επίσης σχεδιάζει προγράμματα που βασίζονται εν μέρει στην προϋπάρχουσα γνώση των παιδιών συνδυάζοντας γεγονότα από προηγούμενες εμπειρίες της ζωής τους. (Καλεσοπούλου, 2011, σελ. 87).

Αξίζει να σημειωθεί η ενημέρωση των γονέων μέσα από έναν κύκλο σεμιναρίων, που παραδίδονται από τους αποδεδειγμένους εκπαιδευτικούς. Εργαζόμενους με πολυετή εμπειρία στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ή ακόμα και κατά την διάρκεια των μαθημάτων μέσα από τα εκθέματα που προβάλλονται, έτσι ώστε να είναι πλήρως επιστημονικώς και επαρκώς ενημερωμένοι για παιδαγωγικά και ψυχολογικά θέματα που τρέχουν είτε κατά την διαδικασία της μάθησης είτε σε απλά θέματα, γενικά και ρουτίνας που αποτελούν σταθμό για εκατομμύρια ζωές όπως, για παράδειγμα το βούρτσισμα των δοντιών, η προσωπική υγιεινή και φροντίδα και άλλα πολλά θέματα που χρήζουν αναγκαίας συγκρότηση του χαρακτήρα (Λαμπράκη, 1991).

Όλα αυτά απαρτίζουν του στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε γενικότερο πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. Η εκπαίδευση δεν είναι μόνο μία μαθησιακή διαδικασία, αλλά και μια διαδικασία που στοχεύει στην ψυχολογική ασφάλεια και ωρίμανση. Τα κίνητρα, οι στόχοι και τα θέλω του εκάστοτε εκπαιδευτικού επηρεάζουν, σε μεγάλο βαθμό, τη σκέψη και τη συμπεριφορά όχι μόνο των μαθητών αλλά και πολύ περισσότερο όλης της κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να προσελκύσουν την προσοχή, και συνεπώς το ενδιαφέρον των μαθητών θα πρέπει να λάβουν υπόψη τα προσωπικά ενδιαφέροντα και την διαφορετικότητα και ατομικότητα του κάθε μαθητή. « Η μάθηση έχει καλύτερα αποτελέσματα όταν συντελείται σε χώρο όπου υπάρχουν καλές διαπροσωπικές σχέσεις.» (Λαμπράκη, 1991).

<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>.

Παρόλα αυτά οι επιμέρους στόχοι διαφέρουν ανάλογα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που ακολουθεί. Οι πιο βασικοί σύμφωνα με την Καλεσοπούλου (2011) στόχοι είναι:

Πρώτα από όλα, παρουσιάζονται οι γνωστικοί στόχοι, οι οποίοι έχουν καλλιεργηθεί και δημιουργηθεί έτσι ώστε να συμβάλλουν στο δύσκολο έργο και μακρινό ταξίδι της απόκτησης γνώσεων διαφόρων ενοτήτων όπως η ιστορία, θρησκεία, μαθηματικά και άλλους επιστημονικούς τομείς (Καλεσοπούλου, 2011).

Έπειτα, συμβάλλει στην καλλιέργεια της δημιουργικής και ορθής κριτικής σκέψης, καθώς και την ανάπτυξη αυτογνωσίας, αυτοκριτικής, εμπιστοσύνης, συναδελφικότητας και εμπιστοσύνη

προς τον ίδιο μας τον εαυτό. Το δεύτερο πεδίο διεύρυνσης που στοχεύει η Ελληνική παιδεία είναι η επίδειξη των θυμικών στόχων (Καλεσοπούλου, 2011). Τι είναι, ωστόσο, οι θεσμικοί στόχοι; Και γιατί είναι τόσο σημαντικοί ώστε να προβάλλονται από την Ελληνική παιδεία, σε σημείο που να θέλουν να τους προωθήσουν και να τους ενσωματώσουν στον ελληνικό τρόπο σκέψης και αντίληψης;

Οι θεσμικοί στόχοι, τονίζουν την ανάπτυξη και την ενίσχυση των θετικών συναισθημάτων και αξιών. Με άλλα λόγια, την συναισθηματική και νοητική ψυχοσύνθεση του εκάστοτε ανθρώπου, στην διάρκεια της προσπάθειας του να εξασφαλίσει την απόκτηση της γνώσης του επιπέδου και τομέα που παρακολουθεί και έχει ως στόχο να κατακτήσει. Για παράδειγμα, όσο άριστος μαθητής και θέληση να έχει κάποιος για ένα συγκεκριμένο μάθημα και ένα γενικό θέμα, επηρεάζοντας άμεσα ή έμμεσα την καθημερινή ζωή του, εάν δεν υπάρχει ο απαραίτητος σεβασμός και η δικαιοσύνη, ποτέ δεν θα μπορέσει να φτάσει στο ύψιστο σημείο της μάθησης. Αλλά, μοναδικό αποτέλεσμα θα δεν θα είναι τίποτε άλλο από το να απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο μακριά από αυτήν, επειδή ακριβώς ο τρόπος προσέγγισης του είναι απωθητικός. Απωθητικά παραδείγματα μπορούν να παρομοιαστούν, ο καβγάς, η λεκτική βία, η σωματική βία, η έλλειψη εμπιστοσύνης, ειρωνεία και άλλες μορφές σωματικής και ψυχικής κακοποιήσεις που τείνουν να απειλούν την ψυχοσύνθεση ενός ατόμου. Με άλλα λόγια, προϋπόθεση για την πραγματοποίηση αυτού του στόχου είναι η ύπαρξη καλού μαθησιακού κλίματος που θα έχει προσωπικό νόημα για το μαθητή (Καλεσοπούλου, 2011).

Τέλος, δεν θα ήταν σωστό ηθικά να μην αναφερθούν οι ψυχοκινητικοί στόχοι, οι οποίοι θέλουν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να προχωρήσουν στην ανάπτυξη φυσικών και σωματικών τους ικανοτήτων. Ωστόσο, στην πράξη, οι παραπάνω στόχοι είτε παραμελούνται είτε μένουν ανολοκλήρωτοι. Για την αποφυγή αυτού του φαινομένου, της αποσταθεροποίησης της μάθησης εξαιτίας παραμέλησης και αδιαφορίας, θα ήταν καλό και σωστό να υπάρξουν επιμορφωτικά προγράμματα, παρόμοια με του τύπου σεμιναρίων, και να γίνει προσπάθεια ανθρωπιστικής προσέγγισης στην εκπαίδευση από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Η ανθρωπιστική προσέγγιση χαρακτηρίζεται από την επικέντρωση και την έμφαση που δίνει στο μαθητή, ως άτομο μοναδικό και ξεχωριστό. Στόχος της είναι η ενίσχυση της σκέψης, της κρίσης και της κατανόησής του. Άνθρωποι που λειτούργησαν ως αυθεντίες στον χώρο της εκπαίδευσης είναι οι Morse και Brand, οι οποίοι έχουν καταγράψει αρχές που διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία, σε ένα μεγάλο και σημαντικό

βαθμό, διευκολύνοντας ένα μεγάλο εύρος ανθρώπων που ασχολούνται με την έρευνα, την διδασκαλία και γενικότερα με τον κόσμο της γνώσης. Αυτοί οι δύο, λοιπόν, «έθρεψαν» τρεις κανόνες για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι λειτουργούν ως φωτεινή σηματοδότες ως προς την ευημερία των μαθητών.

Για τους ίδιους λόγους και με τους ίδιους τρόπους, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο έχει υιοθετήσει αυτό το « Ευαγγέλιο» της εκπαίδευσης και παιδείας, για ένα όσο το δυνατόν καλύτερο και πιο εγγυημένο αποτέλεσμα , που θα συμβάλλει θετικά για ακόμα ένα λιθαράκι στον βωμό της γνώσης και της παιδείας. (Καλεσοπούλου, 2011)

Οι αρχές που ακολουθεί παρόλα αυτά το σωματείο του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, είναι οι εργαζόμενοι :

- να βρίσκονται δίπλα στο παιδί.
- να δημιουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα που τροφοδοτούν κι ενεργοποιούν τη σκέψη μέσα από τα αντικείμενα.
- να συντηρούν τις συλλογές του Μουσείου και να είναι ανοιχτές για το κοινό.
- να υπάρχει σωστή συνεργασία τόσο με τους γονείς των παιδιών όσο και με τους εκπαιδευτικούς πριν αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της επίσκεψής τους.
- να συνεργάζονται και με άλλους φορείς κι εκπαιδευτικούς ώστε να διαδοθεί η φιλοσοφία της δια βίου μάθησης.
- Ο χώρος του Μουσείου να λειτουργήσει ως ένα κέντρο έρευνας και παιδαγωγικής ανάπτυξης, εισάγοντας ένα νέες μεθόδους γνώσης κι άτυπης εκπαιδευτικής λειτουργίας.

<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=11>

5.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Πέρα από το ενδιαφέρον του κόσμου για την προσφορά του στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σε ατομικό επίπεδο, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και σε οργανισμούς που για χρόνια στηρίζουν το Μουσείο σε ένα μεγάλο βαθμό. Ο λόγος γίνεται για του χορηγούς που θα αναλύσουμε παρακάτω:

Το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος στηρίζει εδώ και 17 χρόνια το έργο του Παιδικού Μουσείου. Το 2008 το Ίδρυμα χρηματοδότησε το πρόγραμμα του Μουσείου με τίτλο «το Παιδικό Μουσείο στο Νοσοκομείο», αναφερόμενο στην χρήση μουσειοσκευών και στην εκτέλεση 10

εκπαιδευτικών δράσεων στο νοσοκομείο «Αγία Σοφία». Επόμενος σταθμός αποτελεί το 2012 η χρηματοδότηση του διαπολιτισμικού προγράμματος «όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι» για τον εορτασμό 70 ετών φιλίας μεταξύ Ελλάδας και Καναδά. Παράλληλα την ίδια χρονιά το Ίδρυμα χρηματοδότησε, το Παιδικό Μουσείο για την διετή λειτουργία του «Κινητού Μουσείου», που στόχο είχε να ταξιδέψει σε διάφορες περιοχές της χώρας. (<http://www.snf.org/el/>). Το «Κινητό Μουσείο» επισκέφθηκε 30 προορισμούς της χώρας, υλοποιώντας 426 εκπαιδευτικές δράσεις στις οποίες συμμετείχαν 11.357 παιδιά και 793 εκπαιδευτικοί. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=55>)

Επίσης, η εταιρεία «Mondelez International» (πρώην Kraft Foods) υποστηρίζει εδώ και 22 χρόνια το έργο του Παιδικού Μουσείου, ενισχύοντας οικονομικά το έκθεμα «Ανακαλύπτω τον εαυτό μου, πώς κινούμαι;» καθώς και το εκπαιδευτική δράση «Η σοκολάτα και ο Παυλίδης» αναφερόμενο σε μαθητές Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού. Αξίζει να σημειωθεί πως το σχολικό έτος 2014 -2015, 492 μαθητές και 47 εκπαιδευτικοί έλαβαν μέρος στην βιωματική δράση που έλαβε χώρα στο εργοστάσιο σοκολάτας Παυλίδης. Επιπροσθέτως, το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο σχεδίασε 9 δράσεις για παιδιά 4 έως 15 ετών κι εκπαίδευσε 52 εργαζόμενους της εταιρείας Mondelez τον Σεπτέμβρη και τον Οκτώβρη του 2014 στο πλαίσιο του εθελοντισμού, ώστε να συμμετέχουν στις δράσεις με θέματα που αφορούσαν την διατροφή, την άσκηση και τα γεύματα. Οι δραστηριότητες υλοποιήθηκαν από τους εργαζομένους της εταιρείας Mondelez στα Παιδικά χωριά SOS Βάρης και Πλαγιαρίου στην Θεσσαλονίκη καθώς και στο Χατζηκυριάκειο ίδρυμα παιδικής προστασίας.

(<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=55>).

Επιπλέον, η εταιρεία Μπισκότα Παπαδοπούλου προσφέρει εδώ και 18 χρόνια στο Μουσείο και πιο συγκεκριμένα στο έκθεμα «Κουζίνα, ανακαλύπτω τον κόσμο του μπισκότου». Φέτος υλοποιήθηκε στις 9 και 10 Μαΐου το αφιέρωμα στην γιορτή της μητέρας όπου τα μπισκότα ήταν πρωταγωνιστές σε αυτήν την δράση.

Η CIPΠ υποστηρίζει εδώ και 11 χρόνια το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «οικονομία γνώση με αξία», που αφορά σε παιδιά 6 έως 12 ετών. Μια δράση που διεξάγεται τον χώρο του Μουσείου.

Ο Πολιτιστικός και Αναπτυξιακός Οργανισμός κοινής ωφέλειας «NEON» υποστηρίζει εδώ και 2 χρόνια την βιωματική δράση «Είναι αυτό τέχνη;», η οποία υλοποιείται σε γυμνάσια της Αττικής. Και συμμετείχαν 2.500 μαθητές τρίτης γυμνασίου κι 120 εκπαιδευτικοί. Επίσης για

την διεξαγωγή του προγράμματος η NEON συνεργάζεται με το Παιδικό Μουσείο και πιο συγκεκριμένα με το πρόγραμμα που αφορά σε οικογένειες που διεξήχθη στον χώρο της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στο πλαίσιο της έκθεσης Terrapolis τον Ιούνιο και Ιούλιο 2015, όπου έλαβαν μέρος παιδιά 6 έως 17 ετών και μαζί τους 200 ενήλικες. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=55>).

Παρεμπιπτόντως, το ίδρυμα «Μποσδάκη» υποστηρίζει την μελέτη και τον σχεδιασμό του εκθέματος «Κοινωνική και πολιτισμική διαφορετικότητα» που υλοποιείται στο Παιδικό Μουσείο. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία. Το ίδρυμα Μποσδάκη αποτελεί τον διαχειριστή επιχορήγησης αυτού του προγράμματος με σκοπό την ενίσχυση της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης.

Επιπλέον η «Εθνική Ασφαλιστική» παρέχει τις υπηρεσίες της εδώ και 5 χρόνια στο Μουσείο με την κάλυψη της ασφάλειας αστικής ευθύνης και πυρός.

Τελευταία μια εξίσου σημαντική χορηγία για το Μουσείο αποτελεί η εταιρεία «Σκλαβενίτης», που εδώ και 18 χρόνια προσφέρει κάθε μήνα μια δωροεπιταγή με σκοπό να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες του Μουσείου. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=55>)

Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς πως η σημασία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου είναι σπουδαία και είτε ατομικά – με την παροχή άμεσης βοήθειας μέσω του εθελοντισμού και με την ετήσια συνδρομή – είτε συλλογικά με την παροχή υπηρεσιών μεγάλων εταιριών μπορεί να διευρυνθεί το έργο του Μουσείου.

5.7. ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο έχει την δική του επίσημη ιστοσελίδα η οποία παρέχει πολλές πληροφορίες σχετικά με τα εκθέματα, τα προγράμματα, τις συλλογές του Μουσείου, το σωματείο, πληροφορίες σχετικά με τον εθελοντισμό και την συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις, καθώς επίσης και το έργο και τον παιδαγωγικό σκοπό του.

Παρόλα αυτά για 2 χρονιές το 2012 λειτούργησε η πλατφόρμα του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, όπου παρείχε την δυνατότητα στα παιδιά να συμμετέχουν σε δράσεις του Μουσείου με τρόπο εικονικό με την επίσκεψη των παιδιών στο Μουσείο. Ένας από τους παρόχους που βοηθούν και συμβάλλουν στην υλοποίηση της μάθησης και ξενάγησης των χώρων του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, είναι η ηλεκτρονική πλατφόρμα learn e-pedia, η οποία δίνει αυτή τη δυνατότητα στους μικρούς και μεγαλύτερους μαθητές να αποκτήσουν

γνώσεις περί απλών θεμάτων, όπως είναι η έννοια των μαθηματικών μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος «Γεια σου, Πυθαγόρα: ανακαλύπτοντας τον χώρο των αριθμών και τα γεωμετρικά σχήματα» αλλά και άλλες πληροφορίες που σχετίζονται με την μάθηση, του προγράμματος «Η αγορά».

Πώς συμβαίνει όμως αυτό; Αν υπολογίσουμε τις συνεντεύξεις των παιδιών και το οπτικοακουστικό υλικό που μας δίνεται από την δημοσίευση του στον διαδικτυακό ισότοπο του internet, γρήγορα αντιλαμβανόμαστε τα πολλαπλά οφέλη του.

Καταρχάς, ας αναλύσουμε τι είναι το πρόγραμμα «Γεια σου, Πυθαγόρα». Εκεί οι μαθητές (ανεξαρτήτου ηλικιακής ομάδας στην οποία ανήκουν) μαζί με τους γονείς τους εξοικειώνονται με τις γεωμετρικές έννοιες, τα σχήματα και τους αριθμούς με έναν τρόπο βιωματικό(παραδείγματος χάρη μιας δραστηριότητας είναι να ταξινομήσουν τους αριθμούς στη σειρά σε δεκάδες, εκατοντάδες και άλλα). Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από δραστηριότητες όπως η ζωγραφική γεωμετρικών σχημάτων με τρισδιάστατη μορφή. Το πρόγραμμα διεξάγεται με μεγαλύτερη ευκολία αφού μέσα από τον ψηφιακό κόσμο τα παιδιά βρίσκουν πιο διασκεδαστική τη γνώση.

Επιπλέον στην ίδια ψηφιακή πλατφόρμα τα παιδιά μπορούν να παίξουν με οικοδομικό υλικό που τους παρέχεται, να δημιουργήσουν κατασκευές σε ψηφιακή μορφή όπως και στο έκθεμα «παιχνιδότοπος: χτίζω και δημιουργώ».

Επιπροσθέτως από την ψηφιακή μορφή δεν λείπει το έκθεμα «Αγορά», όπου οι μικροί επισκέπτες (κυρίως παιδιά προσχολικής ηλικίας) μπορούν να γνωρίσουν και να κατακτήσουν τις καθημερινές έννοιες όπως η ζήτηση και η προσφορά επίσης είχαν την δυνατότητα να ανακαλύψουν λέξεις και αριθμούς, καλούνται να κάνουν ψηφιακές συναλλαγές σα να ήταν στην αγορά. Δεν θα μπορούσε να λείπει η δυνατότητα «μεταμόρφωσης» τους σε πελάτες και να μιμηθούν την καθημερινότητα των γονιών τους ίσως.

Η ιδέα του e- learning και συνεπώς η υλοποίησή του, έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις στον εκπαιδευτικό τομέα με την αιτιολογία ότι μέσω αυτής της μάθησης παρέχονται στον εκπαιδευόμενο δύο πολύ σημαντικές τεχνικές προκειμένου να φτάσει στο υπέρτατο σημείο της μάθησης. Πρώτα από όλα, ηθικά ορθό θα ήταν να αναγνωριστεί η αξία της άμεσης εμπειρίας . Για παράδειγμα, όπως αναφέρθηκε στην εκπαιδευτική διαδικασία « στην αγορά» ο κύριος στόχος είναι η μάθηση και διδασκαλία της αριθμητικής, μέσα από την εικονική συναλλαγή ρευστού σε ένα καθημερινό μαγαζί. Η εμπειρία αυτή, καθίσταται ικανή να προσκομίσει άπειρα οφέλη στον μαθητή, καθώς με αυτόν τον τρόπο όχι μόνο ο

εκπαιδευόμενος αντιλαμβάνεται την σημασία των μαθηματικών, ακόμα και σε αυτό το στάδιο της ζωής του, αλλά πολύ περισσότερο εισέρχεται στον κόσμο της γνώσης και μάθησης. (Randy Garrison, 2011).

Έτσι, με την βοήθεια της εξέλιξης της τεχνολογίας και του τρόπου με τον οποίο ο εκπαιδευτικός επιλέγει να διδάξει τα μαθήματα του, συμβάλλει σε έναν άπιαστο συνδυασμό, που μπορεί να αλλάξει τον τρόπο σκέψης και ωριμότητα της ανθρωπότητας, ή έστω μεμονωμένων ατόμων. Η ψηφιακή πλατφόρμα του Ελληνικό Παιδικό Μουσείου, σε συνεργασία με το e-learn pedia προωθείται και διαφημίζεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, έτσι ώστε όχι μόνο να κερδίσει την αναγνώριση της σε πανελλαδικό και παγκόσμιο επίπεδο, αλλά πολύ περισσότερο να ενημερωθεί ο κόσμος για τα προγράμματα του, τα οποία προσφέρονται μέσω του internet δωρεάν σε παιδιά και σε μεγάλους, εξισορροπώντας έτσι την ενημέρωση με την εκπαιδευτική διαδικασία. Συμβάλλοντας σε ένα κόσμο με όραμα και αγάπη. (Learn-e pedia, 2012).

Φυσικά, τίποτα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς το καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, χωρίς τους ανθρώπους που επέλεξαν αυτόν τον τρόπο ζωής και έθεσαν αυτούς τους εκπαιδευτικούς στόχους ως προτεραιότητα τους. Το ανθρώπινο δυναμικό, που εκτός από την αγάπη και το μεράκι για ένα πολύ καλό και εξαιρετικό αποτέλεσμα, αρκεί από αυτούς έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο χώρο των θεωρητικών επιστημών ή έχουν εκπονήσει κάποιο συγγραφικό έργο. Η πλειοψηφία των εργαζομένων διαθέτει επαρκείς γνώσεις της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και γνωρίζει πολύ καλά μία ή δύο ξένες γλώσσες, ενώ όλοι διαθέτουν ένα πλούσιο βιογραφικό στον τομέα των θεωρητικών σπουδών. Πιο συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό προσωπικό του οργανισμού, όπως και κάθε άλλου φορέα, είναι άκρως εξειδικευμένο σε συγκεκριμένα μαθήματα και σε συγκεκριμένες τάξεις. Διαθέτουν και τις απαραίτητες ακαδημαϊκές γνώσεις ώστε το αποτέλεσμα, εν τέλει, να απογειωθεί. Σε αυτούς τους ανθρώπους αξίζει να δοθεί, ιδιαίτερη και σημαντική, βαρύτητα. Όπως, κάθε οργανισμός διέπεται από τα ανώτερα και τα κατώτερα στρώματα, για την ομαλή λειτουργία του, αποφυγή συγκρούσεων και “δρομολόγηση” των ευθυνών που έχει να πραγματοποιήσει το κάθε μέλος, ανάλογα με την θέση που του αντιστοιχεί.

Πέρα από τους υπαλλήλους που φροντίζουν για τα οικονομικά του οργανισμού και τις λειτουργίες των ανθρώπων, βέβαια και είναι λογικό, να υπάρχει άμεση ανάγκη για υποστήριξη από εκπαιδευτικά άρθρα και εξειδικευμένο προσωπικό. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο επιλέγει ικανούς συνεργάτες με πλούσια επαγγελματική εμπειρία που έχουν πίστη, εμπιστοσύνη και μεράκι για το όραμά και τις προσδοκίες του συλλόγου, ενώ παράλληλα

αποδέχονται και υποστηρίζουν με μεγάλο ζήλο τη δια βίου εκπαίδευση. Ανάλογα με τα προγράμματα και τις εκδηλώσεις που προγραμματίζει να πραγματοποιήσει το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Μουσείο, κάθε χρονιά, συνεργάζεται επιπλέον των σταθερών ανθρώπων και με πλήθος άλλων επιστημόνων και εκπαιδευτικών – ή μη- συμβούλων, με ερμηνευτές, ηθοποιούς, ζωγράφους, ψυχολόγους και άλλες ποικίλλες ειδικότητες που θα μπορούσαν να συμβάλλουν θετικά στο εκπαιδευτικό όνειρο του μουσείου αυτού. Άλλωστε, όπως παρατίθεται από τα λεγόμενα των ίδιων των ανθρώπων που βρίσκονται στην διοίκηση του συγκεκριμένου Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, «Το Μουσείο επενδύει στην ενδομουσειακή εκπαίδευση των ανθρώπων του και σ' αυτό συμβάλλει καθοριστικά η συνεργασία με εκπαιδευτικούς φορείς». (Learn-epedia, 2012).

Πέρα όμως από το εκπαιδευμένο και καταρτισμένο για αυτήν την δουλειά προσωπικό, σε καμία περίπτωση δεν είναι συνετό να μην αναγνωρισθούν οι προσπάθειες απλών πολιτών που έχουν την ευγένεια και καλή συνείδηση να αφιερώσουν λίγο από τον χρόνο τους εθελοντικά, έτσι ώστε να συμβάλλουν ακόμα περισσότερο θετικά στο όραμα και όνειρο των παιδιών. Στην συμβολή ενός διαφορετικού κόσμου, ενός κόσμου που αγαπά και φροντίζει για την εκπαίδευση και γνώσεις του.

5.8. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Σύμφωνα με το πρωτότυπο βιβλίο της Ματίνα Μάγγου (2012) η έννοια του εθελοντισμού συνδέεται με την αλληλεγγύη και την ανιδιοτελή προσφορά. Ο εθελοντισμός εκφράζεται με πολλούς τρόπους, ο καθένας από αυτούς με τη δική του φυσιογνωμία και μέθοδο δράσης. Κοινό χαρακτηριστικό όμως, όλων είναι η συνδρομή τους στην προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στη σύγχρονη εποχή ο εθελοντισμός έχει καθιερωθεί ως ο θεσμός εκείνος, που συμβάλει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων και καλείται να αναπληρώσει τα κενά που δημιουργεί η αδυναμία του κράτους και οι μηχανισμοί της αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει την εμφάνισή τους πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με πληθώρα εθελοντικών δράσεων και κύρια πεδία εφαρμογής το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τις κοινωνικές υπηρεσίες. Σε κάθε πεδίο εφαρμογής οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, είτε έχουν μορφή ιδρύματος αστικής / μη κερδοσκοπικής εταιρείας, σωματεία ή συλλόγους στηρίζουν τη δράση τους στην εθελοντική προσφορά των μελών τους. «Ο εθελοντισμός δεν είναι απλά ένας όρος, είναι στάση ζωής και δρα εποικοδομητικά στο κοινωνικό στερέωμα καθώς αφορά όλους ανεξάρτητα από κοινωνικές και οικονομικές διακρίσεις, προάγει την ενεργή συμμετοχή των

πολιτών στην προάσπιση των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων και ενδυναμώνει την κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή» (Μάγκου, 2012).

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο αναπτύσσει, μέσω των προγραμμάτων του, μια εθελοντική δράση, η οποία απαρτίζεται από ανθρώπους με αγάπη και μεράκι για την οικοδόμηση της γνώσης. Εθελοντής μπορεί να γίνει, ο οποιοσδήποτε που θέλει να συνεργαστεί μαζί με το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο. Η μοναδική διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει, σύμφωνα με τις οδηγίες του ίδιου του φορέα, δεν είναι τίποτε άλλο παρά να στείλει ένα μήνυμα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (volunteers@hcm.gr), γράφοντας με ποιόν τομέα θέλει να ασχοληθεί (παραδείγματος χάρη με την καθαριότητα, με το τμήμα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και την παιδαγωγική λειτουργία, και άλλες δουλειές που συντελούν στην ορθή και ομαλή λειτουργία του Μουσείου). Από το 1987 οι θέσεις της εθελοντικής δράσης είναι ανοιχτές στο κοινό. Εθελοντής στο Μουσείο μπορεί να γίνει ο οποιοσδήποτε ανεξαρτήτως παιδαγωγικής κατάρτισης και ηλικίας. Από ομάδες φοιτητών μέχρι και ομάδες συνταξιούχων, άνεργοι και μη έχουν αυτή τη δυνατότητα της προσφοράς τόσο στην κοινωνία ευρύτερα καθώς και στο Μουσείο όσο στους ίδιους μέσω της προσωπικής ικανοποίησης.

Παρόλα αυτά προκειμένου να αναγνωριστεί η εθελοντική τους δράση, οι εθελοντές επιβάλλεται πρωτίστως να παρακολουθήσουν ένα σεμινάριο 250 ωρών το οποίο διοργανώνεται και υλοποιείται από το ίδιο το Μουσείο. Συνεπώς τους χορηγείται βεβαίωση παρακολούθησης από το Μουσείο καθώς επίσης τους παρέχονται εκπτώσεις σε άλλα σεμινάρια του Μουσείου και στο χώρο του παιχνιδιοπωλείου.

Όπως προαναφέρθηκε οι εθελοντές μπορούν να διαλέξουν τον κλάδο που τους ενδιαφέρει να ασχοληθούν μέσα στον χώρο σύμφωνα και με τις ανάγκες του Μουσείου. Οι θέσεις που διατίθενται για την εθελοντική απασχόληση σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Μουσείου είναι οι εξής: ο εκθεσιακός χώρος, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι συλλογές, η γραμματειακή υποστήριξη, το υλικοπωλείο, το παιχνιδιοπωλείο, η υποδοχή, το κέντρο έρευνας και τεκμηρίωσης, η τεχνική υποστήριξη και η επικοινωνία. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1259>).

Οι εθελοντές του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου είναι πολύτιμοι βοηθοί στην καθημερινή προσπάθεια του Μουσείου για την επίτευξη του στόχου των Ιδρυτών του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, που δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα χαμόγελο για όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως φυλής, χώρας, ηλικίας, χρώματος, τρόπος σκέψης και άλλων ποικίλων παραγόντων. Είναι το κέντρο της φιλοσοφίας της αλληλοϋποστήριξης, «η καρδιά» των

δράσεων και τόσο πολύ σημαντικοί με το εργατικό εκπαιδευτικό δυναμικό μας, καθώς απασχολούνται, περίπου, σε όλες μας τις δράσεις και καλύπτουν βασικές ανάγκες.

Η απασχόληση των εθελοντών γίνεται ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν, φυσικά πάντα σύμφωνα με τη διαθεσιμότητά τους, την οποία αυτοί οι ίδιοι θα καθορίσουν, και την επιθυμία τους. Είναι σίγουρο ότι χωρίς τη συνεισφορά τους, το εύρος των δράσεων του Οργανισμού δε θα μπορούσε να είναι τόσο μεγάλο. Με άλλα λόγια, οι εθελοντές απαρτίζουν έναν τεράστιο ρόλο, όσον αφορά την εκπαίδευση των ατόμων, την λειτουργία του μουσείου, την ανάπτυξη του, αποτελώντας μια σταθερή βοήθεια για αυτούς τους ευαίσθητους τομείς.

Οι άνθρωποι που δραστηριοποιούνται στον τομέα του ανιδιοτελούς εθελοντισμού του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, έχουν την χρυσή να ακολουθήσουν τους ερμηνευτές σε δράσεις οι οποίες πραγματοποιούνται σε άλλα μουσεία, στα σχολεία και σε άλλους χώρους δραστηριοποίησης, όπως ακριβώς είναι το παιχνιδοπωλείο, η σοφίτα και άλλα εργαστηριακά (ή μη) εκθέματα. Μετά το πέρας της ολοκλήρωσης της εθελοντικής εργασίας και εκπαίδευσης, οι άνθρωποι που συμμετείχαν και έλαβαν μέρος σε μακροχρόνιο επίπεδο, δεν μπορούν παρά να αποτελέσουν πλέον ενεργά μέλη του εθελοντικού προγράμματος του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου (Δερμέτη, 2015).

Πέρα από την εθελοντική δράση πολλών εκπαιδευτικών και γενικότερα των ανθρώπων που ασχολούνται με την λειτουργία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, ένας παράγοντας που μειώνει κατά ένα μεγάλο ποσοστό τα έξοδα και τις δαπάνες του φορέα, είναι η συνδρομητική πληρωμή, η οποία για ακόμη μια φορά βασίζεται στην εθελοντική δράση των ανθρώπων, κατά ένα διαφορετικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, αντί να ξοδεύουν χρόνο από την καθημερινότητά τους ή ακόμα και για τον λόγο ότι δεν έχουν αρκετό χρόνο, αλλά είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν, επιλέγουν να γίνουν συνδρομητές. Συνδρομητής μπορεί να γίνει με ευκολία, ο κάθε ενήλικας άνθρωπος που θέλει να συνεισφέρει με θετικό τρόπο στην λειτουργία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου αλλά και σε κάθε σωματείο. Σύμφωνα με την σελίδα του Μουσείου η συνδρομή διαρκεί για ένα έτος και ο συνδρομητής καταβάλλει το ποσό των 35 ευρώ. Με αυτήν την ενέργεια το Μουσείο του παρέχει ενημέρωση ανά τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά με τις δράσεις του Μουσείου κι έκπτωση στα σεμινάρια ενηλίκων, στα ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα, στα προγράμματα που αφορούν οικογένειες και μεμονωμένους επισκέπτες (που υλοποιούνται εντός Σαββατοκύριακων) αλλά και στον χώρο του παιχνιδοπωλείου. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1352>)

5.9. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο στην προσπάθειά του να ταξιδέψει σε τριάντα προορισμούς της χώρας όπως προαναφέραμε, χρειάστηκε την οικονομική ενίσχυση από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, πηγαίνοντας με αυτή τη συμβολή στη Λήμνο, στην Σκύρο, στη Λάρισα, στη Σύρο, στην Σέριφο, στην Σαντορίνη, στην Τήνο, στην Θεσσαλονίκη, στην Χίο, στην Κύθνο, στη Μεγαλόπολη, στην Πάτρα, στην Ηγουμενίτσα, στη Μπάφρα Ιωαννίνων, στην Ζίτσα Ιωαννίνων, στο Πέραμα Ιωαννίνων, στο Βόλο, στο Λασιθί, στο Ηράκλειο Κρήτης, στο Μοχό Κρήτης, στην Αλεξανδρούπολη και το Διδυμότειχο, στην Πάρο και Αντίπαρο, στην Άμφισσα και στο Άστρος. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1265>).

Παρόλα αυτά η συνεργασία του με άλλους φορείς και η υποστήριξη του έργου του δεν σταματάει εδώ. Το 2013 το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο συνεργάζεται με την μη κερδοσκοπική εταιρία «Library4all» η οποία σχεδιάζει ηλεκτρονικές εκπαιδευτικές εφαρμογές για να έχουν πρόσβαση όλοι στην δωρεάν μάθηση. Τη χρονιά αυτή διοργανώθηκε στο Μουσείο Μπενάκη μια κοινωφελής εκδήλωση με σκοπό το κοινό να προσφέρει αφιλοκερδώς κάποια βιβλία με σκοπό να ενισχυθούν οι βιβλιοθήκες των τμημάτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο νομό της Αττικής.

Επόμενο σταθμό αποτελεί η συνεργασία του Μουσείου με το σωματείο «Φάρος Τυφλών Ελλάδος», όπου με το πρόγραμμα «Επιμένουμε Ελληνικό» διοργανώθηκαν εκδηλώσεις με τα προγράμματα του Μουσείου «φυσαλίδες» και «Οικόπολη».

Επιπλέον στις 15 Σεπτεμβρίου 2013 το Παιδικό Μουσείο συμμετείχε στις δράσεις του Πάρκου Ελευθερίας στην Αθήνα, με το έκθεμα «Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ταξιδεύει με τις Φυσαλίδες». Το Μουσείο συνεργάστηκε και με άλλα 20 μουσεία και οργανισμούς για την διεξαγωγή αυτής της εκδήλωσης. Μερικοί από αυτούς είναι: το Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας, το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας, το Ελληνικό Μουσείο Αυτοκινήτου, το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής, το Μουσείο Ηρακλειδών, Τέχνη και Μαθηματικά, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης «Αγγελική Χατζημιχάλη» και άλλους ακόμη οργανισμούς. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1282>). Επίσης, η εταιρεία «Αφοί Καραγιάννη» στήριξαν το Μουσείο στο να ταξιδέψει στο Γύθειο και να παρουσιάσει τις δράσεις του με θέμα τα Χριστούγεννα. Τέλος, το Μουσείο συνεργάστηκε με την Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ζακύνθου, όπου με αφορμή την παγκόσμια ημέρα νερού πραγματοποίησαν το πρόγραμμα «Φυσαλίδες», στην Ξενοπούλειο βιβλιοθήκη της Ζακύνθου. (<http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1198>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6Ο : ‘ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ‘

6.1 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Η βιωματική μάθηση αποτελεί σήμα κατατεθέν στη σύγχρονη εποχή για τη μετάδοση της γνώσης, είτε μέσα από το σχολικό πρόγραμμα είτε στον καθέναν ατομικά. Όπως σημειώθηκε και από τις παραπάνω πληροφορίες, η βιωματική μάθηση μπορεί να παραχθεί και στο χώρο του μουσείου.

Μια ακόμη επιδίωξη της τρέχουσας πτυχιακής εργασίας είναι η παρουσίαση της επίσκεψής μας στο Ελληνικό Παιδικό Μουσείο. Με τη συνεργασία όλων των μελών της ομάδας, παρατηρήσαμε δύο σχολικές ομάδες ιδιωτικών δημοτικών σχολείων της Αθήνας και την ενεργή συμμετοχή των παιδιών.

Κατόπιν συστηματικής επικοινωνίας με την κυρία Αλεξάνδρα Γεωργοπούλου, πρόεδρο του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου, υλοποιήθηκε η επίσκεψη μας στο Μουσείο. Τα μέλη της ομάδας μας κατέφθασαν στο χώρο του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου πριν από την άφιξη των μαθητών προκειμένου να γνωριστούν αρχικά με το προσωπικό και τους εθελοντές του Μουσείου, κι έπειτα να έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τόσο τους χώρους, όσο και τα αντικείμενα του Μουσείου. Μέσα σε αυτό το διάστημα, τραβήχτηκε φωτογραφικό υλικό που θα το δούμε παρακάτω.

6.1.1. ΟΜΑΔΑ Β' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Με το πρώτο ιδιωτικό δημοτικό σχολείο παρατηρήσαμε ένα εποχιακό- περιοδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Μουσείου, με θέμα τα «Χριστούγεννα», που πραγματοποιήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2015.

Τα παιδιά μόλις εισέλθουν στο χώρο του Μουσείου, αφού βγάλουν τα παλτά τους χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες των δέκα περίπου ατόμων κι ακολουθούν μία ερμηνεύτρια, μία εθελόντρια και μια φοιτήτρια. Μαζί τους βρίσκεται και μια από τις εκπαιδευτικούς του σχολείου.

Το πρώτο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διεξάγεται στο χώρο της σοφίτας. Τα παιδιά, μια ερμηνεύτρια, μια εθελόντρια και μια φοιτήτρια καλούνται να καθίσουν σε κύκλο και να γράψουν τα ονόματα τους σε ένα αυτοκόλλητο χαρτί, κολλώντας το στις μπλούζες τους ώστε να γνωριστούν. Το πρώτο παιχνίδι, αφορά στο να μάθουν τα παιδιά τα ήθη και τα έθιμα των Χριστουγέννων των διάφορων νομών της Ελλάδος. Η δραστηριότητα έχει ως εξής: τα μέλη της ομάδας βρίσκονται όλα καθισμένα σε έναν κύκλο και μέσα σε αυτόν τον κύκλο υπάρχει ένα μεγάλο χαρτόνι έχοντας ζωγραφισμένους διαφορετικούς νομούς της Ελλάδας. Με «οδηγό» ένα ηλεκτρικό παιχνίδι μέλισσα, που τους δίνει οδηγίες για την κατεύθυνσή τους στον χάρτη, ανακαλύπτουν δυαδικά σε ομάδες αυτούς τους νομούς, συνεπώς και τα έθιμα των Χριστουγέννων. Παρατηρήθηκε αρχικά μια δυσκολία ως προς την συνεργασία τους, αλλά γρήγορα κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στις προσδοκίες της δραστηριότητας ακολουθώντας τις συμβουλές τόσο της ερμηνεύτριας και της εθελόντριας όσο και της ίδιας της δασκάλας τους.

Η δεύτερη εκπαιδευτική δραστηριότητα διεξήχθη στο χώρο της κουζίνας. Εκεί τα παιδιά αφού έπλυναν τα χέρια τους και φόρεσαν τα ειδικά σκουφιά και τις ποδιές μαγειρικής τους, κλήθηκαν να φτιάξουν και να ζυμώσουν χριστουγεννιάτικα κουλουράκια, με τη βοήθεια των εθελοντών και των ερμηνευτών. Αφού τα κουλουράκια ψήθηκαν, τα πήραν μαζί τους ως ενθύμιο.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέθηκε με το σχολικό πρόγραμμα, μιας και μέσα από την προετοιμασία της σχολικής γιορτής των Χριστουγέννων αναφέρθηκαν στα ήθη και τα έθιμα διάφορων περιοχών. Τέλος, το πρόγραμμα διήρκησε μια μισή ώρα και τα παιδιά έφυγαν ικανοποιημένα κι ενθουσιασμένα από αυτήν τους την επίσκεψη.

6.1.2. ΟΜΑΔΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Η δεύτερη μα εξίσου σημαντική επίσκεψη αφορά στην παρακολούθηση εκπαιδευτικού προγράμματος σε μια ομάδα παιδιών νηπιακής ηλικίας. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 2015. Η άφιξή μας στο Μουσείο έγινε και αυτή τη φορά στις 9 η ώρα προκειμένου να παραβρεθούμε στην συνάντηση ενημέρωσης του προσωπικού, ώστε να μιλήσουμε με τις εθελόντριες καθώς και τις ερμηνεύτριες του Μουσείου. Αυτήν τη φορά η εκπαιδευτική δράση αφορούσε σε παιδιά ηλικίας 3 έως 4 ετών (προνήπια) για την πρώτη ομάδα, και 5 ετών (νήπια) για την δεύτερη.

Τα παιδιά με την συνοδεία του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου τους κατέφθασαν στο Μουσείο στις 11 η ώρα. Με την άφιξή τους στον χώρο οι ερμηνεύτριες τους εξήγησαν τους βασικούς κανόνες για την τήρηση της τάξης και καλής συνεργασίας μέσα στο Μουσείο. Αφού τα παιδιά χωρίστηκαν σε δύο τμήματα όπως προαναφέραμε παρακολουθήσαμε με την σειρά μας την διεξαγωγή του προγράμματος.

Το πρώτο πρόγραμμα διεξήχθη στον χώρο της κουζίνας. Αρχικά τα παιδιά έπλυναν τα χέρια τους κι έπειτα φόρεσαν τα σκουφιά και τις ποδιές μαγειρικής. Κατόπιν συζήτησης μεταξύ της ερμηνεύτριας και των παιδιών για το ποιο είναι το αγαπημένο τους γλυκό. Όταν μεταξύ άλλων ειπώθηκαν και τα μπισκότα, αποφάσισαν να τα φτιάξουν έχοντας μπροστά της η ερμηνεύτρια ένα μεγάλο πλαστικοποιημένο χαρτί για τα υλικά που χρειαζόταν. Με την βοήθεια της εθελόντριας τα παιδιά ένα- ένα τοποθετούσαν από ένα υλικό κι έπειτα έπλασαν τα δικά τους κουλουράκια, τα οποία αφού ψήθηκαν τα πήραν μαζί τους.

Η επόμενη εκπαιδευτική δραστηριότητα διεξήχθη στον έκθεμα «η σοφίτα». Τα παιδιά από την είσοδο τους στη σοφίτα αναγνώρισαν την μυρωδιά του παλιού, καθώς τους άρεσαν και τα παλιά αντικείμενα που έβλεπαν μέσα στο χώρο. Η ερμηνεύτρια ζήτησε από τα παιδιά να κάνουν έναν κύκλο και να καθίσουν κάτω, όπως και έγινε. Ξεκίνησε έτσι, να δείχνει στα παιδιά διάφορες εικόνες αντικειμένων και οικιακών ειδών που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι παλιά. Κάποια από τα αντικείμενα τα παιδιά μπόρεσαν και τα αναγνώρισαν ενώ κάποια άλλα τους δυσκόλεψαν αρκετά. Έπειτα από κάθε καρτέλα με παλιά αντικείμενα, τους έδειχναν και την σύγχρονη εκδοχή του αντικειμένου αυτού. Αφού, πέρασαν όλες τις καρτέλες, η ερμηνεύτρια παρότρυνε τα παιδιά να σηκωθούν από τον κύκλο και σιγά σιγά να ψάξουν μέσα στη σοφίτα τα παλιά αυτά αντικείμενα που είδαν στις καρτέλες. Τα παιδιά με επιτυχία αναγνώρισαν αρκετά από τα αντικείμενα, και βρήκαν αρκετά άλλα αντικείμενα που δεν προϋπήρχαν στις καρτέλες, τα οποία με την βοήθεια της ερμηνεύτριας έμαθαν τι είναι.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως οι βιωματικές δράσεις ευαισθητοποιούν κι ενεργοποιούν την παιδική φαντασία. Καλλιεργούν το ενδιαφέρον των μικρών επισκεπτών για μάθηση κι εξερεύνηση τόσο του παρελθόντος όσο και της καθημερινής ζωής, μέσα από εκπαιδευτικές δράσεις στο μουσείο αλλά και από την προετοιμασία τους στο σχολείο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ζήτημα στην παρούσα εργασία αποτελεί η βιωματική μάθηση μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, παίρνοντας πληροφορίες μέσα από το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως τα εκπαιδευτικά προγράμματα αποδείχθηκαν μέσα από τη μουσειοπαιδαγωγική μια σπουδαία πρακτική που άνθισε στα ελληνικά μουσεία τον 19^ο και κυρίως τον 20^ο αιώνα. Σε αντίθεση με το παρελθόν που το μουσείο αντιπροσώπευε έναν χώρο απρόσιτο ειδικά ως προς το παιδικό κοινό. Ο ρόλος του μουσείου αποκτά νέα μορφή και αυτό μελετάται μέσα από την επιστήμη της μουσειολογίας.

Για να λειτουργήσει η μουσειοπαιδαγωγική ως μέσω μάθησης, πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, το καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό και φυσικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μέσα από αυτά προβάλλεται η μάθηση μέσα από την εμπειρία που είναι ανεκτίμητη για ένα παιδί. Σε αυτό το σημείο αναφερόμαστε σε πρότυπα παιδικά μουσεία όπου τα ίδια τα εκθέματα είναι πιο προσιτά και οι πληροφορίες γίνονται αντιληπτές με τρόπο διασκεδαστικό. Όσον αφορά στο σχολικό πρόγραμμα δεν θα μπορούσε να λείπει από αυτήν την προσπάθεια ευχάριστης κι ακούραστης μάθησης, καθώς σχολείο και μουσείο δεν βρίσκονται αντιμέτωποι αλλά συνεργάζονται για το καλύτερο αποτέλεσμα μάθησης.

Παρόλα αυτά ζούμε σε μια εποχή που το ποσοστό των ατόμων που φέρουν κάποιας δυσκολίας είτε κινητική είτε όσον αφορά στις αισθήσεις του ατόμου έχουν αυξηθεί. Τα δικαιώματα αυτών των ατόμων θα πρέπει να μετρώνται και να τους παρέχονται τα μέσα για μια αξιοπρεπή κοινωνική ζωή. Δεν είναι σωστό και δίκαιο να βρίσκονται αποκλεισμένοι από το κοινωνικό σύνολο. Για το λόγο αυτό οι δράσεις στον χώρο του μουσείου τους αφορούν.

Ένας από τους χώρους εκπαίδευσης που παρέχει τέτοιες δραστηριότητες σε ΑμεΑ είναι το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο της Αθήνας. Γίνεται λόγος για ένα πρότυπο παιδικό μουσείο όπου έχουν την δυνατότητα μεγάλο φάσμα ηλικιακών ομάδων είτε ατομικά είτε με τις οικογένειές τους να απολαύσουν τις βιωματικές δράσεις του Μουσείου. Ένα σωματείο με ιστορία 29 περίπου χρόνων και με τη συμβολή όχι μόνο των εκπαιδευτικών και των εθελοντών αλλά και με την συνεργασία με υπόλοιπους φορείς.

Δεν θα μπορούσε να γίνει λόγος για έναν χώρο χωρίς την επίσκεψή μας σε αυτόν και την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων του Μουσείου, οι οποίες ενθουσίασαν τα παιδιά αλλά και τους εκπαιδευτικούς που τα συνόδευαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελίδης, Π., & Αβρααμίδου, Λ. (2011). *Ανάπτυξη συμπεριληπτικής εκπαίδευσης σε άτοπα περιβάλλοντα μάθησης*. Στο Π. Αγγελίδης, *Παιδαγωγικές της συμπερίληψης* (σσ. 17-42). Αθήνα: Διάδραση.
2. Άλκηστις. (1995). *Μουσεία και σχολεία Δεινόσαυροι και αγγεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
3. Ανδρέου, Α. (1996). *Ιστορία, Μουσείο και Σχολείο*, Θεσσαλονίκη: Δεδούση.
4. Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε. (2004). *Μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα για άτομα με ειδικές ανάγκες: Διαπιστώσεις, επισημάνσεις*. Στο Μ, Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές* (σελ. 81-87). Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού. Αθήνα: Gutenberg.
5. Βελισσαροπούλου, Γ., Ευστρατίου, Κ., Ιωαννίδης, Α., & Λαμπράκη, Α. (1985). Παιδί και μουσείο. *Αρχαιολογία*, 16, σσ. 16-77.
6. Βέμη, Μ., Νάκου, Ε. (2010). *Μουσεία και Εκπαίδευση*, Αθήνα: Νήσος.
7. Βερτσέτης, Α. (2003). *Διδακτική* (5η εκδ., Τόμ. Α). Αθήνα: Γενική Διδακτική.
8. Γερούλάνου, Ε. (1989). *Εκπαίδευση για παιδιά 4-6 χρονών*, Αθήνα: Πατάκη
9. Γεωργιάδου- Κούντουρα, Ε. (1985). Τα μουσεία τέχνης και τα παιδιά. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 16, σσ. 41-45.
10. Γκαζή, Α. (1999, Μάρτιος). Από τις Μούσες στο μουσείο: η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 70, σσ. 39-46.
11. Δάλκος, Γ. (2000). *Σχολείο και Μουσείο*, Αθήνα: Καστανιώτη.
12. Ελευθεριουδάκης, Σωτηρίου. (2005). *Διαδρομή στην Ιστορία της Αθήνας*, Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Ελευθερουδάκη
13. Ελληνικό Παιδικό Μουσείο (2011). *Παιδί και Εκπαίδευση στο Μουσείο: Θεωρητικές αφηρητές, παιδαγωγικές πρακτικές*. Στο Δ., Καλεσοπούλου (επιμέλεια), Αθήνα: Πατάκη.

14. Ευδοκίμου- Παπαγεωργίου, Ρ. (2009). *Δραματοθεραπεία - Μουσικοθεραπεία. Η επέμβαση της τέχνης στην ψυχοθεραπεία - θεωρία- ασκήσεις- εφαρμογές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
15. Ζαφειράκου, Α., Potvin, Μ., Ξανθοπούλου, Κ., Πεδιαδιτάκη, Α., & Buffet, F. (2000). *Μουσεία & Σχολεία*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
16. Ζώτου, Χ., (2004). *Εκπαιδευτικά προγράμματα στα μουσεία για άτομα με ειδικές ανάγκες*. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές* (σελ. 105-109). Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού. Αθήνα: Gutenberg.
17. Ίγκλετον, Τ. (2000). *Οι αυταπάτες της νεωτερικότητας*. Αθήνα: Καστανιώτη.
18. Κακούρου- Χρόνη, Γ. (2005). *Μουσείο- Σχολείο: Αντικριστές πόρτες στη γνώση*. Αθήνα: Πατάκη.
19. Καλούρη- Αντωνοπούλου, Ρ., Κάσσαρης, Χ. (1988). *Το Μουσείο μέσο τέχνης και αγωγής*. Αθήνα: Καστανιώτη.
20. Καριώτογλου, Π. Π. (1999). *Εργαστήριο Διδακτικής Θετικών Επιστημών*. Ανάκτηση από <http://www.clab.edc.uoc.gr/http://www.clab.edc.uoc.gr/aestit/3rd/contributions/45.pdf>
21. Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρής, Γ. (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία* (Τόμ. Α). Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.
22. Κοκκέβη-Φωτίου, Δ. (2004). *Το δικαίωμα συμμετοχής των κωφών στην πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά ως προϋπόθεση για τη μορφωτική τους άνοδο και ένταξη στην κοινωνία*. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές* (σελ. 89-92). Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού. Αθήνα: Gutenberg.
23. Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (2002). *Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις στη Μουσειακή Αγωγή*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

24. Κοντογιάννη, Α. (2000). *Τέχνη και δημιουργική έκφραση στην Ειδική Αγωγή*. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμέλεια), Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους (σελ. 45-56), Πρακτικά επιμορφωτικών σεμιναρίων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
25. Κουβέλη, Α. (2000). *Η σχέση των μαθητών με το μουσείο: θεωρητική προσέγγιση, έρευνα στην Αθήνα και στην Ικαρία, εκπαιδευτικά προγράμματα*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
26. Κουβέλη, Α. (2001). *Ο μαθητής και το μουσείο: Βιώματα και αντιλήψεις. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 104-105 (Α' - Β'), σελ. 63-87.
27. Κουρετζής, Λ. (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι. Παιδαγωγική θεωρία, πρακτική και θεατρολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
28. Κουρετζής, Λ. (1999). *Το θεατρικό παιχνίδι* (1η έκδοση εκδ.). Αθήνα: Καστανιώτη.
29. Κρασανάκης, Σ. (2004). Δραματοθεραπευτική εισαγωγή. Στο Θ. Δρίτσας, *Η Τέχνη ως μέσον θεραπευτικής αγωγής* (σσ. 49-64). Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
30. Λυγίζου, Χ. Ι. (2002). *Διδακτική Μεθοδολογία και Στοιχεία Ψυχοπαιδαγωγικής: για το Διαγωνισμό του ΑΣΕΠ*. Αθήνα: Σαββάλας.
31. Μάγκου, Μ. (2012). *Διδάσκοντας τον εθελοντισμό*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
32. Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα : Γρηγόρης.
33. Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Ετυμολογικό λεξικό της Νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
34. Μυρογιάννη, Ε. (1999). Ο ρόλος του μουσειοπαιδαγωγού στην Ελλάδα. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 71, σσ. 50-53.
35. Νάκου, Ε. (2001). *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*. Αθήνα: Νήσος.
36. Νάσαινα, Μ. Α. (2013). *ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ 28 ΟΛΟΗΜΕΡΩΝ ΠΙΛΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ*. Ανάκτηση 07 21, 2015, από <http://www.pi-schools.gr/>: http://www.pi-schools.gr/download/programs/Oloimero/oloimero_03_05/ekp_yliko/5o_argoys/ueatri_kh_agvgh.htm
37. Νικονάνου, Ν. (2012). *Μουσειοπαιδαγωγική: από την θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκη

38. Νικονάνου, Ν. (2015). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα*, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
39. Ντολιοπούλου, Ε. (2006). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής*, Αθήνα: Γιώργος Δάρδανος
40. Οικονόμου, Μ. (2003). «*Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός;*» Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα, Αθήνα: Κριτική.
41. Οικονόμου, Ν. Α. (1996). *Ο ρόλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα Μουσεία: Τρόποι εκσυγχρονισμού τους, τύποι εκπαιδευτικών προγραμμάτων*. Θεσσαλονίκη: Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.
42. Ορφανίδη, Λ., & Λυριτζής, Ι. (2006). *Εισαγωγή στη μουσειολογία και στην προληπτική συντήρηση*, Αθήνα: Α. ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ.
43. Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του θεάτρου*. Αθήνα : Αυτοέκδοση.
44. Πασχαλίδης, Γ. (2001). Από τα μουσεία του πολιτισμού στον πολιτισμό των μουσείων. *Διεθνές Συμπόσιο ΥΠ.ΠΟ*. Θεσσαλονίκη: Ελληνικό Τμήμα ICOM, ΑΠΘ.
45. Πρακτικά εργασιών συνεδρίου: ‘*Ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου*, *Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης* (1996), Εκδόσεις Τεχνικού Μουσείου Θεσσαλονίκης.
46. Ρωκ-Μελά, Σ. (1991). Το Παιδικό Μουσείο, *Αρχαιολογία*, 18, 39-40, Αθήνα: Λαμπράκη.
47. Σαλβάρας, Γ. Κ. (2013). *Διδασκαλία παιδιών με ειδικές ανάγκες στο συνηθισμένο σχολείο*. Αθήνα: Γρηγόρη.
48. Ταμπάκη, Σ. (2011). *Η Πολιτιστική μας Κληρονομιά σήμερα Μνημεία-Μουσεία-Αρχαιολογικοί χώροι για τους εκπαιδευτικούς*, Θεσσαλονίκη: Αθανασίου Αλιτντζή.
49. Τζιαφέρη, Σ. (2005). *Το σύγχρονο μουσείο στην ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
50. Τσιτούρη, Α. (2002). Το Μουσείο, ένα δυναμικό εργαλείο εκπαίδευσης. *6ο Περιφερειακό Σεμινάριο Μουσείο και Σχολείο*, (σσ. 22-25). Καβάλα.
51. Χρυσουλάκη, Σ. (1997). *Ο εκπαιδευτικός ρόλος του Μουσείου*. *5ο Περιφερειακό Σεμινάριο Μουσείο και Σχολείο*, (σσ. 13-15). Καλαμάτα.
52. 6^ο Περιφερειακό Σεμινάριο Καβάλας (2002). *Για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Νομού Καβάλας*. *Μουσείο- Σχολείο*, Αθήνα: Citronio.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ambrose, T., & Paine, C. (2006). *Museum Basics*. ICOM in conjunction with Routledge.
2. Anderson, M. (2006). What is a dramar teachers?Some stories from Praxis. Στο L. A. Mc Cammon, D. McLauchlan, & et al., *Universal mosaic of Drama and Theatre: The IDEA 2004 Dialogues* (σσ. 99-108). Ontario: IDEA publications.
3. Boylan, P. (2004). *Running a Museum- A Practical Handbook*, ICOM- International Council of Museums.
4. Falk, J., & Dierking, L. (2000). *Learning from museums visitor experiences and the making of meaning*, Altamira Press.
5. Falk, J., & Dierking, L. (1992). *The museum experience*, Whalesback Books, Washington, D.C.
6. Feldman, R. S. (2010). *Εξελικτική Ψυχολογία: δια βίου ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg.
7. Garrison D. R. (2011). *E-Learning in the 21st century: A framework for research and practice*.
8. Geymolat, L. (1998). *Ο Θετικισμός*. Αθήνα: Ουτοπία.
9. Giddens, A. (2001). *Οι συνέπειες της Νεωτερικότητας*. Αθήνα: Κριτική
10. Harvey, D. (2007). *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
11. Hein, G. (1998). *Learning in the museum*. Routledge: London.
12. Hooper- Greenhill, E. (1999). *The educational role of the Museum*. Routledge: London.
13. Kirsch, I., Lynn, S. J., Vigorito, M., & Miller, R. R. (2004). The role of cognition in classical and operant conditioning. *Journal of Clinical Psychology*, 60, σσ. 369-392.
14. Malchiod, C. A. (2009). *Εικαστική Θεραπεία: Ένας πρακτικός οδηγός*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
15. Matton - Howarth, M. (1990). Knowing objects through an alternative learning system: The philosophy, Design and Implementation of an Interactive Learning System for use in museums and heritage institutions. Στο S. Pearce, *Objects of knowledge*. Oxford: Routledge.
16. Mellon, R. (2007). *Ψυχολογία της Συμπεριφοράς*. Αθήνα: Τόπος.

17. Merriman, N. (1994). Ανοίγοντας τα μουσεία στο κοινό. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 72, σσ. 43-46.
18. Tagliante, C. (1994). *La classe de langue*. Paris: Cle, international.
19. Vygotsky, S. (1987). *Mind in society. The development of the higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
20. Woodfolk , A. (1998). *Educational Psychology*. Boston: Allyn & Bacon.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. <http://www.diakonima.gr/2014/04/01/%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BE%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7/>
2. <http://www.pleasetouchmuseum.org/education/book-award/>
3. <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3466/1030.pdf>
4. <http://repository.kallipos.gr/>
5. <http://www.diakonima.gr/2014/04/01/%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BE%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7/>
6. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1282>
7. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1198>
8. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1352>
9. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1259>
10. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=55>
11. <http://www.snf.org/el/>
12. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=11>
13. <http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>
14. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1135>
15. <http://www.lilianvoudouri.gr/2012/12/gia-ta-atoma-me-eidikes-anagkes/>
16. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1359>
17. <http://yeskid.blogspot.gr/2016/05/to-k.html?spref=fb>

18. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=1313>
19. <http://www.hcm.gr/displayITM1.asp?ITMID=28>
20. <http://www.eduadvisor.gr/index.php/2011-10-11-10-49-30-372/14476-ayta-einai-ta-6-kalytera-paidika-moyseia-tis-athinas>
21. <http://www.lilianvoudouri.gr/2012/12/gia-ta-atoma-me-eidikes-anagkes/>
22. <http://www.pasyvn.gr/el/thematikes-enotites/goneis/paidagogika/253-mia-prosopiki-istoria-ti-einai-ayto.html>
23. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=735489>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο στην Πλάκα της Αθήνας

Η τραπεζαρία

Ακολουθεί το έκθεμα «Αγορά» με τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

Ο φούρνος

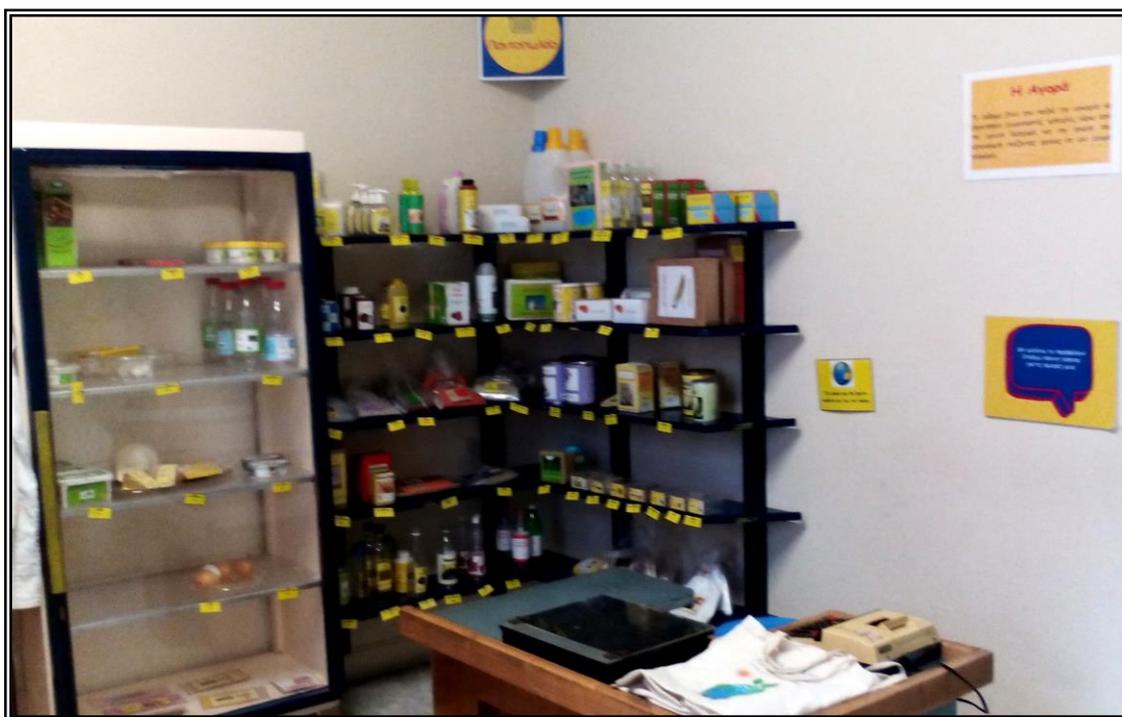
Ο φούρνος

Το κρεπωλείο

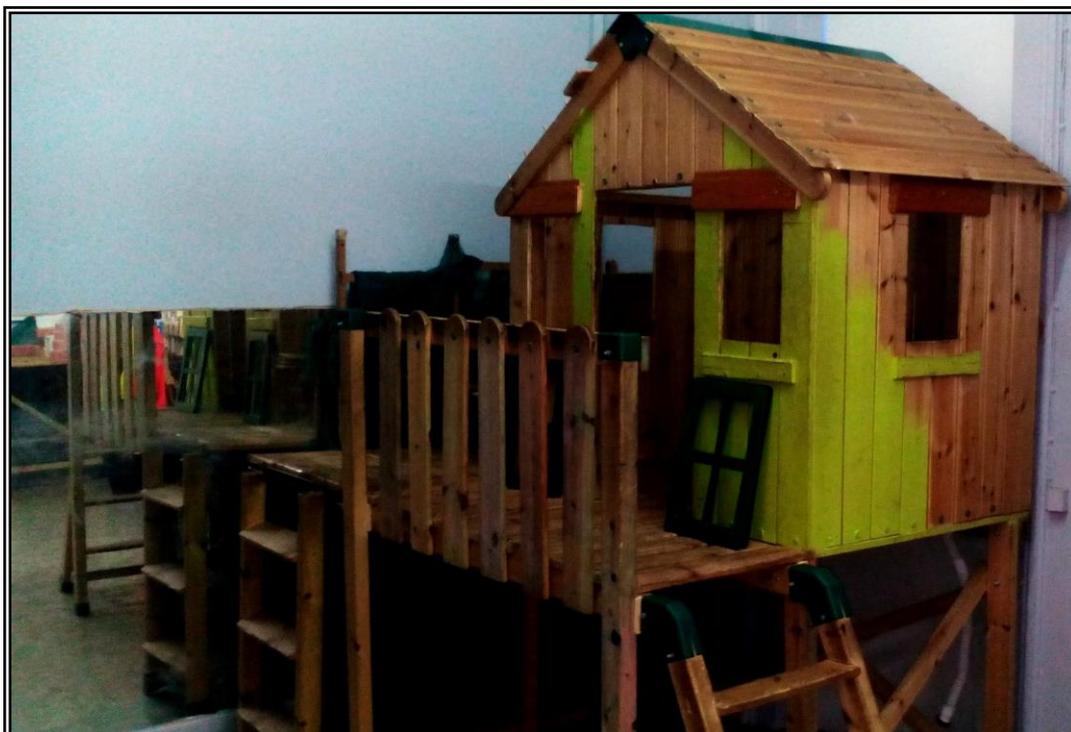

Το μανάβικο

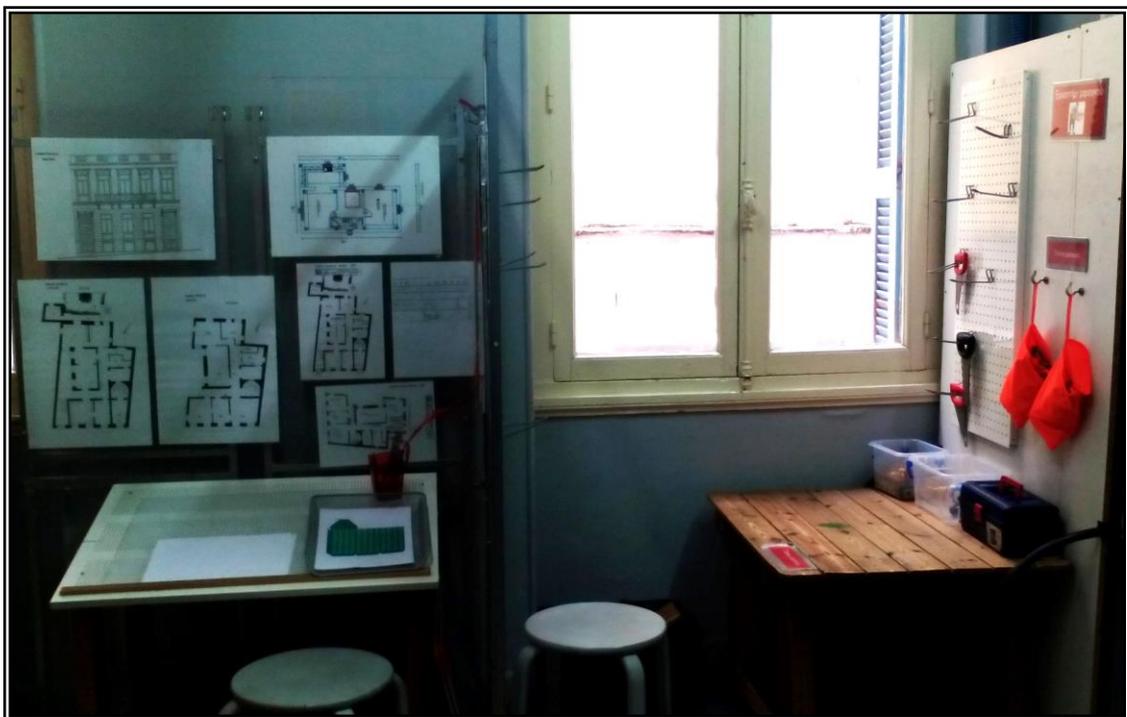

Το παντοπωλείο

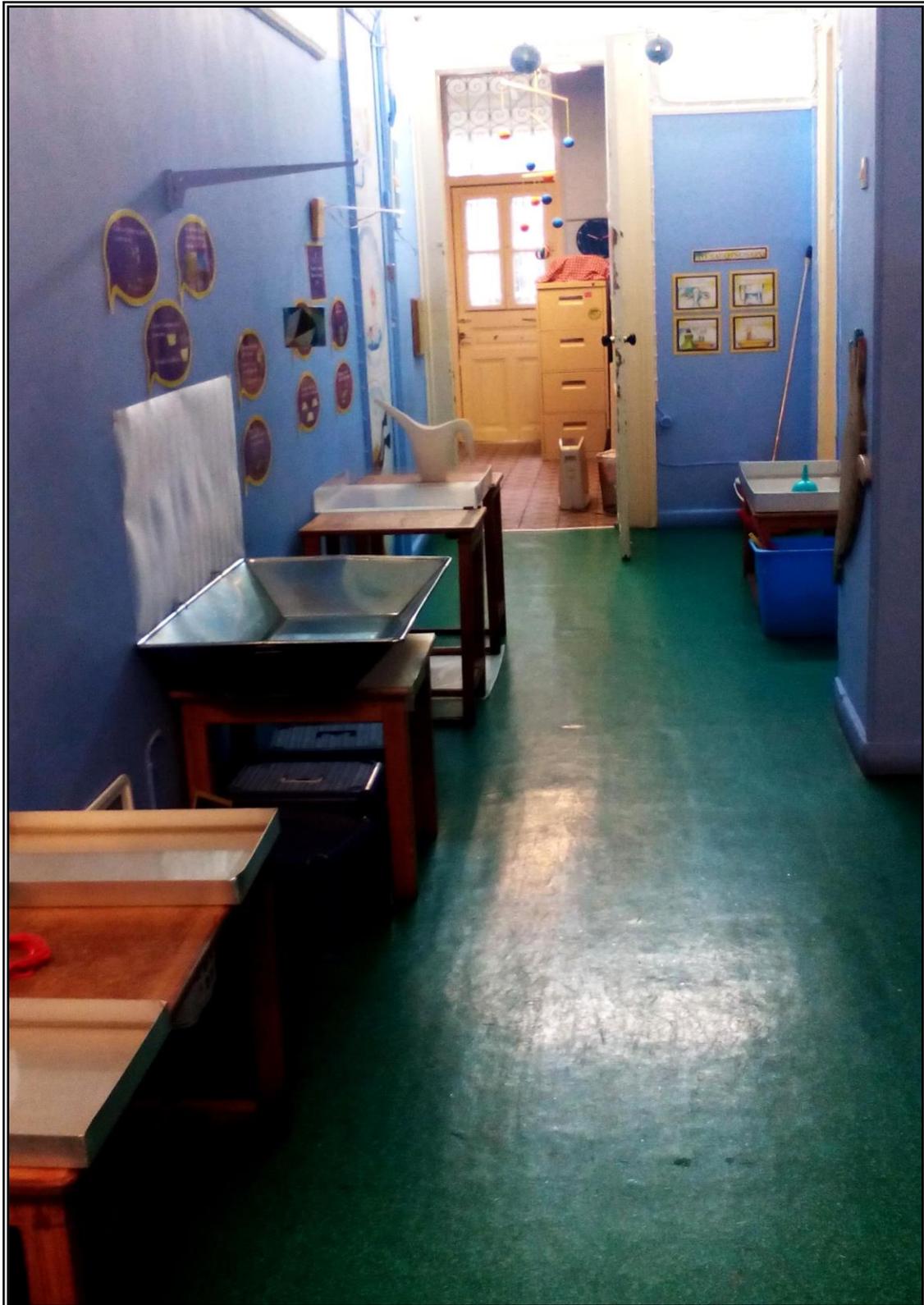
Έκθεμα: «το εργοτάξιο»

Το εργοτάξιο

Ο πάγκος του μαραγκού

Από τα παλιότερα εκθέματα του Μουσείου : «Φυσαλίδες»

Ακολουθούν οι αίθουσες διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

«Ανακαλύπτω τον εαυτό μου»

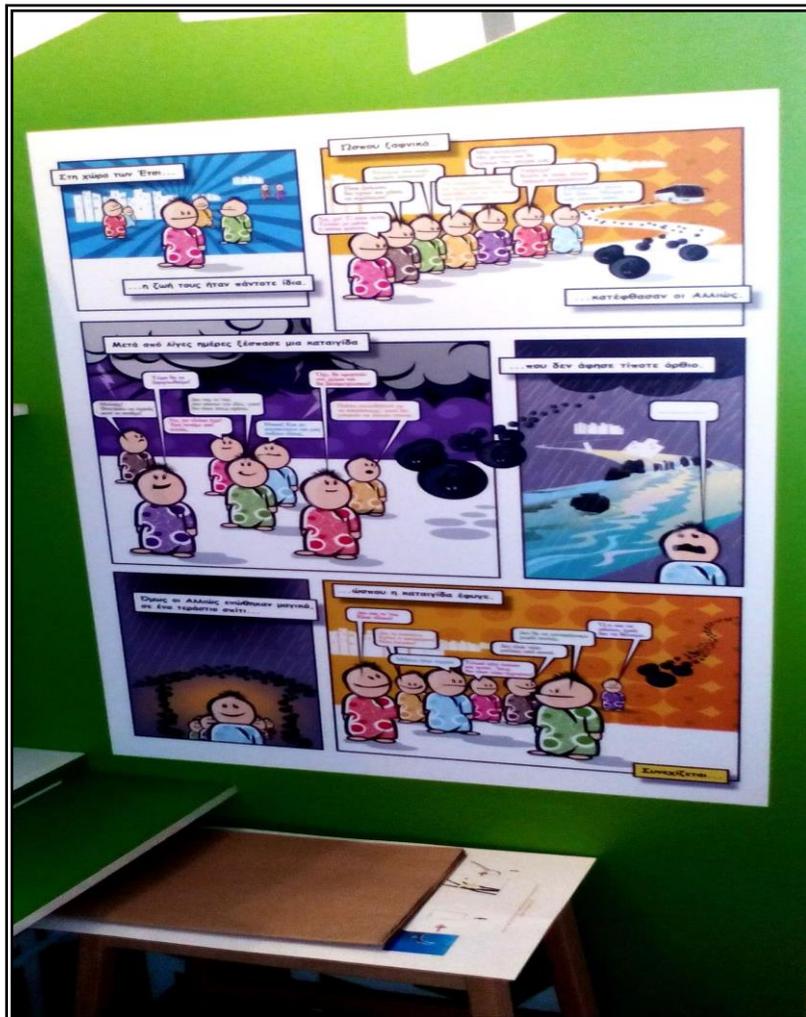
«Ανακαλύπτω τον εαυτό μου»

Ανακαλύπτω την Αξία των Τροφών

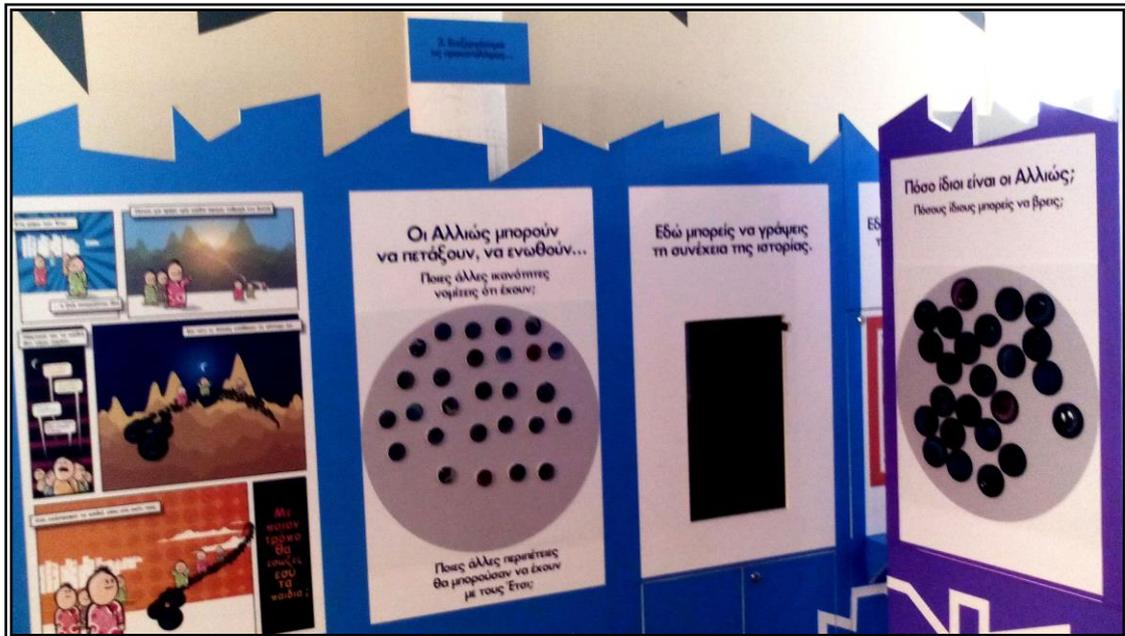

«Διαφέρω, διαφέρεις...σ' ενδιαφέρει;»

Εντοπίζω προκαταλήψεις... γιατί νομίζεις ότι δεν τρώνε οι Αλλιώς;

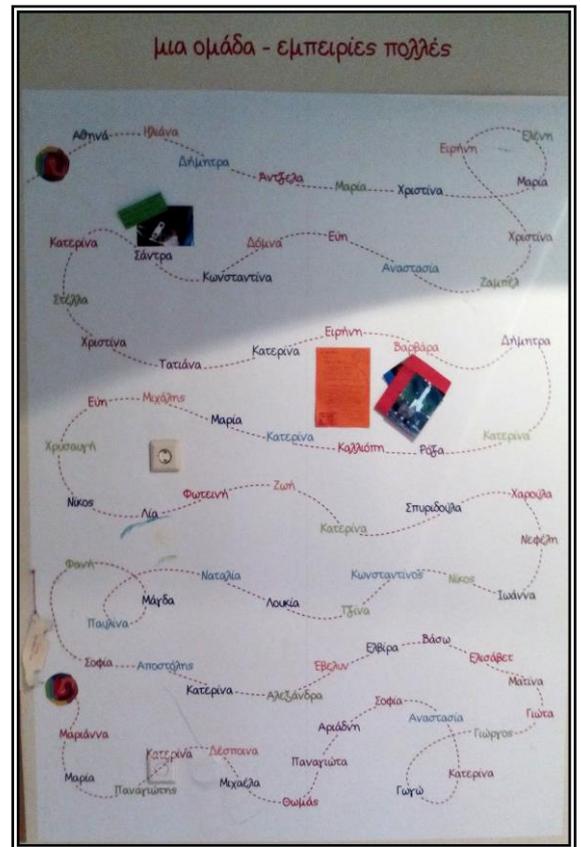
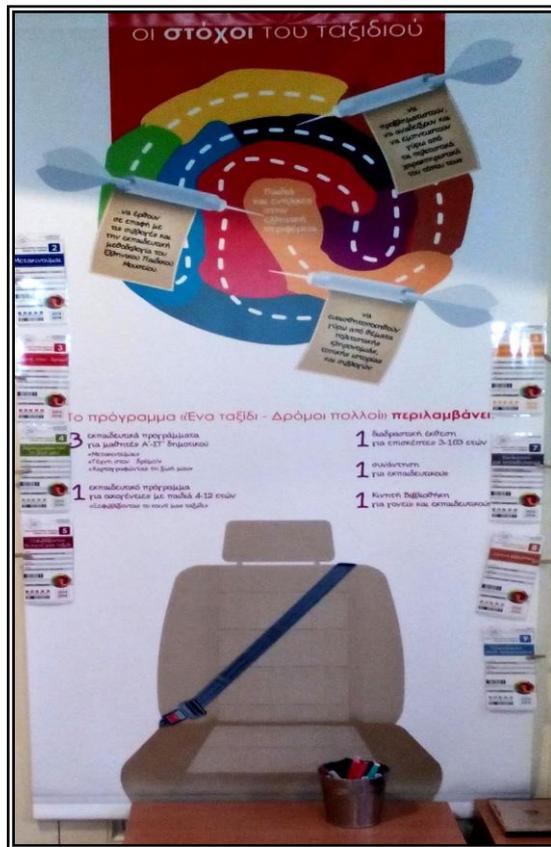

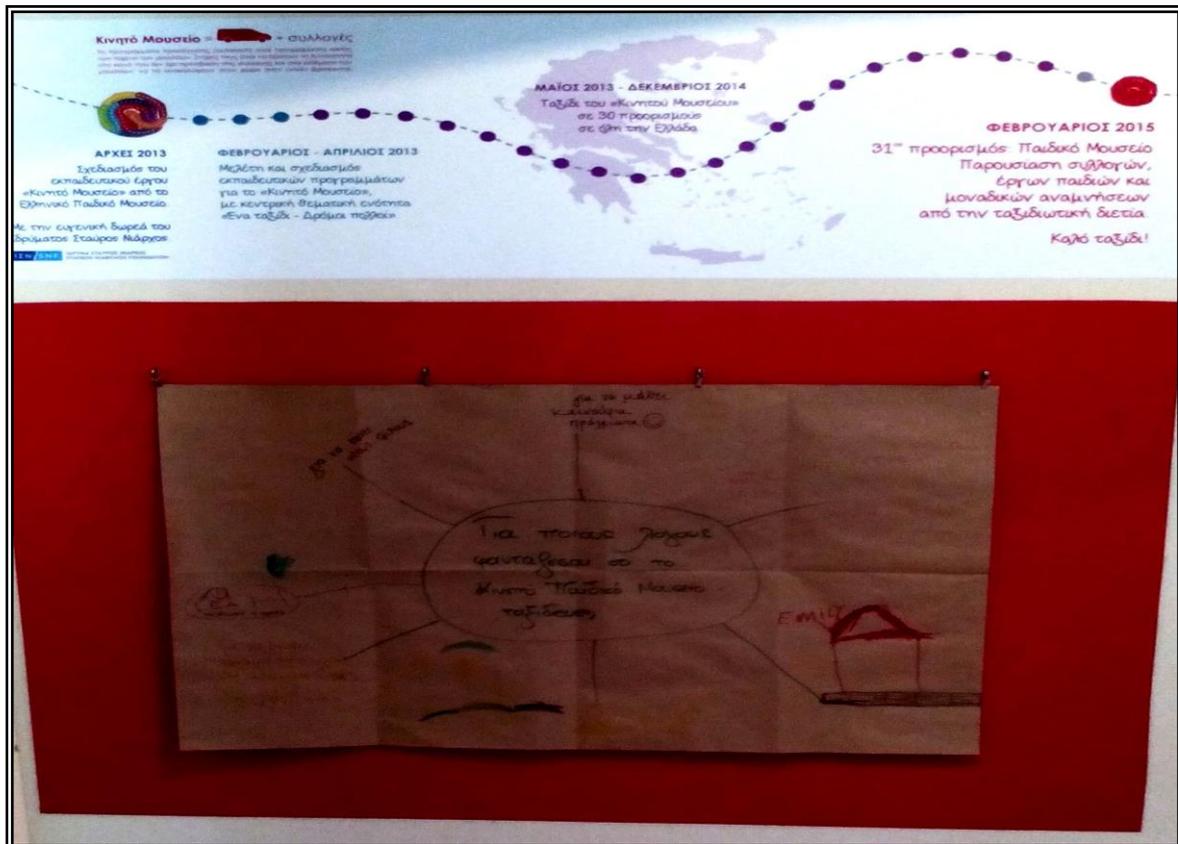
Επεξεργασία της προκατάληψης

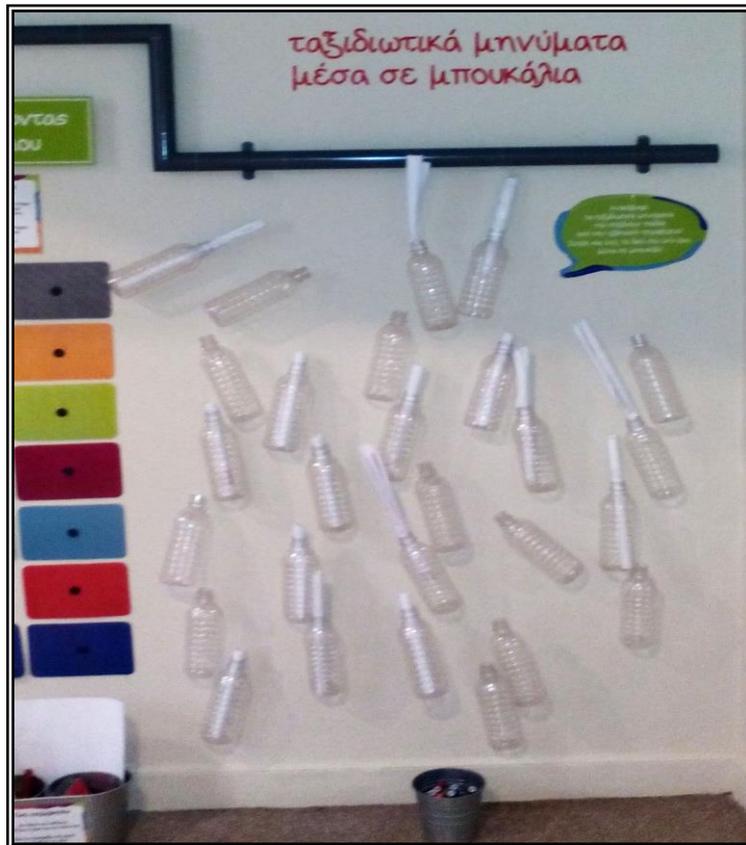
Αλλάζω οπτική γωνία

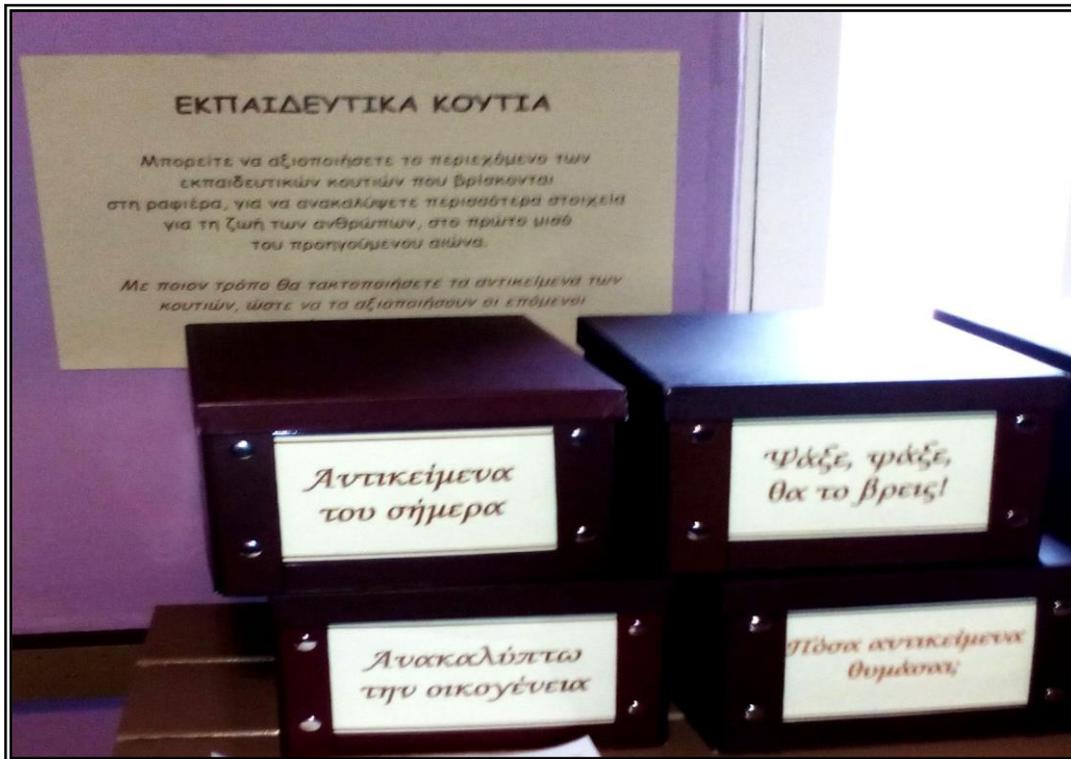
«Ταξιδεύω με το Κινητό Μουσείο»

Για ποιους λόγους φαντάζεσαι ότι το Κινητό Μουσείο ταξιδεύει;

Ο χώρος της σοφίας όπου αξιοποιείται για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Η γραφομηχανή και τα παλιά τηλέφωνα

Παλιά αντικείμενα στη βαλίτσα